

T.C.
KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEKNOLOJİ YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

ÜNİVERSİTELERİN İŞLEVSEL EVRİMİ VE YENİLİKÇİ
BÖLGESEL BİR ÜNİVERSİTE TASARIMI

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Ali Cem BAŞARIR

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Erol SAYIN
Eş Tez Danışmanı
Prof. Dr. Metin GER

ANKARA - 2009

TEZ TANITIM FORMU

TEZİN TARİHİ : 30.03.2009

TEZİN TİPİ : Doktora Tezi

TEZİN BAŞLIĞI : Üniversitelerin İşlevsel Evrimi ve Yenilikçi Bölgesel Bir Üniversite Tasarımı

TEZİN YAPILDIĞI BİRİM : Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü
Teknoloji Yönetimi Ana Bilim Dalı

SPONSOR KURULUŞ : -

DAĞITIM LİSTESİ : Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Tez Hazırlama, Onay, Dağıtım ve Muhafaza Esasları Kılavuzunda Belirtilen Yerlere

TEZİN ÖZETİ : Bu çalışmada üniversite kavramının ortaya çıkışı ile birlikte üniversitenin işlevsel evrimi ve misyonu incelenmekte ve Türkiye’deki durum analiz edilmektedir. Analiz çalışması neticesinde, “birbirine benzer üniversiteler” anlayışı yerine farklılaşma yaratacak, stratejik planlama anlayışı ile bölgesel ihtiyaçlara uygun olarak tasarlanmış yenilikçi bir üniversite için bir model oluşturulmuştur. Bu model kurulacak olan Alanya Üniversitesi için uygulanmıştır. Uygulama sonucunda Türkiye için bölgesel kalkınmaya destek olabilecek, uluslararası düzeyde eğitim-öğretim ve araştırma, yapabilecek örnek bir üniversite modeli ortaya konulmuştur.

ANAHTAR KELİMELER : Üniversite, Evrim, Misyon, Stratejik Planlama, Yenilikçilik, Farklılaşma, Bölgesel Kalkınma ve Tasarım.

SAYFA SAYISI : 100

GİZLİLİK DERECEŚİ : Tasnif Dışı

T.C.
KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEKNOLOJİ YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

ÜNİVERSİTELERİN İŞLEVSEL EVRİMİ VE YENİLİKÇİ
BÖLGESEL BİR ÜNİVERSİTE TASARIMI

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Ali Cem BAŞARIR

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Erol SAYIN
Eş Tez Danışmanı
Prof. Dr. Metin GER

ANKARA - 2009

KARA HARP OKULU

SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ali Cem BAŞARIR'ın, Üniversitelerin İşlevsel Evrimi ve Yenilikçi Bölgesel Bir Üniversite Tasarımı konulu tez çalışması, jürimiz tarafından TEKNOLOJİ YÖNETİMİ Ana Bilim Dalında DOKTORA tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan -----
Prof.Dr. Serpil EROL

Üye -----
Prof.Dr. A.Kadir VAROĞLU

Üye -----
Prof.Dr.Y.Müh.Alb. Taner
ALTUNOK

Üye -----
Doç.Dr. Erol SAYIN
(Danışman)

Üye -----
Doç.Dr. Serhat ÇAKIR

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

30 / 03 / 2009

Taner ALTUNOK
Prof.Dr.Y.Müh.Alb.
Enstitü Müdürü

Eşim Aysun'a

TEŞEKKÜR

Tez danışmanım, Doç. Dr. Erol Sayın'a, sadece tez süresince değil tüm doktora öğrenim hayatım boyunca bana gerçek üniversite hoca-öğrenci ilişkisini yaşattığı; bilgi birikimi ve tecrübesiyle kültüre, sanata, hayata dair sağladığı katkı ve bitmesini hiç istemediğimiz; bitse de bizi yine kabul ettiği muhteşem dersleri ve bu sayfaya sığdıramayacağım anlatılması zor duygular için kendisine şükranlarımı sunarım.

Tezimin yapıtaşlarının oluşmasında büyük emeği geçen, tecrübe ve emeğini bu tezde kullanmama müsaade eden, üstün deneyim ve bilgi birikimine sahip eş tez danışmanım Prof. Dr. Metin Ger'e teşekkürlerimi sunarım.

Tez sürecinde kendisi ile aynı projede yer almaktan onur duyduğum; iş disiplinine hayran kaldığım; iş yoğunluğu ne olursa olsun uyum içerisinde, mutluluk ve paylaşım ile birlikte çalışılabileceğini ispatlayan, fedakârlığın önemini bana bir kez daha hatırlatan, tezime büyük katkı ve emeği geçen Dr. Sema Onurlu'ya teşekkürlerimi sunarım.

1989-1993 yılları arasında Harbiyeli olma gururunu yaşatan ve şimdi Doktora unvanını veren Türk Silahlı Kuvvetleri'nin gözbebeği Kara Harp Okulu'na, değerli Okul Komutanı Sayın Tümgeneral Kenan Hüsnüoğlu'na, kuruluşundan bu yana vizyonu ile Savunma Bilimleri Enstitüsünü bu günlere taşıyan Prof. Dr. Yük. Müh. Alb. Taner Altunok'a, Ana Bilim Dalı Başkanı Dr. Yük. Müh. Alb. Altan Özkil'e, değerli Kara Harp Okulu mensubu tüm Komutan ve Öğretmenlerimize ve Harbiyeli günlerimi bana tekrar yaşatan değerli Harbiyelilere şükranlarımı sunarım.

Yükseköğrenim hayatımın her döneminde yanımda olan, bana cesaret ve güç veren; disiplini, onuru, saygınlığı ve cesareti ile kendisini örnek aldığım, zor günlerimde bana büyük destek olan, öğrencisi olabilme onurunu bize yaşatan değerli Hocam ve Komutanım Y. Müh. Alb. Bekir Kazandır'a teşekkürlerimi sunarım.

Doktora eğitim sürecinde değerli zamanlarını ayırarak, bizlerin bu akademik konuma gelmemizde çok büyük katkıları bulunan değerli hocalarımız; Prof. Dr. Serpil Erol, Prof. Dr. A. Kadir Varoğlu, Doç. Dr. Tayyar Şen, Doç. Dr. Serhat Çakır, Doç. Dr. Haluk Korkmazürek ve Yük. Müh. Elif Baktır'a şükranlarımı sunarım.

Şu an aramızda bulunmayan, bizlere büyük emek harcamış olan, her zaman olumlu ve hoşgörölü yaklaşımıyla bizlere güç veren değerli Hocamız Prof. Dr. Ahmet Ayhan'ı saygıyla anıyorum.

Yüksek Lisans Tez Danışmanım Doç. Dr. Zeynep Onay'ın katkıları olmasa idi şu an bu noktaya ulaşmam mümkün olmayacaktı. Kendisine de tekrar teşekkürlerimi sunuyorum. Bilgi ve tecrübesi ile halâ bana destek olan, olaylara farklı bakış açıları ile bakmamı sağlayan Y. Müh. Nusret Güçlü'ye teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca örnek aldığım, varlığıyla gurur duyduğum, bana erdemli ve onurlu bir insan olmanın yolunu gösteren, ilk öğretmenim, benim gibi daha birçok öğrencisine emek vermiş, hayata hazırlamış olan değerli eğitimci Babam (Em.) Öğr. Mustafa Başarır'a; buradaki satırlara ne yazarsam yazayım hayatımdaki değerini ve önemini kelimelerle ifade edemeyeceğim, hakkını asla ödeyemeyeceğim, varlığımın kaynağı, benim meleğim canım Annem Hatice Başarır'a; kardeşleri olmaktan gurur duyduğum ve varlıklarını hep yanımda hissettiğim, benim can yoldaşlarım değerli Ağabeyim Op. Dr. Şevket Başarır ve değerli Kardeşim Tasarım Mimarı Müh. Cenk Başarır'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, gece gündüz hastalarının sağlıklarına kavuşması için çaba harcarken, kısıtlı zamanında bana desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, hayatımdaki varlığıyla bana güç veren, yaşantıma renk katan, hayat arkadaşım değerli Eşim Dr. Aysun Başarır'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

T.C.
KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEKNOLOJİ YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
ANKARA 2007

**ÜNİVERSİTELERİN İŞLEVSEL EVRİMİ VE YENİLİKÇİ BÖLGESEL BİR
ÜNİVERSİTE TASARIMI**

DOKTORA TEZİ

Ali Cem BAŞARIR

ÖZET

İnsanoğlunun varoluşundan itibaren öğrenme süreci başlamış, ortaçağdan itibaren üniversite kavramı olgunlaşmaya başlamış ve değişen gereksinmeler ile günümüze kadar şekillenerek varlığını sürdürmüştür.

Ortaçağdan günümüze kadar varlıklarını sürdüren ve aydınlanmanın en önemli araçlarından biri olan üniversiteler, çağlar boyunca değişime uğrayarak günümüzde farklı organizasyon yapıları ve kurum kültürleri ile kendilerini göstermektedir.

Üniversiteler karmaşık organizasyon yapılarına sahiptir. Bu karmaşık yapıları sebebiyle, üniversiteler bünyelerinde her biri farklı araştırmaya konu olabilecek birçok özelliği barındırmaktadır.

Üniversitenin tanımlı amaçları arasında bireysel gelişim, meslek edindirme, bilimsel çalışmalar, araştırma ve toplumsal hizmet gelmektedir. Üniversiteler, bireysel gelişim ve meslek edindirme dışında doğrudan veya dolaylı olarak kültürel, ekonomik, sanatsal ve sosyal birçok alanda toplumun gelişimine katkı sağlamaktadır.

Bu çalışmada niversite kavramının ortaya çıkışı, işlevsel evrimi incelenmekte ve Türkiye’deki durum analiz edilmektedir. Analiz alışması sonucunda, stratejik yönetim planı anlayışı ile bölgesel gereksinmelere uygun olarak tasarlanmış “birbirine benzer niversiteler” anlayışı yerine farklılaşma yaratacak, yenilikçi bir niversite modeli geliştirilmiştir. Bu model kurulacak olan Alanya niversitesi için uygulanmıştır. Uygulama sonucunda Türkiye için bölgesel kalkınma ve gelişmenin bir bileşeni olabilecek, uluslararası düzeyde eēitim, ēretim ve araştırma yapabilecek özgün bir niversite modeli ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler : Üniversite, Organizasyon, Stratejik Planlama, Yenilikçilik, Farklılaşma, Bölgesel Kalkınma ve Katılımlı Tasarım.

Tez Yneticisi : Do.Dr. Erol SAYIN ve Prof.Dr. Metin GER

Sayfa Sayısı : 101

T.C.
TURKISH MILITARY ACADEMY
DEFENSE SCIENCE INSTITUTE
DEPARTMENT OF TECHNOLOGY MANAGEMENT
ANKARA 2009

**THE FUNCTIONAL EVOLUTION OF UNIVERSITIES AND
INNOVATIONAL REGIONAL UNIVERSTY DESIGN**

PhD. THESIS

Ali Cem BAŞARIR

ABSTRACT

Learning has been founded with the origin of human being. In time universities began to form, then evolved and matured with the changing requirements of society. Universities are the best known organizations of enlightenment from Mediavel times to until now. They have evolved over the time but not disappeared. These institutions are still carrying on their customs with new organizational cultures and new forms.

Universities have complex organizational structures, therefore they comprise many characteristics, and each of these can be a particular research topic.

Universities have great influence on many areas like cultural, economical, social life of society directly or indirectly. The missions of the universities are teaching, research and social service with personal improvement and profession.

This study covers origin and the functional evolution of these institutions. And also the history of higher education in Turkey has been examined. After retrieving the theory behind the universities, a new approach, comprising strategic

planning has been developed for a university that will be established near future. Instead of establishing a stereotype university, a model has been designed to fit regional requirements for regional development. This model will be used for University of Alanya to leverage regional development by qualified teaching and international level researches.

Keywords : University, Organization, Strategic Planning, Innovation, Differentiation, Regional Development and Design with Participation

Advisor : Doç.Dr. Erol SAYIN and Prof.Dr. Metin GER

Number of Pages : 101

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLOLAR LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÜNİVERSİTE KURUMUNUN EVRİMİ

1. ÜNİVERSİTELERİN ORTAYA ÇIKIŞI, KURUMSAL YAPILARININ VE MİSYONLARININ EVRİMİ	2
2. TÜRKİYE’DEKİ DURUM VE ÜNİVERSİTE KURUMUNDAN BEKLENTİLER.....	22

İKİNCİ BÖLÜM

METODOLOJİ

1. TEZ KAPSAMINDA KULLANILAN METODOLOJİLER.....	34
---	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BÖLGESEL YENİLİKÇİ BİR ÜNİVERSİTE İÇİN STRATEJİK YÖNETİM PLANI UYGULAMASI

1. BİR UYGULAMA ÖNERİSİ OLARAK ALANYA ÜNİVERSİTESİ TASARIMI	411
a. Durum Analizi.....	4343
(1) Vakıf Üniversitelerine İlişkin Bir Değerlendirme	43
b. Alanya Üniversitesi Stratejik Planlama Uygulaması	500
(1) Katılımcılar için Uygulama ile İlgili Açıklamalar	52

(2) Katılımlı Toplantı Bulguları	5555
(3) Katılımlı Toplantı Bulgularının Değerlendirilmesi	6969
c. Çalışmalar Sonucu Ortaya Çıkan Akademik Yapılanma.....	800

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ VE ÖNERİLER	93
KAYNAKÇA.....	95
EKLER.....	100

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Vakıf Üniversitelerinin Yerleşim ve Büyüklük Ölçütlerine Göre Oransal Dağılımları	445
Tablo 2. Katılımcı Haritası	5252
Tablo 3. Konsolide Edilmiş A/H Listesi	5656
Tablo 4. Güçlü Yanlar	6060
Tablo 5. Zayıf yanlar	6161
Tablo 6. Fırsatlar	6262
Tablo 7. Tehditler	6363
Tablo 8. Strateji Düzlemi, Stratejik Planlama Bölgesinde Yerleşen GZFT Unsurlarının Listesi	7979

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Herrad von Landsberg’e ait 12’nci Yüzyılda Yedi Beşeri İlmin Tasviri Tablosu (Landsberg, 2008).....	8
Şekil 2. Vakıf Üniversitelerinin Yerleşim ve Büyüklük Ölçütlerine Göre Sayısal Dağılımları.....	44
Şekil 3. Vakıf üniversitelerinde Fakülte Dağılım Grafiği.....	46
Şekil 4. Vakıf Üniversitelerinde Fen-Edebiyat Fakültesi Dışında Kalan Fakültelerin Dağılım Grafiği.....	46
Şekil 5. Beş Vakıf Üniversitesinin Seçilen Ölçütlere Göre Karşılaştırma Grafiği.	47
Şekil 6. Vakıf Üniversitelerinin Türkiye Geneline Coğrafi Dağılımı.....	48
Şekil 7. Vakıf Üniversitelerinin Konumlanma Ölçütüne Göre Dağılımı.....	49
Şekil 8. Vakıf Üniversiteleri Eğitim Dili Dağılımı.....	50
Şekil 9. GZTF Unsurlarının Strateji Düzleminde Dağılımı.....	54
Şekil 10. A/H Önceliklendirmesi	57
Şekil 11. Eğitim-Öğretim (EÖ), Bilimsel Araştırma (BA) ve Toplum Hizmeti (TH) Bakış Açılarının Önceliklendirmesi.....	57
Şekil 12. Güçlü Yanların Strateji Düzleminde Konumlanması ve Görelî Önemlilikleri.....	65
Şekil 13. Zayıf Yanların Strateji Düzleminde Konumlanması ve Görelî Önemlilikleri.....	66
Şekil 14. Fırsatların Strateji Düzleminde Konumlanması ve Görelî Önemlilikleri..	67
Şekil 15. Tehditlerin Strateji Düzleminde Konumlanması ve Görelî Önemlilikleri..	68
Şekil 16. Misyon-A/H Matrisi.....	72
Şekil 17. A/H Bağımlılık İlişkisi Matrisi.....	73
Şekil 18. A/H’lerin ‘Bağımlılık’ ve ‘Gereklilik’ Bağlamında Strateji Düzleminde Dağılımları.....	74
Şekil 19. İki ve Üç Yıllık Vade İçin Alternatifli Hazırlanan A/H Zaman Çizelgesi	75
Şekil 20. A/H lerin İlişkili Olduğu Güçlü Yanlar.....	76

Şekil 21. A/H'lerin İlişkili Olduğu Zayıf Yanlar.....	76
Şekil 22. A/H'lerin İlişkili Olduğu Fırsatlar.....	77
Şekil 23. A/H'lerin İlişkili Olduğu Tehditler.....	77
Şekil 24. A/H'lerin tüm GZFT Unsurları ile İlişkilendirme Matrisi.....	77
Şekil 25. Alanya Üniversitesi Akademik Yapılanma Taslağı.....	80
Şekil 26. Alanya Üniversitesi için Öngörülen Lisans Programları Bağlamında Eğitim Akış Şeması.....	82
Şekil 27. Alanya Üniversitesinde, Öngörülen Lisans Programları Bağlamında, Dersler için Genel Çerçeve.....	86
Şekil 28. Alanya Üniversitesinde Öngörülen Lisansüstü Eğitim Bağlamında Eğitim Akış Şeması.....	88
Şekil 29. Alanya Üniversitesinde Öngörülen Toplum Hizmeti Bağlamında Akış Şeması	89
Şekil 30. Alanya Üniversitesi'nde Öngörülen Bölüm ve Araştırma Enstitüleri için Alternatif Yerleşim Alanları.....	92

KISALTMALAR

A/H	: Amaç/Hedef
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AHP	: Analytic Hierarchy Process
ARGE	: Araştırma ve Geliştirme
ARIS	: Architecture for Integrated Information Systems
BA	: Bilimsel Araştırma
BFUG	: Bologna Follow-up Group
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
ENQA	: European Association for Quality Assurance in Higher Education
EÖ	: Eğitim-Öğretim
EPC	: Event-driven Process Chain
EUA	: European University Association
EURASHE	: European Association of Institutions in Higher Education
GZFT	: Güçlü-Zayıf Taraflar, Fırsat ve Tehditler
GST	: Güzel Sanatlar ve Tasarım
H/A	: Hedef/Amaç
MCDM	: Multicriteria Decision Making
M.Ö.	: Milattan Önce
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
European	
OGGY	: Odak Grup Görüşme Yöntemi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
SWOT	: Strengths, Weakness, Opportunities and Threats
TH	: Toplum Hizmeti
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TUBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
V/M	: Vizyon/Misyon
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu

GİRİŞ

Üniversite kavramı, insanoğlunun araştırma ve öğrenme arzusunun bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Üniversiteler ana özellikleri ile varlığını ortaçağda belirginleştirmeye başlamış ve günümüze kadar varlıklarını, temel yapısını bozmadan, bazı dönüşümler ile birlikte sürdürmüşlerdir.

Üniversitelerde, özellikle ortaçağda din etkisi oldukça fazla görülürken, araştırma ve bilimsel çalışmaların, doğurduğu sonuçlar neticesinde; dini, siyasi veya herhangi bir egemen yapı altında varlığını sürdüremeyeceği ortaya çıkmıştır. Üniversiteler, bilimin ve araştırmanın gereği olan tarafsızlığı sağlayacak özerk yapılarına zaman içerisinde geçirdikleri evrimler ile kavuşmuş; insanoğlunun varoluşuna, gelişimine, ışık tutmuş; bilim ve teknolojinin gelişimi için uygun ortamları sağlamış, aydınlanmanın, bireysel ve toplumsal gelişimin temel unsuru olmuşlardır.

Günümüzde, üniversitelerin karşı karşıya kaldığı problemlerden; üniversitelerin yeniden yapılanması, üniversitelerin özerkliği, üniversitelerin sürdürülebilirliği, üniversitelerin performans ölçütleri gibi konular, birçok ülkenin gündemini meşgul etmektedir. Bazı ülkeler üniversitelerin etkinliğini artırmak ve koordinasyonu sağlamak için ara kurumlar kurar iken; Avrupa Birliği (AB), Bologna Süreci ile üye ülkelerin üniversitelerinin Dünya ölçeğinde rekabetini teşvik etmektedir.

Gelişmiş ülkeler, doğru politikalar ve doğru araçlar ile eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetlerini destekleyerek, üniversitelerden elde ettikleri bireysel ve toplumsal faydayı artırırken; gelişmekte olan ülkeler, yeterli derinlikte yükseköğretim politikalarını oluşturmamaları sebebiyle, üniversitelerden istenen ölçülerde faydalanamamaktadır. Araçların amaç haline dönüştüğü bir ortamda, kültürel ve bilimsel gelişimin önemli vasıtalarından biri olan üniversite, meslek eğitimi ile diploma veren bir kurum olmanın ötesine geçememektedirler. Bireysel ve toplumsal gelişimin yapı taşı olan üniversiteler, ancak doğru politikalar ve doğru yönlendirmeler ile özerk yapılarını koruyarak topluma ve ülkeye daha faydalı olabilecekleri değerlendirilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÜNİVERSİTE KURUMUNUN EVRİMİ

1. ÜNİVERSİTELERİN ORTAYA ÇIKIŞI, KURUMSAL YAPILARININ VE MİSYONLARININ EVRİMİ

Üniversite kurumunun tarihsel gelişimini incelemekten anlayabilmek, yorumlayabilmek ve geleceği ile ilgili öngörülerde bulunmak ancak spekülasyon bir eylem olabilir. Üniversitelerin tarihsel evrimi, analiz edildiğinde bilimsel, tutarlı ve gerçekçi politikalar ve stratejiler geliştirilebilir.

Öte yandan toplumun her boyutta gelişmesi ve değişmesinde oynadıkları rol ve sosyokültürel etkileri ile üniversite tarihteki pek çok toplumsal ve teknolojik dönüşümün nedeni olmuştur. Gerekli bilgi altyapısı oluşmadan sanayi devrimi gerçekleşemez veya bilgi çağına geçilemezdi. Bu önkoşulları ve gerekli altyapıyı tarihin her dönüşümünde üniversite sağlamıştır.

İnsanın varoluşundan başlayarak başlıca hedeflerinden birisi hayatı anlamlı kılma çabası olmuştur. Hayatı anlamlı kılmak ise ancak metodik olarak gerçekliği aramak, araştırma bulgularını doğrulamak ve bulunan sonuçlardan öğrenmekle mümkün olmaktadır.

Bilgi, epistemoloji alanında birçok felsefeci tarafından hala tartışılmaktadır. Bilgi, tecrübe veya eğitim sonucunda elde edilen uzmanlık veya kabiliyet; teorik veya uygulamalı olarak bir konunun anlaşılır kılınması; bir olgu hakkındaki farkındalık olarak tanımlanabilir. Plato bilgiyi, “doğrulanmış gerçek fikir/inanış” olarak tanımlamıştır. Gözleme ve deneye dayanan, bilimsel yöntemler kullanılarak elde edilen evrensel ve objektif bilgi de bilimsel bilgi olarak tanımlanmaktadır (Wikipedia, 2009).

İnsan eski çağlardan bu yana yaşadığı olayları anlamak, ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bilgi biriktirmiş, bu bilgiyi kullanmış ve kuşaktan kuşağa çoğaltarak aktarmıştır. Biriken bilgi giderek daha hızlı artmıştır. Bu bilgi toplumda sadece belirli insanların veya grupların imtiyazında olmuştur. Ortaçağa gelindiğinde, Avrupa’da gezgin öğrenciler bilgi arayışı ile özel hocalar tutarak, bir formasyona veya isme sahip olmayan öğrenim ortamları oluşturmuş, aynı ortamda yaşamış, usta-

çırak ilişkisi içinde düşünceyi ve bilgiyi paylaşmışlardır. Bu süreç, ileride kurumsallaşarak üniversitelerin oluşumunu sağlayacak olan nüvedir.

Harold Perkin (1984), üniversitelerin evrimini dört tarihsel evrede incelemektedir:

- Ortaçağı oluşturan ve ortadan kaldıran ilk oluşum.
- Zayıflama ve erken Modern Avrupa’da yeniden güçlenme dönemi.
- 19’ncü Yüzyılda Almanya’nın araştırma misyonu etkisiyle ortaya çıkan dönüşüm.
- 20’nci Yüzyılın ortalarında sanayileşme sonrasında, aksenel kurum olarak yükselme devri; hizmet odaklı toplum, bilimsel tabanlı endüstriler, üniversite eğitilmiş seçkinler ve kitle yüksek öğrenim ikileminin yaşandığı dönem.

Perkin’e ekleme yaparak, son dönemi, ABD’nin girişimci üniversite modellerini içeren, bilişim ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi ile ortaya çıkan dönüşüm modelleri ile işletmelere benzetilmeye çalışılan, performans ve kaynak etkinliğinin ve hatta üniversiteler arası rekabetin var olduğu evre olarak da tanımlayabiliriz.

Üniversiteler çok farklı ve öngörülmeleyen bir şekilde ortaya çıkmıştır. Üniversiteler, iniş ve çıkışlar ile kimi zaman dini otorite altında kalmış, kimi zaman din karşıtı tutumuyla otoriteye baş kaldırmıştır.

Bilginin sağladığı güç ile üniversiteler, binyılı aşkın bir süre ayakta kalabilmiş sayılı kurumsal yapılardan biridir. Üniversitelerin geçirdiği evrimde özerklik ve denetim arasındaki gerilim büyük rol oynamıştır. Bilginin yayılabilmesi ve gerçeklerin araştırılabilmesi için üniversitelerde özerklik gerekirken maddi kaynak sağlayanlar da karşılığında denetim istemektedir. Zaman zaman maddi destek sağlayan devlet, dini kurumlar veya başka güçler ön plana çıktığında; otoriter kontrolün, özerkliğin önüne geçebildiği gözlemlenmiştir. (Perkin, 1984)

Veblen’in seçilmiş usta veya uzman olarak tanımladığı; bilim adamları, rahip, şaman, bilgin, hekim vb. insanların, ezoterik bilgiler ile içinde yer aldıkları topluma hizmet etme geleneği oluşturduğunu görüyoruz. Bilginin korunması, aktarılması ve kullanılması bu kısıtlı çevrenin tekelinde, kapalı topluluklar şeklinde gerçekleşmiştir. (Veblen, 1965). Eski Yunan’da merkezi olan bir yapı mevcuttur. Bu yapı içerisinde baskın olan bir seçkin grup bulunmakta; bilimsel, teknik, bürokratik veya yazınsal

anlamda bilgiyi denetimi altında tutmaktaydı. Yönetici seçkin grup, teokratik veya laik olabilmekteydi. Buna benzer olarak; Çin’de yüksek askeri ve mülki memurlar (mandarin) Konfüçyüs okullarında iyi huy ve yönetim üzerine eğitilmekte, İslam dünyasında din bilginleri medreselerde, İnka takvimcileri matematik öğretilen tapınaklarda, Japon Tokugawa samurayları Hanko okullarında, seçkin gruplara bağlı olan ve yine bu gruplar tarafından denetlenen kurumlarda ders vermekteydi. (Perkin, 1984).

Eski uygarlıklarda bilginin bir kuşaktan diğerine aktarılması için çeşitli mekanizmaların oluşturulduğuna ait bulgular mevcuttur. Mezopotamya’da, Sümerlere ait M.Ö. 3000 yıllarına ait tabletler bulunmuştur. Bu tabletler üzerinde dini belgelerin yanısıra, günlük hesaplar, raporlar, kanunlar ve problem çözümleri ile ilgili matematiksel yöntemlere rastlanmıştır. Mezopotamya’da gelişen Babil, Pers ve Hititler uygarlıklarında astronomi ve takvim hesaplamaları gelişmiştir. Dolayısıyla bu bilgilerin aktarıldığı okul benzeri organizasyonlar olduğu varsayılmaktadır (Pedersen, 1997). Örneğin eski Mısırdaki erkek çocuklar, ticaretle acemi olarak çalışmaya başlayıncaya kadar evde babaları tarafından eğitime tabi tutulmuştur. Bu eğitim, çocukları hayata hazırlamakta, mutlu bir yaşam ve topluma faydalı bir birey olarak yetiştirilmesini sağlamaktaydı. Bu eğitimde kullanılan öğütleri içeren “Bilgelik Kitapları (Books of Wisdom)”na ait yazılar günümüze kadar korunmuştur (Budge, 1914). Daha sonraları birkaç amacı birlikte taşıyan, din eğitimi ve bunun yanında tıp eğitimi veren kurumlar ortaya çıkmaya başlamıştır. 1858 yılında, M.Ö. 2200’e ait 5,5m. boyunda bir papirüs bulunmuştur. “Doğru Aritmetik: Tüm Varlıkların ve Tüm Karanlık Sırların Bilgisine Giriş” başlıklı bu papirüs eski Mısır’da matematik eğitimine ait, bulunan en eski ders materyalidir. Bu ve benzeri materyaller incelendiğinde toplumdaki bir grup insana hitap ettiği, içerik olarak da sahip oldukları işler ile ilgili bilgiler içerdikleri görülmektedir (Neugebauer, 1951).

Yunan Uygarlığında birbirinden kopuk şehir devletleri ve çok tanrılı din yapısı bulunması güçlü bir merkezi bürokrasi ve rahiplerin varlığını zorunlu kılmamıştır. Böylelikle aristokrat vatandaşlar için gezgin hocaların özgürce eğitim yaptıkları resmi olmayan felsefe okulları yaygınlaşmıştır. Bu okullar mümkün olduğunca dönemin devlet denetiminden uzak olmaya çalışmışlar ancak denetim dışına çıkanlar saptandığında cezalandırılmıştır. Sokrates bu cezaya çarptırılanlar arasında en bilinen örnektir. Rahipler ve tıp ile uğraşanlar için profesyonel teokratik

okullar bulunmakla birlikte (Hipokrat'ın Aeschylus tapınağı, Atina felsefe okulları, Plato'nun Akademiası, Aristotle'in Lyceum bahçesi Ortaçağ üniversiteleri için önemli bir model oluşturmuştur. Devlet ve din denetiminin zayıf olduğu yerlerde gelişen kuramsal düşünceler, öğrenci toplulukları için oldukça çekici olmuştur. Ortaçağ üniversiteleri, yapı olarak dönemin lonca esnaf teşkilatlanmaları veya parlamentolara benzemektedir. Üniversiteler de, öğrenci topluluklarından oluşan hocaların ve öğrencilerin gelip gittiği, bir kurum olarak görülmektedir (Perkin, 1984).

Üniversite kavramının ortaya çıkışı ile ilgili tarihsel kesin bilgi olmamakla birlikte Plato'nun M.Ö. 393'de kurmuş olduğu Akademia, ilk üniversite olarak kabul görmektedir (Pedersen, 1997). Ancak Hummel (1994), Plato'nun kurduğu Akademia'ı; ortaçağ üniversitelerine yakın, modern üniversitelerden uzak, okul'dan daha çok çalışma ve araştırma yapılan bilimsel bir topluluk olarak tanımlamaktaydı.

Öğrenci ve öğretmenlerin bir arada yaşadığı bu topluluk, doktrin sunumları ve tartışmalar ile desteklenen, diyalektik metot ile eğitim yapmaktaydı. Matematik bilgisi Akademia için bir önkoşuldu ve yeterli matematik bilgisine sahip olmayanlar Akademia'ya kabul edilmemekteydi. Bilimsel araştırmaların yanında politika dersleri de önemli bir yer tutmaktaydı. Birçok devlet adamı, politikacı, anayasa hukukçusu bu eğitim ortamında politika eğitimi almıştır. Felsefe eğitimi yine Akademia'nın temel yapıtaşı olan konulardan biridir. (Hummel, 1994). Plato, üniversitelerin ilk biçimi olarak nitelendirilebilecek bu ortamda, öğrencilerine eğitimin yanında, topluma yararlı, doğru bir vatandaş olmayı da öğretmiştir. Nitekim yetiştirdiği politikacılar, eski Yunan toplum hayatına çok büyük katkıda bulunmuştur. (Pedersen, 1997)

Pedersen (1997)'e göre Avrupa'da kurumsallaşmış en eski üniversiteler 12'nci Yüzyıl'ın sonlarında ortaya çıkmıştır. Bu nedenle birçok araştırmacı modern üniversiteler ile ilgili tarihsel araştırmaları ortaçağ'dan başlatmaktadır.

9'ncü Yüzyılda Kral Alfred tarafından kurulan İngiltere'deki Oxford Üniversitesi ve Roma üzerinden Fransa'ya gelmiş olan Plato Akademisi'nin uzantısı olduğu iddia edilen Paris Üniversitesi ilk örnekler arasında sayılmaktadır (Pedersen, 1997).

“Universitas”, 12nci Yüzyıl’dan 14’ncü Yüzyıl’a kadar ortak amaçla toplanmış, bağımsız, lonca gibi meslek ve çalışma gruplarının tümüne verilen ad olarak kullanılmaktaydı. (Cobban, 1975). Üniversiteler, küçük topluluklarla başlayarak, kendi kendine gelişmiş, toplumun mesleki, dini ve hükümet ile ilgili ihtiyaçları doğrultusunda, şehirleşme ve artan nüfusa göre eğitimini şekillendirmiştir. Bu dönemlerde özellikle teoloji, hukuk, dilbilimi, sosyal bilimler, doğa bilimleri gibi konularda ve bürokrasi ile uğraşan meslek gruplarının ihtiyaç duyduğu diğer bilimlerde uzmanlaşmıştır (Perkin, 1984). Geçici ve göçebe olan bu ilk üniversite oluşumlarında eğitim gören öğrencileri bu ortama çeken önemli unsurlar fakirlikten kurtulma ve toplumda yükselme amaçlarıydı (Murray, 1978).

Ortaçağdaki üniversite oluşumlarında iki temel ekol göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki; öğrenci ve pazar odaklı olan Bologna modelidir. İtalyan üniversitelerinde öğrenciler, hocalara para vererek sözleşme imzalatmakta ve dolayısıyla hocalar üzerinde büyük bir denetim ve otoriteye sahip olmaktaydı. Diğer ekol ise hocaların otoritesinin baskın olduğu Paris modelidir. Bologna ve Padua’daki öğrenci otoritesi şehirdeki yönetimin baskısı ve maaşlı hoca kavramının yerleşmesi ile zamanla ortadan kalkmıştır. Ancak İtalyan üniversitelerinde bu geleneğin uzantısı özerklik ve öğrenci katılımı şeklinde uzun süre devam etmiştir. Fakat İtalyan üniversiteleri de sonunda Ortodoks geleneğinin hâkim olduğu Paris modeline benzemeye başlamıştır (Cobban, 1975). Bu yapılanmanın 12nci Yüzyılda başarılı olması sebebiyle, Avrupa’da dört olan üniversite sayısı (Parma, Bologna, Paris ve Oxford), 1200’lerin sonuna doğru İtalya, Fransa, İspanya ve İngiltere’de yeni açılan okullar ile onaltıya çıktı. 1300’lerin sonuna doğru Orta Avrupa’da, (Avusturya, Polonya ve Bohemya’da) ondört üniversite, 1400’lerin sonuna doğru İskoçya, Macaristan ve İskandinavya’da yirmisekiz üniversite daha kurulmuştur. Bu üniversiteler oldukça geniş bölgelere ulaşmış ve çok farklı yerlerden öğrenci ve hocalar gelip gitmeye başlamış dolayısıyla kozmopolitleşmiştir. Bu hareketlilik üniversiteler arasındaki sınır ötesi ilişkileri güçlendirmiştir (Perkin, 1984).

Üniversiteler, tanınmak için bir resmi onaya veya sertifikasyona ihtiyaç duymuşlardır. Ortaçağda Papa veya imparatorluk tarafından verilen “studium generale” sertifikasyonu, bu belgeyi alabilen üniversitelere büyük bir saygınlık kazandırmıştır. Bu unvan ile üniversiteler uluslararası statüye kavuşmuş ve verilen

“ius ubique docendi” unvanı ile mezunları her yerde eğitim verme yetkisine sahip olmuştur (Haskins, 1941).

Ancak bu dönemde en önemli ayrıcalık, denetimden bağımsız olarak hareket edebilme ve tercihler için oy kullanabilme hakkıydı. Bu nedenle bazı hoca ve öğrenciler bu üniversitelerden ayrılarak yeni üniversiteler kurdular. Bologna’dan ayrılanlar 1204’de Vicenza Üniversitesi’ni ve 1220’de Padua Üniversitesi’ni kurdular. Paris Üniversitesinden ayrılanlar 1167’den önce Oxford Üniversitesi’ni ve Oxford’dan ayrılanlar da 1209’da Cambridge Üniversitesi’ni kurdular. Ayrılımların yarattığı tehdidin önüne geçmek için kent yöneticileri ve hatta bizzat üniversiteler Papa ve Kral’dan yardım istemek zorunda kaldılar (Perkin, 1984).

Eğitim için üniversiteye gelen öğrenciler ile o bölgede yaşayan halk arasında zaman zaman çatışmalar da yaşanıyordu. Bu nedenle halk ile öğrenci topluluğunun izole edilmesi gerektiği düşüncesi ile Oxford’da ilk yurtlar oluşturuldu. Böylelikle ilk yerleşke (campus) anlayışının da temelleri atılmış oldu. Bu yurtlar bir hoca tarafından yönetilmekteydi. Balliol ve Merton Kolejleri, 1249 ve 1264’de yurtlarla birlikte kurulan ilk kolejlerdir (Oxford, 2008).

Üniversiteleri diğer eğitim okullarından ayıran farklı disiplinleri içeren iki özelliği bulunmaktaydı. Bunlar, teoloji, hukuk ve tıp gibi popüler konuların bir arada bulunduğu lisansüstü eğitimleri (Salerno Üniversitesinde sadece tıp mevcuttu) ve yedi konuyu içeren lisans düzeyindeki beşeri bilim dersleri idi. Bu dersler “trivium” (dil bilgisi, belagat, mantık) ve “quadrivium” (geometri, astronomi, matematik ve müzik) ders gruplarından oluşmaktaydı (Şekil.1). Ortaçağ üniversitelerinde öğrenim metodu olarak Platon’un Akademia’sında olduğu gibi diyalektik sunum, vaaz ve sözel tartışma yöntemleri kullanılmaktaydı (Perkin, 1984). Bu kurumlarda meslek kazandırmanın ötesine geçen bir eğitim verilmekteydi. Olgunluk seviyesine ulaşmış olan Ortaçağ üniversitelerinin toplum üzerindeki başlıca etkilerinden biri toplumda birleştirici ortak bir dünya görüşünün oluşturulmasıydı. Bu etkiyi Ortaçağ hümanizminden Rönesans ve Reform dönemlerine kadar gözleyebiliyoruz (Southern, 1970).

Benzer okul, gözlemevi ve kütüphaneler 1005 yılında Kahire ve İspanya'nın Cordoba şehrinde de kuruldu (Pedersen, 1997).

Zaman içerisinde Avrupa'da bilgi ile güçlenen entelektüel gruplar Murray'in (1978) deyimi ile "özerk üniversite kalelerinde" kilise ve zaman zaman devlet baskılarına karşı kendisini güvenceye aldı. Erasmus, Luther, Zwingli ve Calvin ile gelişen hümanist ve reformist akım, Marthin Luther'in 1517'de Kiliseye karşı yaptığı çıkışla bozulman olan ortaçağ dünya düzeninin sonunu hazırladı. Bu çıkış, laik ulus devlet anlayışını geliştirirken üniversitelerin özerkliği açısından Kilise baskısından daha tehlikeli bir dönemi de başlatmış oldu (Perkin, 1984).

Reform, üniversitelerin büyük kayıplar vererek kazandığı bir zafer olarak nitelendirilmektedir. Üniversitelerin büyük mücadeleler sonucu elde ettikleri ilerleme, Papa ile laik kraliyet çatışmasındaki tercih sonucunda büyük kayba uğradı. Üniversiteler, VIII. Henry'nin Papa'yla çatışmasında Kral'ın tarafında yer alınca, Papa, kilise hukuku üzerine çalışan Thomas Cromwell'in çalışmalarını yasakladı. Bu da en çok mezun veren ve Kilisenin üst düzey yöneticilerini yetiştiren fakültenin kapanmasına sebep oldu. İngiltere'deki Oxford ve Cambridge Üniversiteleri 1500'lerde sadece Kilise'nin resmi eğitim organları olmayı bırakarak, dini görevlerde bulunmayan ve sosyal statüsü iyi olan öğrencilere de eğitim vermeye başladı (Kearney, 1970).

1500-1600 yılları arasında üniversitelerin sosyal işlevi yeniden değişti. Sadece belli alanlarda uzmanlık eğitimi verirken, sosyal denetimin bir aracı olarak görev yapmaya başladı (Kearney, 1970). 1670'lerde İngiltere'deki iç savaştan sonra sürekli artan öğrenci sayısı hızla düştü. Bu dönemde kilise görevlilerinden çok zengin öğrenciler ön plana çıkmaya başladı. Zengin öğrenciler için abartılı ve lüks üniversite yaşamı sunulması sebebiyle, üniversite öğrenim ücretlerinde büyük artışlar yaşandı. Aşırı lüks ile birlikte eğitim yozlaşmaya başladı. Bu yozlaşma sonucunda ülkeye duyarsızlık ve başkaldırma üniversitelerde yaygınlaştı. Bu dönemde Oxford oldukça işe yaramaz, yozlaşmış bir kurum olarak anılır oldu. 19'ncü Yüzyılın başlarına kadar üniversitelerin itibarının zayıflaması ve öğrenci sayılarındaki düşüş sürdü. 1850'de parlamentonun büyük reform hareketi ile Oxford ve Cambridge, yeni profesyonel orta sınıfı oluşturmaya başladı. İngiltere'de yükseköğretim yeni kurumların ortaya çıkışı ile gerçek iyileşmeyi yaşadı. Cambridge'deki Trinity Koleji'nde Isaac Newton'a kürsü verildi; Robert Boyle Oxford'da özel laboratuvarını

açtı; 1662’de Wilkins tarafından Royal Society Academy kuruldu ve Aristo’nun skolâstik felsefesinin açıklarını kapatmaya başladı. 1851’e kadar İngiltere’de 29 genel kolej, 60’a yakın tıp koleji ve birçok üniversite açıldı. Londra Üniversitesi dahil açılan birçok üniversitede İskoçya’nın büyük etkisi görülmüştür. Akademik kurumların artışı yönünden oldukça verimli olan bu dönemde bilimsel devrim şekillendi ve endüstri devriminin temelleri atıldı (Perkin, 1984).

Aynı dönemde artan talep ile birlikte İskoçya’da kaynak yetersizliği sebebiyle üniversitelerde ciddi sıkıntılar yaşanmaktaydı. İskoçya’da 18’nci Yüzyılın sonlarında ilk kez eğitim ve araştırma mali sıkıntılardan dolayı birleştirildi. Bu yeni model modern üniversitelerin de başlangıcı sayılmaktadır. Ayrıca bu oluşumda modern fizik ve sosyal bilimlerle ilgili yeni disiplinlere de öncülük edildi. Her disiplin için ayrı sorumluluğu olan daha az sayıda profesörlerle, matematik, tıp, astronomi, hukuk, felsefe gibi disiplinler farklı kürsülere ayrıldı. Disiplinlerin farklı kürsülere ayrılması bilginin artışında çok büyük bir etki yarattı. Bu etki Avrupa’da entelektüel aydınlanmanın da öncüsü oldu. İngiltere ve ABD’deki yeni üniversiteler, disiplinlerin İskoçya’da farklı bölümlere ayrılması anlayışından oldukça etkilendi. Bu başkalaşım, herhangi gelişmiş bir toplum yerine; İskoçya’da bir ekonomik çıkmazdan kurtulmaya çalışırken tesadüfen ortaya çıktı ve modern dünyanın ihtiyaçlarına uygun olarak kendini adapte etti.

Alman Üniversiteleri de 19’ncü Yüzyıla kadar benzer dönüşümleri yaşadı. İskoçya’daki “araştırma” olgusu Alman Üniversitelerinde daha bilinçli bir şekilde gelişti ve dünyaya yayıldı. Almanya’da dağınık ortaçağ şehirlerine ve bu şehirlerde birçok üniversiteye sahipti. Dönüşüm, Fransız İhtilali’nden sonra, Napolyon’un 1806’da Prusya’yı yenmesi ile başladı. 18’nci Yüzyılda Göttingen ve Halle Üniversitelerinde, Latince yerine Almanca olarak Platonik idealizmden gelen ve Fransız Devriminin atomik bireyselliğine karşı Alman felsefesi okutulmaktaydı. Napolyon, Halle Üniversitesini ele geçirdikten sonra Kral Frederick William III’den bu okulu başka bir yere kurmasını ve kaybolan entellektüeliteni diriltecek yeni bir eyalet kurulmasını istedi. Kral, Wilhelm von Humboldt’u İçişleri Bakanlığı’nda Prusya eğitim sistemini düzeltmesi ve Berlin Üniversitesini kurması için atadı. Humboldt, Göttingen Üniversitesinde çalışması sebebiyle üniversiteyi iyi bilmekte ve üniversiteyi toplumun moral değerlerinin ruhu olarak görmekteydi. (Cowen, 1963)

Humboldt, bilginin en sade ve en üst düzeyine ulaşabilmenin ancak öğrenme ve öğretme için mutlak özgürlüğün sağlanması ile olabileceğine inanmıştı. Almanca'da "Wissenschaft" adı verilen bu bilgi, bilimdi. Bilim, araştırma odaklıydı ve doğal bilimleri kapsamaktaydı. Bu yaklaşım ile hazır bilgi formları yerine düşünme, idrak ve becerilerin araştırmalar ile geliştirilmesi hedeflenmekteydi. Berlin Üniversitesi'nin ilk felsefe profesörü olan Hegel'in Platonik idealizminden etkilenen bilim, oldukça yalın tutulmaya çalışılmıştır. Bu yalınlık bilimsel araştırmalar ile uygulamanın bile bir arada bulunmasına izin vermemektedir. Bu nedenle tıp profesörlerinin hasta muayene etmesine müsaade edilmez; mühendislik ve diğer teknolojiler üniversite kapsamına dahil edilmezdi. Bu konular, teknik okullarda, liselerde ve ticaret okullarında verilmekteydi. 19'ncü Yüzyılın sonlarına kadar bu ayırım devam etti (Lundgreen, 1982).

Humboldt ideali ile Alman üniversiteleri araştırma odaklı bir yapıya kavuştu ve gelişmiş diğer toplumlar için ilerlemeye açık bir yüksek öğrenim modeli oldu. İskoçya'da da benzer bir oluşumla profesörler, tüm kariyerlerini bir konuda uzmanlaşarak sürdürmekteydi. Bu dönemde birçok konuda yeni disiplin ortaya çıktı. İmparatorluk döneminden Weimar Cumhuriyet Dönemi'ne geçişte öğrenci sayısında çok büyük artışlar yaşandı. 1850'de onüç bin olan öğrenci sayısı 1914'de altmış binlere çıktı. Öğrenciler, başlangıçta seçkinlerden, üst düzey bürokratlar ve zengin ailelerden gelirken zamanla orta sınıf halkın büyümesi ile birlikte orta sınıftan ve burjuvalardan katılım hızla arttı (Titze, 1990).

18'nci ve 19'ncü Yüzyılda üniversitelerdeki gelişme, disiplinlerin artması, araştırma enstitülerinin kurulması, öğrenci sayısında yaşanan artış; bilgi birikiminde artışa ve tarım ekonomisinden endüstrileşmeye geçişi hızlandırdı. Üniversitelerin temelini attığını endüstrileşme, daha sonra üniversitelerin rollerinde de önemli değişikliklere yol açtı. Titze (1990)'ye göre bu değişiklik üç ana alanda kendini gösterdi. Üniversitelerde eğitimi verilen özellikle teknik ve ticari konular çeşitlilik kazandı ve arttı. Kırsal kesim küçüldü, nüfus arttı. Endüstrileşmenin sonucu olan toplumsal yapının değişimi ile öğrenci kompozisyonunda değişimler başladı. Artık seçkin grubun yanında toplumun işçi ve orta sınıftan da büyük sayıda öğrenciler gelmeye başladı. Endüstrileşme, okuryazar ve matematiksel beceri gerektiren işgücü gerektirdiğinden, üniversite eğitimi görmüş öğretmenlere ihtiyaç duyulmaya başlandı.

Ortaçağın oluşumundan sonlanmasına kadar, tarım toplumundan endüstrileşmeye geçişte de üniversiteler önemli bir rol oynamıştır. Üniversiteler, toplumsal değişimlere yol açarken, toplumsal değişimler de üniversiteleri şekillendirmektedir.

Endüstrileşmeye geçiş döneminde Humboldt Modeli'nin eleştirilebilir yönleri bulunmaktaydı. Alman Üniversiteleri, kendilerine ait özel araştırma enstitüsü bulunan, otonom bir ordinaryüs profesör tarafından yönetilmekteydi. Öğretim üyeleri, mevcut bir kürsüye öğretim üyesi olarak girmektense, yeni bir disiplin oluşturarak kendi kürsülerini kurmayı tercih etmeye başladılar. Birbirinden kesin çizgiler ile ayrılan disiplinler, mevcut disiplinlere yeni katılımların sağlanamamasına sebep olurken; rekabeti, yenilikçiliği ve üretkenliği azalttı. Sonuç olarak, 19'ncu Yüzyılın ikinci yarısında üniversitelerin verimliliği oldukça düştü. 1871'den itibaren Almanya'da devlet, özellikle Prusya'da, üniversitelerin gelişmesinde büyük role sahipti. Devlet, üniversitelerin kurucusu ve finansörü olmuş, profesörleri ve mezunları istihdam etmiş, öğrenme ve öğretimde mutlak özerkliği sağlamıştır. Büyük katma değer sağlayan bu oluşum psikolojik olarak profesörler ve öğrencilerde devlete olan sadakati ve vatanseverliği artırmıştır. 1918'e kadar ve hatta 1933'de ve daha sonra bile bu etki devam etmiştir (Perkin, 1984).

Almanya'da gelişen bu üniversite modeli tüm dünyada yaygınlaşmaya başladı. İngiltere, ABD ve Japonya bu modeli benimseyen önde gelen ülkelerdi. İngiltere; felsefe, tarih, mühendislik, kimya gibi konuları Alman modelinden aldı. İskoçya'da gelişen profesörlük ve kürsü modelini de tüm üniversite ve kolejlerinde uygulamaya başladı. Ancak İngiltere'deki profesörler, Almanya'daki meslektaşları kadar özerk ve özel araştırma enstitülerine sahip olamadılar ve devlet görevlisi olarak kabul edilmediler. İngiliz öğrencileri de Alman öğrencileri gibi üniversiteler arasında dolaşım hakkına sahip değillerdi. Üniversitelerde araştırma, 19'ncu Yüzyıl'ın sonlarında, endüstrileşmenin getirdiği gereksinimle yeni ve eski İngiliz okullarında kendiliğinden gelişmeye başladı (Perkin, 1984).

Alman üniversite modelinin anlaşılarak en iyi uygulandığı ülke ABD olmuştur. ABD'de isteyen her eğitim girişimcisi, talep edilen her alanda her yerde kolej açabilmekte ve öğrenciler neyi öğrenmek için para veriyor ise onu öğretebilmekteydi. Bu üniversitelerden en büyüğü Ithaca'da bulunan Ezra Cornell Üniversitesi idi. ABD yüksek öğrenimde araştırma açısından yetersiz kaldığını

düşünerek, bir dönem en iyi öğrencilerini Avrupa'ya gönderdi. Abraham Flexner'e (1930) göre ABD'deki ilk gerçek üniversite tıp alanında öncü olan John Hopkins oldu. Rekabet ortamı Yale, Harvard, California gibi birçok üniversitenin lisansüstü okullar kurmasına ve geliştirmesine yol açtı. Bu gelişme Amerikan yükseköğretiminde iki katmanlı bir yapı oluşturdu; lisans eğitimi veren kolejler ve yüksek lisans eğitimi veren üniversiteler. ABD'deki bu dönüşüm Avrupa'daki üniversitelerin önüne geçmesine sebep oldu (Perkin, 1984).

Japonya, 1868 Meiji Devriminden sonra ülkeyi modernize etmek amacıyla Avrupa'yı örnek almaya başladı. Devlet tarafından yönetilen araştırma odaklı Alman üniversite modeli, Japonya için de uygun bir model olarak seçildi ve feodal dönemin Konfüçyüs Hango Okulları yerini modern üniversitelere bıraktı. 1886'da Japonya Devlet Başkanı Ito Hirobumi, Tokyo Imperial Üniversitesinde yaptığı konuşmada, bir toplumun ancak bilim ile kalkınabileceğini, diğer gelişmiş toplumlar ile aynı düzeye gelebilmek için hızla bilgi birikimini artırmak ve bilimsel araştırma yapmak gerektiğini belirtmiştir. Japonlar bazı değişiklikler¹ ile Alman modelini uygulamaya devam ettilerse de öğrenme ve öğretmedeki mutlak özerkliği algılamada zorluk çektiler. (Perkin, 1984).

Alman Üniversite Modeli'nden Fransa, İskandinavlar ve Ruslar da etkilendi ve bu modeli uygulamaya başladı. Toplumsal gereksinimler doğrultusunda biçimlenen ve topluma biçim verebilen üniversitelerin, evrimleşebilen yapısına böylelikle "araştırma misyonu" da eklenmiş oldu.

Endüstrileşme sonrasında, özellikle 1960'lı yıllarda tüm dünyada yükseköğretim hızla büyüdü. Daniel Bell (1976) bu dönemdeki gelişmelerle ilgili olarak şu saptamaları yapıyor:

- Kodlanmış teorik bilgi ve araştırma birimleriyle üniversiteler modern toplumun ekseni olmaya başlamıştır.
- Bilgi çalışanları ile seçkin, eğitilmiş ve toplumu etkileyebilen yeni merkezi bir sosyal grup oluşmuştur.
- Olabildiğince çok kişinin yararlanabileceği bir yüksek öğrenim sistemi ile sosyal, ekonomik ve politik ilerleme sağlanabilmektedir.

¹ Alman üniversitelerin tıp profesörlerinin hasta muayene etmesine müsaade edilmezken; Japonya'da profesörlerin uygulama yapmalarına müsaade edildi (Cummings & Amano, 1979).

Bilgi yoğunluğu, iletişim devrimi, elektronik küresel ortam, otomasyon, bilişim sistemleri, yüksek teknolojiyi kullanan savunma sanayileri, Alman üniversite modeli ile başlayan ve tüm dünyaya yayılan üniversite sisteminin yarattığı bir sonuçtur (Clark, 1978).

Modern toplum ve yükseköğretim iç içe girmiş ve birbirinden ayıramaz bir hal almıştır. Eğitim devlet tarafından desteklendiğı gibi özel sektör tarafından da desteklenmeye ve özel üniversiteler kurulmaya başlanmıştır. Zamanla üniversite eğitime talep ve öğrenim giderleri artmıştır. Pazar odaklı üniversiteler ABD’de büyük bütçeli araştırmalar ile en üst düzeydeki üniversite ve kolejler grubunu Sarmaşık Ligi (Ivy League) oluşturmuştur. Sarmaşık Ligi, ABD’de sekiz üniversiteyi kapsayan ve akademik mükemmeliyeti temsil eden yükseköğretim kurumlarına verilen addır.

Fakat üniversiteler, artan maliyetleri nedeniyle mali sorunlar yaşamaya başlamıştır. Bu da üniversitelerin özerkliğini tehdit etmektedir. Bilgi odaklı toplum ve ARGE’ye odaklanan sanayiler sürekli bilgi üretmeye, bilgiye ve bilgili insanlara ihtiyaç duymaktadır. Bilgi artık tüm toplum için hem araç hem de amaç haline gelmiştir. Artan talep ile birlikte kitlesel yükseköğretim ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Böylelikle üniversite kurumuna artık “toplum hizmeti” misyonu da yüklenmiş olmaktadır (Armytage, 1955). Bu misyon II. Dünya Savaşından sonra sürekli eğitim, açık üniversite vb. uygulamalar ile İngiltere, ABD, Avustralya, Japonya gibi birçok ülkede yaygınlaşmıştır.

Üniversiteler, sekiz yüz yıllık geçmişleri boyunca çevrelerindeki çok büyük değişikliklere karşın uyum sağlayarak evrimleşmiş ve gelişmiştir. Üniversite kurumunun evrimleşmesi sonucunda ortaya çıkan misyonlarını üç ana başlık altında toplamak mümkündür:

- Eğitim ve Öğretim
- Araştırma
- Toplumsal Hizmet

Eski bir İspanyol Üniversitesinin profesörü olan Gasset (1997) modern toplumun şekillendirdiğı İspanyol Üniversite reformu çabalarından bahsederken önemli saptamalarda bulunmaktadır. Gasset’e göre Ortaçağ Üniversiteleri, araştırma ve meslek edindirme misyonundan çok felsefe, din bilimi, sanat ile birlikte genel

kültür ile uğraşır; bulunduğu dönem insanının evren ve insanlık üzerine sahip olduğu fikirleri olgunlaştırırdı. Günümüz üniversiteleri ile yaptığı karşılaştırmada, ortaçağ üniversitelerinin tomurcuk halinde verdiği mesleki eğitimi, modern üniversitelerin karmaşıktırdığını, buna araştırmayı eklediğini; kültür öğretimini ya da aktarımını ise hemen hemen tümüyle ortadan kaldırdığını iddia etmektedir. Günümüzdeki üniversitelerin yaşadığı problemin temelini, dünya ve insan üzerine çağlarına yakışır bir fikir dizgesi oluşturmamanın yoksunluğuna ve kültürel yetersizliğe bağlamaktadır. Barbarlık olarak gördüğü bu ortamda üniversiteler, her zamankinden daha bilgili ancak kültür yoksunu mühendisler, doktorlar, avukatlar ve bilim adamları yetiştirmektedir.

Üniversitelerin misyonu ile ilgili biçimsel farklılıklar olsa da, temel de anlam olarak aynı konuları içermektedir. Üniversitelerin misyonu Gasset'e göre şu üç işlevden oluşmaktadır:

- Kültür aktarımı
- Mesleki eğitim
- Bilimsel araştırma ve yeni bilim adamlarının yetiştirilmesi

Ancak Gasset, bilim ile üniversiteyi birbirine karıştırmamak gerektiğini de vurgular. Üniversiteyi bilimden farklı görmektedir, ancak ayrı da tutmamaktadır. Kürsülerin araştırmacılara devredilmesi sonucu eğitime yeterince önem verilmediğini vurgulamakta; hatta Almanya'da eğitim gördüğü sırada üniversitede çok değerli bilim adamları bulunduğunu ancak iyi hoca bulunmadığını belirtmekte; hocaların öğretim için ayrılan zamanı, laboratuardan ya da arşiv araştırmasından çalınan saatler olarak gördüklerini belirtmektedir.

Eğitim-öğretim ile araştırma arasındaki gerilim çeşitli modeller ile aşılmaya çalışılmıştır. Almanya'da meslek edindirme amacıyla meslek yüksek okulları (Fachhochschulen) ve araştırma amacıyla üniversite modeli kullanılmaktadır. Fransa'da üniversiteler ve "grandé echole"; İngiltere'de üniversiteler ile bilim ve teknoloji enstitüleri sonraları "Polytechnics"; Japonya'da ulusal, eyalet ve özel üniversite modelleri mevcuttu. En geniş yelpaze ise; üstün "Ivy League" üniversiteleri; yerel ve bölgesel ihtiyacı karşılamak için arazilerinin geliriyle finanse edilen "land-grant" üniversiteleri; sadece eğitim-öğretim amacıyla "liberal art" kolejleri ve Cornell hibrid modelleri bulunmakta. Yeni gerilim noktalarından birisi

en radikal bilimsel ilerlemelerin yaşandığı disiplinlerin çakıştığı araştırmalardır. Sosyal, endüstriyel veya devlet ihtiyaçları ile ortaya çıkan araştırmalar için interdisipliner yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bir araştırma veya problem içerdiği konular itibariyle, bir disiplin içerisinde farklı kümeleri kapsadığı gibi birçok disiplini de ilgilendirebilmektedir. Bu durumda farklı yaklaşımlara, metotlara ve bilgi düzeylerine ihtiyaç duyulmaktadır. Mevcut üniversite modelleri bu ihtiyacı karşılamak için yeni yaklaşımlara gereksinme duymaktadır (Martin, 2000).

Yükseköğretim kurumlarının çok fonksiyonluluğu ve farklılaşma konusunda; üniversitelerin iki önemli misyonunun (eğitim-öğretim ve araştırma) yanında, ekonomik ve sosyal problemlerin çözülmesi konusunda görev üstlenmesi gerektiği de vurgulanmaktadır. Sun'a (2008) göre üniversiteler; yetenekleri eğitmeli, sosyal inovasyonu teşvik etmeli ve kültürel gelişime ışık tutmalıdır.

Sosyal, endüstriyel veya devlet ihtiyaçları ile ortaya çıkan araştırmalar için interdisipliner yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bir araştırma veya problem içerdiği konular itibariyle, bir disiplin içerisinde farklı kümeleri kapsadığı gibi birçok disiplini de ilgilendirebilmektedir. Bu durumda farklı yaklaşımlara, metotlara ve bilgi düzeylerine ihtiyaç duyulmaktadır. Mevcut üniversite modelleri bu ihtiyacı karşılamak için yeni yaklaşımlara gereksinme duymaktadır.

Günümüzde yükseköğretim ile ilgili tartışmalar artarak devam etmektedir. Bilgi toplumu veya bilgi ekonomisi çoğunlukla üniversiteler ve üniversitelerin ürünü olan insan sermayesi üzerine odaklanmaktadır. Almanya'da mükemmeliyet odaklı üniversite kurma yarışı; Fransa'da kamu üniversiteleri ile özel statüye sahip "grandes écoles" üniversiteleri arasındaki tartışma; İngiltere'de üniversitelerin kamu için mi yoksa işletmeler gibi pazar odaklı mı olması tartışması; ABD'de erişim, rekabet ve maliyet tartışması gündemi meşgul etmektedir. Eğitim reformu, sadece işletmelere dönüşen üniversitelerin durumunu incelemek ve finansmanını sağlamak dışında, tüm paydaşları kapsayan bir sosyal mutabakat arayışını içermelidir (Ischinger, 2006).

Küreselleşme, her alanda olduğu gibi yükseköğretim alanında da etkili olmaktadır. Hatta bu etki üniversitelerin uluslararası etkileşiminin daha fazla olması sebebiyle daha yoğun bir şekilde hissedilmektedir. Özellikle ABD'nin rekabetçi anlayışı ile güçlenen üniversite politikası, Avrupa ve diğer ülkeler tarafından izlenmeye çalışılmakta ve yeni politikalar denenmektedir. 1990'larda Avrupa'da

yükseköğretim ile ilgili önemli kararlar alınmış, Yükseköğretimde Avrupa Kalite Güvence Birliği (ENQA-European Association for Quality Assurance in Higher Education) kurulmuş, Lizbon ve Bolonya süreçleri ile desteklenmiştir. Avrupa Üniversiteler Birliği (EUA), Avrupa Yükseköğretim Kurumları Birliği (EURASHE) ve Avrupa Ulusal Öğrenci Birlikleri (ESIB) bu çalışmalara destek sağlamakta Bologna İzleme Grubu (BFUG) da gelişmeleri takip etmektedir. (YÖK, 2007)

Bologna Süreci, Avrupa Birliği (AB) bünyesinde yükseköğretim kalitesini artırma ve rekabeti güçlendirme çalışmalarında önemli bir dönüm noktasını oluşturmaktadır. Avrupa'nın zengin ve farklı kültürel mirasının üzerine; özerklik ve akademik özgürlüğün; eşit ve demokratik hakların ilke edinildiği Avrupa Yükseköğretim Alanı oluşturularak, AB yükseköğretiminin cazip hale getirilmesi ve rekabet avantajı kazanmasına çalışılmaktadır. Bologna Süreci ile yükseköğretimde bir reform süreci başlatılmıştır. 1999 yılında 24 ülke tarafından başlatılan bu süreç, öğrenci ve akademisyenlerin dolaşımını desteklerken, öğrencileri gelecekteki kariyerleri için hazırlamak ve onları demokratik toplumların aktif vatandaşları olarak kişisel gelişimlerini desteklemek amacıyla çeşitli enstrümanlar, programlar ve standartlar kullanmaktadır (Avrupa Birliği, 2007).

Fish (2009) modern toplumun ihtiyaçları ile şekillenen üniversiteleri eleştirirken artan öğrenim ücretleri nedeniyle öğrencilerin, aydınlanmanın faydasını görmek yerine artan maliyet yükünü paylaşmaya mecbur bırakılmasının yanlış olacağını; üniversite-sanayi işbirliğinin üniversiteleri gerçek arayışından çok kâr arayışına yönlendireceğini; üniversiteler için kısa vadeli, yarı zamanlı, geçici işgücü temininin üniversite anlayışına uymayacağını ve zarar vereceğini iddia etmektedir.

Durgut (2008), Yirmibirinci Yüzyılda üniversitelerden beklentiler ile ilgili düşüncelerini açıklarken; üniversite tarihinin gelenekler oluşturduğunu ve geçmişini irdelemeden doğru yorumun yapılamayacağını belirtmektedir. Geçmişte üniversitelerin eğitimleri ile ulusal sistemleri desteklediğini; ulusal değerleri yaygınlaştırdığını; bu misyonu toplumsal ve kültürel birikimler ile insanlık bakış açısına dönüştürdüğünü vurgulamaktadır.

Durgut'a göre üniversite kültürünün zayıflaması sosyal uyum ve yurttaş kalitesi açısından dünyada büyük sıkıntılara yol açabilecektir. Üniversiteler inanç ve amaç kısıtlarından uzak özerk yapılarını muhafaza etmelidir. Bilgi tabanı öne çıkan

ekonomiler, üniversiteyi bir servis ekonomisi aracı konumuna itmektedir. Üniversite faaliyetlerinin ve çıktılarının işletme bakış açısıyla değerlendiren mekanizmalar yetersiz kalmaktadır. Arz-talep dengesi türü mekanik işletme tasarımlarının “bilginin karmaşık üretim süreçlerini” yönetmesi mümkün görülmemektedir (Durgut, 2008).

Küreselleşme ve rekabet sonucu, üniversitenin geleneksel iki misyonunun yanında üçüncü misyon olarak “ekonomiye katkı sağlamak” görüşü de mevcuttur. Bu durumda yapılan önceki değerlendirmelerden de anlaşılabilceği gibi bu yeni misyonun, üniversitelerin eğitim ve öğretim ile birlikte araştırma misyonuna da zarar verebileceği değerlendirilmektedir (Martin, 2000). Tarihsel yaklaşımından hareketle üniversiteler evrimleşmeleri sonucunda kendi etkileriyle dönemler açtığı ve yine kendi etkileriyle bu dönemlerin kapandığı değerlendirilirse bu dönemin de bir süre sonra yine üniversitelerin etkisiyle sona ereceğini öngörmek mümkündür. Wallerstein (2009) “Beş yıl sonra küreselleşme sözcüğünü hatırlamayacağız bile” diyerek bu yönde bazı ipuçları vermektedir.

Yükseköğretim sisteminin bireysel ve toplumsal ihtiyacın karşılanması yönünde nasıl farklılaşacağı ve şekilleneceği; kaliteyi artırmak için karşılaşılabilecek maliyeti nasıl finanse edeceği, erişim eşitliğinin nasıl sağlanacağı konusundaki tartışmalar bu arayışların bir parçasıdır.

2008 yılında yükseköğretim ile ilgili yayınlanan önemli bir OECD raporunda; devletler artan öğrenim ücretleri konusunda aktif rol alması konusunda uyarılmaktadır. Bu rapor, 24 sanayileşmiş ülkeyi kapsayan üç yıllık bir çalışma sonucu ortaya çıkmış; izlenebilirlik, finans kaynağı çeşitlendirilmesi, kalitenin teşviki ve emek piyasası ile kuvvetli bağlantılar kurulması konusundaki önerileri içermektedir. Raporun yazarları, performans esaslı finans mekanizmalarının kurulmasını; özel sektör tarafından sübvansiyon sağlanmasını ve öğrencilerin de eğitimlerinin finansman maliyetlerini paylaşmalarını önermektedir (CAUT, 2008).

Öğrencilerin dünyada rahat hareket edebildiği bir ortamda yabancı öğrenciler büyük oranda Amerikan üniversitelerini tercih etmektedirler. Bu oran 2003 OECD verilerine göre yaklaşık % 30’u bulmaktadır (OECD-CERI, 2006).

Üniversitelerin çağımızda yaşadığı değişim, çeşitli kaygılara sebep olmaktadır. İnsanın, öğrenme ve aydınlanma ihtiyacını, kültürel gelişimini, yüzyıllar boyunca sağlayan üniversiteler, günümüzde rekabet anlayışı ile şirket yapılarına

benzemeye ve üniversite kültürünü yitirmeye başlamıştır. Üniversiteleri doğal ve özerk oluşumları dışında standart kalıplara oturtmak veya şirket süreçlerine dayanan yapılara benzetmek, diploma veren, meslek kazandıran kurumlara dönüşmesine neden olmakta; gerçekleri arayan, kültür aşıl原因 ve toplumsal gelişime katkı sağlayan, üniversitelerin anlamlarını kaybetmesi riskini ortaya çıkartmaktadır.

Veblen (1919), ABD üniversiteleri ile ilgili eleştirisinde, işadamları tarafından yönetilen ve sahte rekabet anlayışı içerisinde kaybolan üniversitelerin, dar görüşlü menfaat kesimleri tarafından hızla yararsız hale getirildiğini vurgulamaktadır.

Ackoff (1981) ideal bir üniversite tasarımından bahsederken göz önünde bulundurulması gereken bu çabaya ait iki önemli husustan bahsetmektedir. Bunlardan birincisi ideal kavramının zamanla değişmesidir. Yani tasarım sürerken zamanla ideal kavramı da değişime uğramaktadır ve ideal kavramı izafidir. İkincisi ise ideal, kendi köklerimizden ve kültürümüzden doğmalıdır. Başka toplum ve kültürlerle ait idealler içinden geldiğimiz toplumun ideali olamazlar. Bu nedenle Ackoff ideal olgu formülasyonunu sadece izafi bir mutlak olgu değil aynı zamanda mutlak izafi olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla ideal her zaman değişime uğramaktadır ve ideal tasarımdan bahsedilirken o toplum ve kültürün bir parçası olan idealden bahsetmek gereklidir.

Üniversitelerin geleceği ile ilgili olarak OECD tarafından altı alternatif senaryo içeren bir öngörü çalışması yapılmıştır. Bu altı senaryo sırasıyla; Geleneksel Senaryo, Girişimci Üniversite Senaryosu, Serbest Pazar Senaryosu, Yaşam Boyu ve Açık Eğitim Senaryosu, Küresel Yükseköğretim Ağı Senaryosu ve Algılanan Öğrenmede Farklılaşma ve Üniversitenin Kayboluşu Senaryolarından oluşmaktadır. Senaryolar oluşturulurken kullanılan altı değişken; yüksek öğrenimdeki öğrenci dokusu, finans kaynağı (kamu, özel, hibrid vb.), sunulan misyonların entegrasyonu, uluslar arası boyut, fakülte ve enstitülerin statülerinin homojenitesi ve kullanılan teknoloji düzeyidir. (OECD CERI, 2004).

Geleneksel Senaryo, üniversitelerin mevcut yapılarının devam etmesi üzerine kurulmuştur. Üniversite bu senaryoda belli kontenjanlarla kısıtlı sayıda insana hizmet vermektedir. Özel sektörle yoğun ilişkide bulunmadan eğitim-öğretim ve araştırmalara devam etmektedir. Yaşam boyu eğitim ve uzaktan eğitim üniversite gövdesi dışında gerçekleşmektedir.

Girişimci Üniversite Senaryosunda, geleneksele ek olarak özel sektör de yükseköğretim sistemine dâhil edilmiştir. Daha fazla öğrenciye ulaşılabilir. Finansman kamu ve özel sektör tarafından sağlanmaktadır. Temel akademik değerleri kaybetmeden pazar odaklı yaklaşım uygulamaktadır. Araştırmalarda telif hakları önem kazanmaktadır. Üniversitenin misyonları olan eğitim-öğretim, araştırma ve toplumsal hizmet iyi dengelenmiştir. Özerklik ve ihtiyaçlara hızlı adapte olması sebebiyle farklılaşma fazladır. Uluslararası pazar ve uzaktan eğitim ticari açıdan önemlidir. Ekonomi ile kuvvetli ilişkiler kurulmuştur. Üniversite kaynakları, maaşlar ve akademik personelin prestiji yüksektir.

Serbest Pazar Senaryosunda, tamamen pazar tarafından yönlendirilen ve yine pazar mekanizmaları tarafından düzenlenen ve standartları tanımlanan bir yükseköğretim modeli tanımlanmaktadır. Unvanlar, çalışanlara şirket eğitimleri neticesinde yine şirketler tarafından verilmektedir. Kutuplaşma ve küresel seçkin gruplar oluşmaktadır. Öğrencilerin öğrenim amacıyla yaptıkları ödemeler, şirket gelirlerinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Eğitim ve öğretimde teknoloji çok yaygın olarak kullanılmaktadır. Araştırmalar daha çok talep ile yönlendirilmektedir ve telif hakları önemli bir gelir unsurudur. Ailelerin ve öğrencilerin çoğu araştırma ile ilgilenmemektedir, maliyetleri paylaşmamaktadır. Diğer araştırma etkinlikleri, kamu ve şirketlerin ARGE birimleri tarafından sürdürölmektedir.

Yaşam Boyu ve Açık Eğitim Senaryosunda, üniversiteler her yaştan ve tüm dünyadan öğrenci kabul etmektedir. Araştırma daha az öneme sahiptir. Bilgi odaklı ekonomi güçlenmiş; üniversiteler, şirketler tarafından desteklenen sürekli profesyonel gelişimin kaynağı olmuştur. Yaşlanan toplum nedeniyle yaşlı insanlar tarafından daha çok öğrenme amaçlı olarak tercih edilecektir. Öğretim misyonu odaklıdır; kısa kurslar düzenlenmektedir ve uzaktan eğitimden yararlanılmaktadır. Akreditasyon devlet ve bağımsız kurumlar tarafından yapılmaktadır. Araştırmalar üniversite dışına kaymıştır. Şirket ve şirket üniversiteleri etkilidir.

Küresel Yükseköğretim Ağı Senaryosunda, talep ve daha fazla pazar etkisi hâkimdir. Öğrenciler tüm dünya üzerinden derslerini seçebilmekte ve kendi programlarını ve mezuniyetlerini tasarımılayabilmektedirler. Yükseköğretim kurumları endüstri ile de ortak hareket etmektedir. Elektronik eğitim oldukça gelişmiştir. Eğitim içeriği teknolojik formatlarda ve standardize olarak sunulmaktadır. Yaşam boyu öğrenim oldukça yaygındır ve çok çeşitli yeni formlar

oluşturmuştur. Araştırmalar üniversitelerin dışına kaymıştır. Öğretim odaklıdır ve kalite bugüne göre daha düşüktür; ancak öğretim teknikleri çok gelişmiştir. Ders ve program tasarımları, teknolojinin gelişimi ile ön plana çıkmıştır. Programlar ve dersler kurumlardan daha önemlidir. Dolayısıyla tasarımcılar, akademisyenlerden daha ön plandadır. Telif hakları, öğretim teknikleri üzerine yoğunlaşmıştır.

Son senaryoda, Algılanan Öğrenmede Farklılaşma ve Üniversitenin Kayboluşu'na yer verilmektedir. Üniversiteler ortadan kalkmıştır. İnsanlar işyerlerinde ve evde kendi motivasyonları ile aynı alandaki insanlarla tecrübelerini ve bilgilerini paylaşarak yaşam boyu öğrenim görmektedirler. Profesyonel eğitim (ameliyat gibi) özel elektronik eğitim sistemleri ile veya elektronik cihazlar ile verilmektedir. Teknoloji, bilginin yayılması ve kazanılmasındaki en önemli araçtır. Küresel ağ çok önemlidir ve kurumların önüne geçmiştir. Öğrenme, açık öğretim şeklindedir; ticari değildir ve tamamen ücretsizdir. Bilgi, kolay elde edilebilir olması sebebiyle, kariyer veya sosyal statü için önemli bir unsur olmaktan çıkmıştır. Araştırma az para gerektiren beşeri bilimler gibi daha az sayıda uzmanlık alanlarında icra edilecektir. Büyük araştırmalar, kamu ve şirketlerin ARGE birimlerince yapılacaktır.

Bu başka araştırmalar sonucunda elde edilen senaryolar, mantık ve eldeki veriler çerçevesinde tutarlı ve anlamlı olmakla birlikte sadece öngörülerini yansıtmaktadırlar. Toplumun ve üniversitelerin karmaşık evrimleşme süreci içerisinde nasıl bir noktaya ulaşılabileceğini zaman gösterecektir.

2. TÜRKİYE'DEKİ DURUM VE ÜNİVERSİTE KURUMUNDAN BEKLENTİLER

Türkiye'de yükseköğretim kurumlarının başlangıcı olarak, 10'ncu Yüzyılda Karahanlılar döneminde kurulan Semerkant, Buhara, Taşkent, Balasagun, Yarkent ve Kaşgar medreseleri kabul edilebilir. Daha sonra Selçuklular zamanında kurulan medreseler ile Anadolu'da bu yükseköğretim kurumları yaygınlaşmıştır. İlk Selçuklu medresesi, 1040 yılında Tuğrul Bey tarafından Nişabur'da kurulmuştur. Bu tarihten önce de bilgi aktarımı ve araştırmalar yapılmış olmakla birlikte kurum olarak ilk ortaya çıkışı medreseler olarak kabul görmektedir. Medrese ders okutulan yer anlamına gelmektedir. Avrupa'da Ortaçağ üniversiteleri dönemine rastlayan zamanlarda Anadolu'da Beylikler, Selçuklu Devleti ve Osmanlı Devleti tarafından birçok medrese açılmıştır. Genelde medreseler vakıflar tarafından camilerin yanında açılmıştır ve bazılarında kütüphane de bulunmaktadır. Bu tesislere külliye de denilmektedir. Medreselerde yoğunluklu olarak din eğitimi verilmekle beraber, mantık, tıp, dilbilgisi, aritmetik, geometri, metafizik ve matematik gibi dersler de okutulmuştur (Ataüenal, 1998).

Kindi, Farabi, İbni Sina (Avicenna), İbni Rüşd (Averroes) gibi bilim adamları yaptığı araştırmalar ile bilime önemli katkıda bulunmuş; Avrupa'da diğer bilim adamlarını etkilemiş ve eserleri dünyada kabul görmüştür (Pedersen, 1997).

Medreseler öğrencilerin ve hocaların aynı ortamda bulunduğu, ağırlıklı olarak din bilimleri öğretildiği bir çeşit Ortaçağ üniversitesi olarak tanımlanabilir. Medreselerde öğrenim süresi yılda 7-8 ay idi. Medreseler gelirlerini kendilerine ait arazi, dükkân ve vakıflardan karşılamaktaydı (Ataüenal, 1998).

Osmanlı İmparatorluğu'nda, Fatih Sultan Mehmet dönemine kadar, din bilginleri genellikle Şam, Mısır, İran, Maverâünnehir medreselerinde eğitim görmüştür. Fatih Sultan Mehmet'in yaptırdığı medreselerden sonra dışarıya çok öğrenci gitmemiştir. Fatih Sultan Mehmet İstanbul'da bir Külliye kurmuş ve bunun başına Türkistan'dan ünlü matematikçi Ali Kuşçu'yu getirtmiştir. Molla Hüsrev ve Molla Gürani gibi bilginler burada eğitim vermişlerdir (Ataüenal, 1998). Fatih döneminde felsefe ve bilimsel yaklaşım ön plana çıkmış; Takıyüttin, Katip Çelebi, İbrahim Hakkı gibi düşünürler yetişmiş; ancak çalışmaları sürdürülememiş hatta engellenmiştir. Medreselerde görev yapan müderrisler ve bilginler 17'nci Yüzyıla

toplumda kadar toplumda saygın bir yer edinmiş, ancak 19'ncü Yüzyıla gelindiğinde Batı Avrupa'da meydana gelen bilimsel, sosyal ve teknolojik gelişmelerin tamamen dışında kalmışlardır. Medreseler, Osmanlı'nın en parlak dönemlerinde bile bilim üretimi açısından iyi bir noktada değildir. Fatih Medreselerinde 1470'den 1730'a kadar 1200'e yakın müderris görev yapmış; ancak bunların %16'sı eser verebilmiştir (Akyüz, 1999). Bu dönemde yazılan 234 eserin ancak 20'si pozitif bilimlerle ilgili; diğerleri ise dini bilimler, tarih ve edebiyat alanında olmuştur. Araştırma yapmak ve bilgi üretmekten çok bilinenlerin öğrenilmesi ve yorumlanmasını sağlayan medreseler 16'ncı Yüzyıla kadar, devletin ihtiyaç duyduğu bürokratları, din adamları ve teknisyenleri yetiştirmiştir (Ataunal, 1998).

Osmanlı döneminde İslam dini, hukuku ve Arapça öğrenim yapan kurumların yanında bazı meslek ve ihtisas medreseleri de bulunmaktadır. Darültıp adı verilen medreseler, usta-çırak yöntemiyle tıp eğitimi verirken, hastane olarak da faaliyet göstermiştir. Ruh ve akıl hastalarının tedavileri de burada yapılmıştır. Burada tıp eğitimi almak için öncelikle yüksek düzeyde bir medrese bitirmek gerekiyordu. Dini-hukuki bilimleri öğrenmek, yüksek statülü bir mesleğe geçebilmek için ön şart idi (Akyüz, 1999).

Osmanlı döneminde, medreseler çok yaygın ve güçlü örgün eğitim kurumları haline gelmiş ve sosyal hayatı etkilemişlerdir. Ancak Medreseler, batıda olduğu gibi toplumsal gelişimi sağlarken toplumun gelişimi ile kendilerini yenileyememişlerdir. Osmanlı'da eğitim ve öğretimin din odaklı olması; âlim denilince genelde din bilginlerinin anlaşılması sebebiyle diğer bilim dallarına ilgi kişisel ve sınırlı kalmış; süreklilik sağlanamamıştır. Tanzimat dönemine kadar medreselerin Şeyhülislam'a bağlı olması bilimsel araştırma ve öğrenme için gerekli olan özerk yapıya kavuşamamasına da sebep olmuştur.

Atay (2003)'a göre medrese eğitiminde Gazali felsefesi büyük önem taşımaktadır. Gazali'nin, Fahr'ul-Mülk tarafından Nişabur'daki Nizamiye Medresesine tayin edilmesinden bir süre sonra, Fahr'ul-Mülk'ün öldürülmesi ve devlette yaşanan kargaşa ve tehdit ortamı Gazali'yi oldukça etkilemiş ve Gazali'nin ilmi ibadetten, bedeni ibadete (tasavvufa) yönelmesine sebep olmuştur. Gazali'nin bilimsel dünya görüşü yerine tasavvufu, din ve ahiret için sınıflandırması, dini anlayışta büyük sapmaya sebep olmuştur. Bu sapma sadece kendi dünya görüşünü biçimlendirmekle kalmamış aynı felsefeyi benimseyen ve takip eden yeni kuşaklarda

da büyük ölçüde sürdürmüştür. Gazali Munkız adlı eserinde felsefecileri eleştirirken Farabi ve İbn-i Sina'yı da bu gruba dahil etmektedir.

Medreselerde bilimsel geleneklerin oluşmaması sebebiyle Avrupa üniversitelerinde görüldüğü gibi ekoller oluşmamış; bütün medreseler birbirinin benzeri olarak kalmıştır (Akyüz, 1999).

Medrese sistemi, çoğunlukla dinî eğitim amacıyla kurulmuştur. Ders içerikleri dini konulardan oluşmaktadır. Kelam ders'i bile din açısından sakınca yaratabileceği düşüncesiyle programdan çıkarılmıştır. Avrupa üniversitelerinde ise ortaçağdan bugüne din derslerini giderek sınırlandırmış ve pozitif bilimlere yoğunluk kazanmıştır. Medrese sisteminde iç kademelenme olmasına rağmen, öğrenim kademelenmesi ve ortak eğitim standartları mevcut değildir. Çoğu Arapça olan ders kitapları pedagojik formata sahip değildir. Din ağırlıklı program sebebiyle ezber öğretim metodu kullanılmaktadır. Sağlıklı ve belirli bir sınav ve değerlendirme metodu bulunmamaktadır. Vakıflar tarafından finanse edilmeleri sebebiyle vakıf otoritesi hâkimdir. Devlet, medreselerde eğitimden çok iş hayatına yönelik düzenlemelere ağırlık vermiştir. Osmanlı'da dini hükümlerin ağırlık kazanmasına ve İslâm dininin ilim öğrenmeyi herkese farz kılmış olmasına rağmen, medrese eğitim sisteminde genelde din ve dini hukuk adamlarını yetiştirmek ön planda tutulmuştur. (Ergün, 1999).

Ahilik yine Selçuklu döneminde ortaya çıkan, Osmanlı İmparatorluğunun ilk çağlarında etkili olan önemli bir mesleki yaygın eğitim ve sivil toplum örgütüdür. Ortaçağ Avrupa'sındaki benzerleri gibi, dayanışma ortamı sağlayan ve eğitim hizmeti veren bir çeşit lonca teşkilatıdır. Ahilikte mesleki eğitim, iş dışında ve iş başında verilmektedir. Ahiliğin örgütlü yapısı sebebiyle, önemli sosyal ve siyasi etkileri görülmüştür.

Osmanlı İmparatorluğunun devlet ve askeri bürokratlarını yetiştirmek amacıyla Fatih Sultan Mehmet tarafından Enderun mektepleri açılmıştır. Enderun'un en önemli özelliği saray üniversitesi olmasıdır. Osmanlı Devleti'ni yönetecek idareci, komutan, devlet memuru ve sanatkârlar burada yetiştirilmiştir. Ders olarak medresede okutulan konular dışında beden eğitimi, Türk örf ve adetleri, nezaket kuralları, askeri sporlar, müzik, resim, Arapça, Farsça ve matematik okutulmuştur. Devşirme sistemiyle toplanan çocuklar, burada iyi bir Müslüman, güvenilir ve

nitelikli bir devlet adamı veya usta sanatkârlar olarak yetiştirilirdi. Daha sonraları Enderun'a Müslüman ailelerin çocukları da alınmıştır. 18.Yüzyıl'dan itibaren özelliklerini yitiren Enderun Mektebi II.Meşrutiyet döneminde kapatılmıştır (Ataüenal, 1998).

Osmanlı İmparatorluğunun eğitim, bilim, sanayi ve toplumsal boyutta batıdaki gelişmelere uyum sağlayamaması sonucu, oldukça geri kalmıştır. 1770'de Çeşme'de bulunan donanmanın Ruslar tarafından yakılması sonucu teknik ve bilim alanındaki yetersizliğin farkına varılmış ve III.Mustafa tarafından 1773'de gemi inşaatı, haritacılık ve donanmanın ihtiyaç duyduğu diğer teknik elemanları yetiştirmek üzere Batı anlayışında ilk yüksekokul olan Mühendishane-i Bahri-i Hümayun kurulmuştur (Ataüenal, 1998). Bunu takip eden yıllarda Batı örneklerine benzer askeri ve sivil yüksekokullar kurulmuştur. Bunlar; Mühendishane-i Berri-i Hümayun (1793), Tophane-i Amire ve Cerrahhane-i Mamure (1826), Mekteb-i Fünun-u Harbiye (1834), Muzıka-i Hümayun Mektebi (1834), Mekteb-i Mülkiye (1859), Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye (1867), Mekteb-i Hukuk-u Şahane (1880), Mülkiye Baytar Mektebi (1889), Orman Mekteb-i Alisi (1909), Dışçı Mektebi (1909), Kadastro Mekteb-i Alisi (1911) ve Robert Koleji (1912)'dir (YÖK, 1999).

Medreselerdeki yetersizliğin ve bozulmanın önüne geçilemeyeceğinin anlaşılması üzerine Tanzimat'tan sonra batılı anlamda ilk üniversite Darülfünun 1846 yılında Mustafa Reşit Paşa önderliğinde kurulmuştur. 1863 yılında henüz tamamlanmamış binasında ilk derslerini vermeye başlamıştır. İlk dersler; fizik, kimya, biyoloji, astronomi, matematik, coğrafya gibi doğal ve sosyal konularda halka açık konferanslar şeklinde verilmiştir. Darülfünun nitelikli öğrenci bulunamaması ve tutucu çevre baskısı nedeniyle birkaç yıl sonra kapatılmıştır. Kuruluş kararından ancak uzun bir süre sonra eğitime başlayan Darülfünun, kapanarak beş defa yeniden kurulmuştur. Ancak bu girişimler de istenen başarıyı sağlayamamıştır. (Ataüenal, 1998).

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşundan sonra, Darülfünun Mektebinin daha etkin bir hale getirilmesi ve durumunun incelenmesi amacıyla Mustafa Kemal (Atatürk) tarafından İsviçre'li Profesör Albert Malche Türkiye'ye davet edilir. Malche yaptığı çalışma neticesinde; fakülteler ve müesseseler arasında işbirliğinin bulunmadığı; fakültelerin sadece öğretime odaklanarak bilimsel araştırma ve incelemelerden uzak kaldığını; ders işleme metodunun yetersiz olduğunu; hocaların

yeterince ilgilenmediğini; sonuç olarak Darülfünun bir üniversite olarak eğitim-öğretim ve bilimsel açıdan yetersiz olduğunu; dolayısıyla ıslahının mümkün olmadığını belirtmesi üzerine kapatılmasına karar verilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) 31 Mayıs 1933’de 2253 sayılı kanun ile Darülfünun’u ortadan kaldırmış 1 Ağustos 1933’den itibaren İstanbul Üniversitesi’nin kurulmasına karar vermiştir. Darülfünun kapatılmasında bilimsel olduğu kadar siyasi faktörler de önemli rol oynamıştır. Darülfünun Cumhuriyet Türkiye’si ve ilkelerine uyum konusunda olumsuz tavır takındığı da bilinmektedir. Yeni kurulan İstanbul Üniversitesi’nde Darülfünun’un 152 öğretim üyesinden ancak 59’u İstanbul Üniversitesine kabul edilmiştir. Ayrıca öğretim üyesi olarak yabancı hocalar ve yurtdışında eğitimini tamamlamış hocalar da üniversiteye kabul edilmiştir (Berkem, 2003).

24 Kasım 1934’de İstanbul Üniversitesi Talimatnamesi adlı Bakanlar Kurulu kararıyla 63 maddelik bir tüzük yayınlanmıştır. Bu tüzüğün ilk maddesinde üniversitenin amacı “bilgi alanında araştırmalar yapmak, ulusal kültürü ve yüksek bilgiyi genişletmeye ve yaymaya çalışmak, devlet ve ülke hizmetleri için ergin ve olgun öğrenciler yetiştirmesine yardım etmek” olarak belirtilmiştir. Sıralamaya bakıldığında araştırma ilk, insan yetiştirmek ikinci eğitim-öğretim işlevinin de üçüncü sırada olduğu görülmektedir (Hatipoğlu, 1997).

Yüksek Mühendis Mektebi, 1944’te yeniden yapılandırılarak İstanbul Teknik Üniversitesi’nin temelini oluşturmuş; 1946’da Ankara’da daha önce kurulmuş olan mektep, fakülte ve enstitülerin birleştirilmesiyle de Ankara Üniversitesi kurulmuştur (YÖK, 1999).

Bu tarihten sonra yükseköğretimdeki gelişme sürecini; 1933-1946 Üniversitelerin kuruluş dönemi; 1946-1960 Üniversitelerin özerk olduğu dönem; 1960-1973 Üniversitelerin Anayasal bir kuruluş haline getirilme dönemi ve 1973’den sonrası, 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu ve 2547 Yükseköğretim Kanunu’nun uygulandığı dönem olarak incelemek mümkündür (Berkem, 2003).

Nazi iktidarı ile 1933 yılından sonra, Almanya’da yaşayan Yahudi kökenli veya yönetim karşıtı akademisyenler, yaşanan baskılar neticesinde ülkelerini terk etmek zorunda kaldı. Bu dönemde genç bir Cumhuriyet olan Türkiye bu profesörleri ülkeye kabul etti. Sayıları 140’ı bulan akademisyen, Türkiye’nin bilimsel gelişimine

destek sağlarken, İstanbul Üniversitesi ile birlikte, üniversitelerin gelişimi açısından da büyük katma değeri sağlamışlardır (Bektaş, 2007).

1933 yılında çıkarılan 2252 sayılı kanunla İstanbul Üniversitesi ve diğeri yükseköğretim kurumları doğrudan Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır. Rektör ve öğretim elemanları Milli Eğitim Bakanı tarafından atanmıştır. 1946 yılında 4936 sayılı Üniversiteler kanunu ile çok partili döneme geçiş sürecinde üniversitelere (İstanbul, Ankara ve İstanbul Teknik) özerklik tanınmıştır. Bu dönem ile üniversiteler tüzük ve yönetmelik yerine ilk kez yasaya kavuşmuşlardır. Bilimsel ve yönetim özerkliği de ilk kez bu yasayla verilmiş; fakülteler tüzel kişilik olarak kabul edilmiştir. Bu yasanın 1'nci maddesinde üniversiteler "yüksek bilim, araştırma ve öğretim birlikleri olarak tanımlanmıştır. 3'ncü maddede, "Öğrencilerini, bilim anlayışı kuvvetli, sağlam düşünceli aydınlar ve yüksek öğrenime dayanan mesleklerle türlü bilim ve uzmanlık kolları için iyi hazırlanmış bilgi ve deney sahibi elemanlar, Türk devriminin ülkelerine bağlı ve milli karakter sahibi vatandaşlar olarak yetiştirmek; memleketi ilgilendirenler başta olmak üzere bütün bilim ve teknik meseleleri çözmek için bilimleri genişletip derinleştirecek inceleme ve araştırmalar yapmak; araştırma ve incelemelerin sonuçlarını gösteren, bilim ve tekniğin ilerlemesini sağlayan her türlü yayım yapmak; Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici bilim verilerini sözle ve yazı ile halka yaymak" üniversitelerin görevleri olarak verilmiştir. 1946 yılı sonrasındaki dönemde özerklik, üniversite yöneticilerinin öğretim üyeleri tarafından seçilmesi olarak algılanmış ve bu şekilde uygulanmıştır. Bu dönemde yükseköğretimin yönetimi ve denetimi, profesör tayinleri, yönetmelikler ve bütçe işleri Milli Eğitim Bakanlığında kalmıştır. 1960 yılında 115 sayılı kanunun yürürlüğe girmesiyle 4936 sayılı kanun büyük ölçüde değiştirilmiştir. Amaç ve tanım maddelerinde bir değişiklik yapılmamasına rağmen 79 maddenin 40'ı değiştirilmiştir. (Hatipoğlu, 1997) Milli Eğitim Bakanının üniversitenin başı olduğu ibaresi kaldırılmış ancak diğeri konularda Bakan onayı esas olmuştur (YÖK, 1993).

Üniversiteler ile ilgili bir diğeri büyük yasal düzenleme 1973'de 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu ile yapılmıştır. Bu yasa ile 4936 sayılı kanun yürürlükten kalkmıştır. Özerklik bu kanunda eğitim ve yönetim olarak ikiye ayrılmamış tek sözcükle yetinilmiştir. 4936 sayılı kanunda bulunan üniversite tanımına "...yayım birliği" eklenmiştir. Kamu tüzel kişiliği tekrar vurgulanmıştır. 3'ncü maddeye göre

üniversitelerin görevleri olarak; “her kademede bilimsel öğretim yapılacak; öğrenciler bilim anlayışı kuvvetli, örf ve adaletlerine bağlı, milliyetçi ve sağlam düşünceli aydınlar olarak yetiştirmek. Bilim ve uzmanlık kolları için iyi hazırlanmış bilgi ve tecrübe sahibi, sağlam karakterli vatandaşlar olarak yetiştirilecektir. Çağdaş Bilim ve teknoloji gereklerini yerine getirmek, en rasyonel etkili, verimli ve ekonomik şekilde kullanmak. Bütün sorunları bilimsel ve teknik sorunları çözmek için bilimleri genişletmek, inceleme ve araştırma yapmak” hususları verilmiştir (Hatipoğlu, 1997).

1981 yılında 2547 sayılı kanunla; üniversitelerin amaçları bölümüne 9 madde konulmuştur. Bu maddeler, Atatürkçü Düşünce Sistemi üzerine yoğunlaşmıştır. Ayrıca yükseköğretimi, yönlendirmek, planlamak, düzenlemek, yönetmek ve denetlemek amacıyla Yükseköğretim Kurulu kurulmuştur. Yükseköğretimin amacı; “ülkenin bilim politikasına, toplumun yüksek düzeyde ve çeşitli kademelerdeki insan gücü gereksinimine göre öğrencileri ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirmek, bilimsel alanlarda araştırmalar yapmak, araştırma-inceleme sonuçlarını gösteren ve bilim-teknik ilerlemesini sağlayan her türlü yayını yapmak, Hükümetçe istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini bildirmek, Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilimsel verileri sözlü ve yazılı ile halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetinde bulunmak” olarak tanımlanmıştır. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununa göre biçimlenen ve vakıf üniversitelerini de kapsayan yükseköğretime ait iki üst kurul bulunmaktadır. Bunlar Yükseköğretim Kurulu ve akademik konularda karar ve tavsiye kararı almak için oluşturulan Üniversitelerarası Kurul’dur. Üniversiteleri denetleme görevi de Yükseköğretim Denetleme Kurulu’na verilmiştir (YÖK, 1993).

Yükseköğretim arzının artırılması amacıyla, 1982 yılında Anadolu Üniversitesinde açıköğretim programı açılmıştır. Bu program ile Anadolu Üniversitesi dünyanın sayılı mega üniversiteleri arasında yer almıştır. Öğrenci kapasitesini artırmak amacıyla gece öğretim yapan ikinci öğretim programları da 1992 yılında başlatılmıştır. Eğitime ayrılan kaynağı artırmak amacıyla farklı kaynak arayışı neticesinde; eğitim amacıyla kurulan vakıfların, Anayasanın 130’ncu maddesine göre kazanç amacına yönelik olmamak şartıyla yükseköğretim kurumları kurmalarına müsaade edilmiş ve 1984’den itibaren Vakıf Üniversiteleri faaliyete geçmişlerdir. Vakıf üniversiteleri devlet üniversiteleri gibi kanunla kurulmaktadır.

Vakıf yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim esasları, öğretim süreleri ve öğrenci hakları ile ilgili hususları 2547 sayılı kanun hükmüne tabidir. Bu kurumlar, mali, idari ve ekonomik konularda ise Yükseköğretim Kurulunun gözetim ve denetimine tabidir (YÖK, 2007).

2001 yılında 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgesi yasası ile teknoparklar üniversitelerin ulusal yenilik sistemine dahil edilmiş ve araştırma-geliştirme faaliyetleri açısından önemli katma değer üretmeye başlamışlardır.

Avrupa’da üniversiteler ortaçağdan günümüze evrimleşerek ihtiyaçlara uygun formasyona kavuşmuş, ancak Türkiye’de benzer bir sürekli evrimleşme gerçekleşmemiştir. İlk zamanlarda önemli bilim adamları yetiştiren ve bilim üreten medreseler Avrupa’nın aksine din eksenli etkiden kurtulamamış; bilgi ve aydınlanma ile ilgili katma değer sağlayamamış ve toplumsal ihtiyaçlara cevap veremeyen kurumlara dönüşmüşlerdir. Batılılaşma çabaları ile Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde, Darülfünun ve bazı askeri yükseköğretim kurumları kurulmuştur. Batılılaşma gayreti sürecinde kurulan bu yükseköğretim kurumları, altyapıları bulunmaması ve o dönemdeki mevcut kültürel yapıya uygun olmamaları sebebiyle başarılı olamamıştır.

Cumhuriyet döneminde Darülfünun yerine batılı üniversite modeline geçilmesi ile kısmi başarı sağlanmıştır. Ancak yükseköğretimin sağlıklı bir evrimleşme süreci geçirmemiş olması; kesintiye uğrayarak büyük çaplı atlamalar ile dönüşmeye çalışması sebebiyle problem alanları ile birlikte günümüze kadar gelmiştir. Cumhuriyet döneminde yaşanan iyileşme çabaları ve geçirdiği dönemler dikkate alındığında toplumsal ihtiyaçlara yönelik gelişmeler yerine siyasi çekişmelerin odağı haline dönüşmüş ve üniversitelerin misyonları ve verimlilikleri yerine, sürekli değişen idari düzenlemeler üzerinde durulmuş; çoğunlukla popülist amaçlar ile kurulan; altyapısı, kütüphanesi, yeterli öğretim üyesi bulunmayan üniversiteler iyileştirilmeye çalışılmıştır. Sağlıklı bir yükseköğretim politikası oluşturulamamış ve stratejik adımlar atılamamış olması sebebiyle birkaç üniversite dışında yeterli başarı sağlanamamıştır. Bölgesel ve ulusal ihtiyaçlar doğrultusunda üniversiteleri yönlendirmek, geliştirmek, kültürel yapıya uygun “uluslararası kalitede” ulusal performans kriterleri tanımlamak yeterince başarılamamıştır. Yayın odaklı performans kriterleri ile araç olarak kullanılan enstrümanlar, ülkemizde amaç haline dönüşmesi de engellenememiştir.

Uluslararası niteliklere sahip olmak demek, diğer ulusların kullandığı araçları aynen kullanmak değildir. Ortaya koyulan ilkelerin, politika, stratejilerin ve ölçeklerin kalitesiyle uluslararası nitelikte olması önem arz etmektedir.

Üniversitelerde, yaşanan eğitim-öğretim ile araştırma arasındaki ikilem dünyada olduğu gibi Türkiye’de de tartışma konusudur. Gasset’in (1997) belirttiği gibi sadece araştırmalara ağırlık verilerek, eğitim-öğretimin gereklerinin yerine getirilememesi üniversitelerin misyonuna uygun hareket etmemesi olarak değerlendirilebilir; ya da araştırma ve bilimsel katkı olmaksızın sadece eğitim-öğretim işlevinin yerine getirilmesi de uygun olmayacaktır. Bu nedenle doğru politikalar geliştirilerek dengenin sağlanması gerekmektedir.

Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığınca yapılan bir açıklamada; yakın gelecekte üniversitelerin, araştırma üniversiteleri ve eğitim-öğretim yapan üniversiteler olarak ayrılacağı belirtilmiştir. Bu düzenlemeye göre araştırmalarıyla ön plana çıkan üniversitelerin lisans yoğunluğu azaltılarak lisansüstü kontenjanlarının artırılacağı ve araştırma üniversitelerine dönüştürülebileceği açıklanmıştır (Hürriyet, 2009).

Toplumsal, ekonomik ve sosyolojik değişimin geldiği noktada, üniversiteler ile ilgili performans, sürdürülebilirlik, bilginin ekonomiye dönüştürülmesi, girişimci üniversite modelleri, özel üniversiteler, üniversitelerin finansmanı gibi birçok kavram artarak tartışma konularına eklenmektedir. Performans, etkinlik, sürdürülebilirlik, vakıfların eğitime katkısı, gibi kavramlar oldukça önemli konular olmakla beraber kültürel yapı, araçların amaca dönüşmesini maalesef önleyememektedir. Performans, maliyet etkinliği gibi kavramlar ölçülmesi çok zor olan üniversitelerin değerini, yetersiz parametrelerle ölçmeye çalışmakta ve çok önemli işlevlerini ve katma değerini indirgeyerek basit bir şirket veya işletme bakış açısıyla değerlendirilmesine sebep olmaktadır. Bu durum ülkemizde ve Dünya’da üniversitelerin geleceği hakkında ciddi kaygılara sebep olmaktadır. Yükseköğretim, ABD dışında tüm ülkelerde, kamu hizmeti olarak yine kamu aracılığıyla sunulurken, 1990’lı yıllardan itibaren, uzak doğu ülkeleri, eski sosyalist ülkeler, Çin, Hindistan ve gelişmekte olan ülkelerde, özel kesim tarafından yeni yükseköğretim sunum biçimleri geliştirilmeye başlanmış ve bu politika yaygınlaşmıştır. Ancak bu süreçte denetimsizlik ve ticarileşme gibi sebeplerle ciddi yozlaşmalar yaşanmış; bu durum, Avrupa’da Bologna Sürecinin başlatılmasına sebep olurken, Hindistan’da yüz

üniversitenin kapatılmasına sebep olmuştur. Türkiye’de de sadece birkaç vakıf, üniversite kurarak büyük oranda vakıf kaynakları ile bu üniversiteleri desteklerken; açılan vakıf üniversitelerinin büyük bir çoğunluğu, giderlerini öğrencilerden elde ettiği gelirler ile karşılamaktadır (YÖK, 2007).

Türkiye’de belirli dönemlerde çok sayıda üniversite kurulmaktadır. Yeni üniversitelerin kurulması toplumsal ve bireysel gelişim açısından büyük önem taşımaktadır. Ancak ülke ihtiyaçlarını doğru belirlemeden gerekli yapılanmayı sağlamadan, kadroları eğitmeden, kaynağını bulmadan üniversite açılması uygun bir çözüm olmayacaktır (Berkem, 2003).

TÜBİTAK tarafından hazırlanan Vizyon 2023 programında yüksek öğrenim ile ilgili şu tespit yapılmaktadır: “Eğitimle ilgili kurumların yeterince esnek olmaması ve değişimlere duyarlı davranmaması sistemdeki sorunların çözümünü engellemektedir. Bununla birlikte, üniversite yönetim sisteminin yapısal bozukluğu, yüksek öğretimin tek tip eğitim anlayışıyla düzenlenmesi, öğretim elemanlarının nicel ve nitel yetersizlikleri ile mesleki gelişimlerinin desteklenmemesi gelmektedir.” Üniversitelere verilen araştırma destekleri de oldukça yetersizdir. (TÜBİTAK, 2005)

Vizyon 2023 Panellerinin Yükseköğretim ile ilgili geleceğe yönelik talepleri ve politika önerilerinde; küreselleşme ve bilgi odaklı ekonominin gereği olan üniversite-sanayi işbirliği odaklı hususlara ağırlık verildiği görülmektedir (TÜBİTAK, 2005).

Hazırlanan Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Beş Yıllık Kalkınma Planları’nda da yükseköğretim kurumları ile ilgili değerlendirmelere yer verilmektedir. VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planında (DPT, 2001): “Yükseköğretim kurumları bürokratik ve merkezi yapıdan kurtarılamamış; üniversite içinde olduğu kadar üniversiteler arasında da rekabet ortamı oluşturulamamış; üniversite ve fakülte yönetimlerinin yetkileri artırılammış; öğretim üyesi ve araştırma görevlilerinin yönetime katılımı, gerekli olan bilimsel özerklik ve üniversite-sanayi işbirliği yeterince sağlanamamıştır.” tespiti yapılmıştır. Yükseköğretim ile ilgili amaçlar, ilkeler ve politikalar bölümünde alınması beklenen tedbirlerden bazıları; “Yükseköğretim bürokratik ve merkeziyetçi yapıdan kurtarılacak, sistemde rekabeti geliştirici düzenlemeler yapılacak, üniversitelerin idari, mali ve bilimsel özerklikleri güçlendirilecektir. Yükseköğretim Kurulu üst düzeyde uzun dönemli planlama ve

koordinasyon işlevini yürütecek bir yapıya kavuşturulacaktır. Yeni üniversite ve bağlı birimlerin kurulması objektif kriterlere ve geniş tabanlı bir karar alma sürecine bağlanacaktır.” hususlarını kapsamaktadır. Ancak yaşanan gelişmeler mevcut planlar ile pek örtüşmemektedir.

2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı (DPT, 2006), değişimin çok boyutlu ve hızlı bir şekilde yaşandığı, rekabetin yoğunlaştığı ve belirsizliklerin arttığı bir dönemin tanımını yapmakta ve küreselleşmenin etkisi vurgulanmaktadır. Dokuzuncu Kalkınma Planında üniversiteler ile ilgili hususlar değerlendirilirken; “ARGE ve yenilikçiliğin geliştirilmesinden; çeşitli üniversitelerde stratejik alanlarda mükemmeliyet merkezleri oluşturulmasından; teknoloji geliştirme bölgeleri, teknoloji merkezleri, duvarsız teknoloji kuluçka merkezleri ve üniversite sanayi ortak araştırma merkezlerinden; üniversite-iş dünyası işbirliği çerçevesinde; rekabetçi ve bilgiye dayalı ekonominin gerektirdiği özellikleri içeren ve araştırma potansiyelinin gelişiminden” bahsedilmektedir.

Türkiye’nin ülke politikalarını belirlemede büyük etkiye sahip iki önemli kurumu olan, DPT ve TÜBİTAK raporlarındaki yükseköğretim ile ilgili görüş ve değerlendirmeler incelendiğinde, Türkiye’de üniversitelerin küreselleşmenin gereklerine uygun olarak konumlanması gerektiği önemle vurgulanmaktadır.

Küreselleşmenin etkisinden kurtulmak artık bir ütopyadır. Değişim kaçınılmazdır. Değişimin bilinçli ve doğru stratejilerle yapılması küreselleşmenin getirdiği sakıncaları azaltırken günümüz rekabet dünyasında doğru konumlanın yapılmasını da sağlayacaktır. Bilgi odaklı ekonomi ve bilgi toplumuna geçiş nedeniyle üniversitelerden beklentiler artmaktadır.

Anayasanın 130 ve 131.maddeleri uyarınca yükseköğretimi yönlendirmek, planlamak, düzenlemek, yönetmek ve denetlemekten sorumlu olan kurum Yükseköğretim Kurulu (YÖK)’dür. YÖK, 1991 yılında yükseköğretimi yönlendirmek amacıyla Yükseköğretim Gelişme Planı hazırlamıştır. Bu plan paylaşılmaması, üzerinde gerekli tartışmaların yapılamaması ve güncellenememesi sebebiyle istenen katkıyı sağlayamamıştır. Bilimsel bir yaklaşım bulunmaması sebebiyle üniversiteler ile ilgili çok yoğun tartışmalar yaşanmış ve bu tartışmaların sonucunda da hiçbir sağlıklı sonuca ulaşamamıştır. Türkiye’de yükseköğretim gelişiminin, sadece yasal uygulamalar ile sonuca ulaşmasının mümkün olmadığı

ortaya çıkmış; yükseköğretim sisteminde yaşanan sorunları ortaya koymak ve geleceğe yönelik stratejiyi tanımlamak amacıyla 2007 yılında YÖK tarafından “Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi” hazırlanmıştır. Bu stratejik planda dünya yükseköğretim sistemlerindeki yeni eğilimler ve beklentiler ile birlikte Türkiye’deki yükseköğretim sisteminin bugünkü yapısı, performansı ortaya konulmuş ve yükseköğretim stratejisi tanımlanmıştır (YÖK, 2007).

YÖK Strateji Belgesi değerlendirildiğinde; arz kapasitesinin yetersizliği, eğitim kalitesi, mükemmeliyet merkezleri yetersizliği, finansman, öğretim üyesi sayısı, sistemde yabancılaşma, liyakat, etik, fırsat eşitliği, üniversiteye giriş sınavları, yabancı dil ve meslek yüksek okulları konularında yaşanan problemler ve zayıflıklar tanımlanmaktadır. Ger (2007)’e göre bu problem alanlarının yanında üniversiteler için farklı öncelikler de söz konusu olmalıdır. Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyet gösterecek üniversitelerin farklılaşması da önem arz etmektedir. Strateji belgesinde YÖK’ün üstleneceği rolün açıkça tanımlanması gerekmektedir. Strateji planı ortaya konulurken tüm iddia sahiplerinin görüşlerinin alınması ve uzlaşa sağlanması başarı için önemlidir.

Yeni Dünya düzeninde üniversitelerin merkezde bir rol üstleneceği değerlendirilmektedir (Martin, 2000). Gelecekte üniversitelerin daha büyük kitlelere ulaşması; daha geniş yelpazede ve değişen ihtiyaçlara uygun eğitim vermesi; kaynakları etkin kullanması; yeni kaynak temin yöntemleri geliştirmesi ve hesap verilebilir olması; sürekli eğitim ve açık üniversiteler ile toplumsal hizmetin artırılması; toplumsal problemlerin çözümüne katkı sağlaması; yerel ve bölgesel kalkınmaya destek olması; toplumsal ihtiyaçlara ve değişimlere hızlı adapte olması; sürekli bilgi üretmesi ve teknolojiyi etkin şekilde kullanması beklenmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

METODOLOJİ

1. TEZ KAPSAMINDA KULLANILAN METODOLOJİLER

Literatür araştırmasında üniversitelerin ortaya çıkışı, nedenleri ve misyonlarının evrimi dünya ve Türkiye boyutuyla ele alınmıştır. Günümüzde üniversitelerden beklentiler doğrultusunda; üniversitelerin yaşadığı sorunlar göz önünde bulundurularak; üniversitelerin misyonu, özerklik ve bağımsız bilimsel araştırma gibi temel özellikleri ile birlikte; toplumsal gereksinimlere uygun, bölgesel ve ulusal kalkınma aracı olarak katkı sağlayabilecek bir yaklaşım ile üniversite modelleri oluşturabilmenin mümkün olduğu görülmektedir.

a. Üniversitelerde Stratejik Planlama

Bu çalışmanın uygulama bölümünde bütünsel olarak “Stratejik Planlama” yaklaşımı kullanılmıştır. Bir organizasyonun, yaşamını sürdürebilmesi ve gelişebilmesi için uygun bir strateji seçmesi ve bu stratejiyi uygulaması gerekmektedir. Doğru strateji, organizasyonun diğer organizasyonlara göre daha iyi konumda olmasına dolayısıyla rekabet avantajı sağlamasına sebep olur. Stratejik planlama birbirini takip eden analiz setlerini ve rekabet avantajı sağlayacak tercihleri kapsar (Barney & Hesterly, 2006).

Stratejik planlama, aslında her insanın yaşantısında uyguladığı süreçlerden ibarettir. İnsanlar hedefler tanımlar; bu hedeflere ulaşmak amacıyla doğru konumlanma ile planlar yapar; güçlü yanlarını ön plana çıkarır ve kullanır; zayıf yanlarının etkisini azaltmaya çalışır; fırsatları, değerlendirmek için takip eder ve değerlendirir ve tehditlerden kaçınır. Bu hedefler basit gündelik konularla ilgili olabileceği gibi, büyük ve geniş kapsamlı konuları da kapsayabilir. Organizasyonlar da kendisini oluşturan ve işleten insan faktörü sebebiyle doğal yaşam formlarına benzetilmektedir.

Modern yönetim anlayışına ve organizasyon teorisine büyük katkıda bulunmuş olan Henri Fayol, 1900’lerde hedefe ulaşmak için önemli bir yöntem olan planlamanın tanımlamasını yapmıştı (Jaffee, 2001). Mintzberg de stratejiyi planlama olarak benimserken Fayol ile aynı düşüncedeydi (Pearce & Robinson, 1997) ve

strateji kavramının iki önemli boyutunu ortaya koydular. Strateji bilinçli olarak önceden tanımlanmalı ve bir amaç odaklı olmalıydı.

Stratejik planlamanın metodoloji olarak ortaya çıkışı 1950'ler ve 1970'ler arasındadır. Modern özellikleri ile 1950'lerde uzun dönem planlama için büyük şirketlerde ve birçok şirketi bünyesine katan konglomeralarda kullanıldı. Mintzberg ise 1960'larda rekabet için kullanımıyla başladığını belirtirken, enerji krizi sırasında daha güvenli planlama amacıyla 1970'lerde ortaya çıktığı da savunulmaktadır. (Pearce & Robinson, 1997).

Stratejik planlamanın yükseköğretim'de kullanımı ilk kez, hızlı büyüme gösterdiği yıllarda yer ve tesis planlaması amacıyla ortaya çıktı. Yükseköğretim planlayıcılarının ilk resmi toplantısı 29 katılımcı ile 1959'da Massachusetts Institute of Technology'de yapıldı. Düzensiz zamanlarda toplanan bu grup 1966'da 300'den fazla üye ile Kolej ve Üniversite Planlama Derneğini kurdu. Bu örgüt daha çok kampusların fiziksel planlamasıyla ilgilenmekteydi Yükseköğretim ortamında 1970'de büyük bir değişim yaşanmaya başladı. Maliyetler arttı, kamu desteği ile ilgili tartışmalar ile birlikte yükseköğretim planlama düşüncesinde de değişiklikler yaşanmaya başladı. Bu dönemde yayınlanan George Keller'in yazdığı "Akademik Strateji" kitabı ile yükseköğretim sürecine durum analizi, rekabet, paydaşlar, strateji formülasyonu gibi kavramlar girmeye başladı. Baldrige Kriterleri ve "Balance Scorecard" uygulamaları bu sürecin önemli sonuçlarıdır. Bu dönemden sonra akademik stratejik planlama süreci kapsam ve uygulama alanı olarak hızla gelişmiştir (Dooris, Kelley, & Trainer, 2004).

Stratejik planlama tüm organizasyon yapılarında olduğu gibi yükseköğretimde de etkin olarak kullanılabilecek ve doğru kullanıldığı takdirde üniversitelerin misyonlarını başarı ile yerine getirmeleri sağlanabilecektir.

Bölgesel kalkınma modelleri için uluslar arası üniversiteler yerine, bulundukları bölgeye daha fazla fayda sağlayan üniversite modelleri ile ilgili 12 ülkede, 39 üniversite ile OECD-IMHE tarafından önemli araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalar neticesinde bölgesel kalkınmada üniversitelerin büyük katkısı olduğu gözlemlenmiş ve bu katkının artırılması amacıyla çalışmalar yapılmıştır. (OECD-IMHE, 2008) (Garlick, 2006)

Üniversiteler, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişim açısından uygun stratejiler ile modellenenabilirse bulundukları şehrin ve bölgenin kalkınması için büyük katma değer sağlayabilmektedirler.

Türkiye’de yükseköğretimde stratejik planlamanın ilk resmi uygulaması YÖK tarafından hazırlanan “Türkiye’nin Yüksek Öğretim Stratejisi” çalışması ile 2007’de yapılmıştır.

b. Vakıf Üniversiteleri Analizi ve Sınıflandırması

Bu çalışmada bulgular sonucu elde edilen modelin gerçekleştirilebilmesi için sağladığı esneklik ve kolay uygulanabilirliği nedeniyle vakıf üniversitesi seçilmiştir. Uygulamamızda, mevcut vakıf üniversiteleri ile ilgili bir analiz yapılmıştır. Bu analiz neticesinde vakıf üniversitelerindeki boşluklar (niche) analiz edilmiştir. İç ve dış paydaşlar bir araya getirilerek, katılımlı toplantılar yapılmış; bu toplantılara dayanılarak stratejik plan ortaya konulmuştur. Katılımlı toplantılar sayesinde tüm paydaşların görüşleri alınarak, verilerin sağlıklı bir şekilde analiz edilmesi, amaç/hedeflerin ortaya konulması ve önceliklerin belirlenmesi sağlanmıştır. Katılımlı yöntem temelde, iddia sahiplerinin gerçek dağılımlarını yansıtacak şekilde temsil edildiği ve uzlaşma sağlamaya yönelik bir uygulamadır.

Türk Vakıf Üniversiteleri ile ilgili sağlıklı bir analiz yapabilmek amacıyla bir sınıflandırma (taxonomy) çalışması yapılmıştır. Bu analiz çalışması için 2007 yılı itibarıyla kurulmuş olan 30 Vakıf Üniversitesi’ne ait veriler kullanılmıştır. Büyüklük, konumlanma, kullanılan eğitim dili ve yerleşim kriterlerine göre sınıflandırma yapılmış ve açılan programlar konsolide edilmiştir.

Sınıflandırma insanın günlük hayatında sürekli yaptığı ancak farkında olmadığı algılarla ilgili bir süreçtir. Büyük-küçük, güzel-çirkin, başarılı-başarısız, gibi sınıflandırmalar hayatımızdaki olayları, nesneleri algılamamızı kolaylaştıran, karar vermemizde önemli etkisi olan bir süreçtir. Bir kişiyi veya bir nesneyi tanımlamamız istendiğinde farkında olmadan bu sınıflandırma sürecini kullanırız.

Sınıflandırmalar, sübjektif kriterler ile kişilere bağlı olarak yapılabileceği gibi, ölçülebilen kriterler ile objektif olarak da yapılabilir. Ölçek yine sınıflandırma yaptığınız alanda doğru dağılımı yapacak şekilde ve ihtiyaca uygun olarak belirlenmelidir. Taşıma kapasitesi ağırlık olan bir yerde ağırlık sınıflandırması, alan olan bir yerde hacim sınıflandırması yapmak gerekir.

Sınıflandırma olgusunda mutlak bir standart veya en iyi metot bulunmamaktadır. Önemli olan kullanım amacıdır. Kütüphanede kitaplar, kâğıt türüne veya sayfa sayısına göre gruplanmak yerine konularına göre sınıflandırılmaktadır. Sınıflandırma sayesinde, kavramsal karmaşa azaltılarak, anlaşılması zor olguları daha kolay analiz edebilmek ve algılayabilmek mümkündür. Sınıflandırma çelişen amaçlar sebebiyle ödünleşme içermektedir. Hassasiyet önemli olduğu durumlarda; kategoriler artırılır, dolayısıyla homojenlik artar ve gruplar içerisindeki eleman sayısı azalır. Kabaca sınıflandırma yapıldığında ise grup sayısı azdır; gruplar içerisindeki eleman sayısı fazladır, ancak grup içerisinde çeşitlilik artar (McMormick & Zhao, 2005).

İşletmeler için personel kapasitesi, sermaye-yatırım vb. ölçekler kullanılır. Bu ölçekler sanayileşme, teşvik, vergi, ARGE vb. birçok alanda değerlendirme yapmayı kolaylaştırır. İşletmelerin sınıflandırılması sayesinde (küçük, orta ve büyük ölçekli işletmeler vb.), verilerle birlikte analiz yapmak, stratejiler belirlemek veya politika oluşturmak kolaylaşmaktadır.

Dünyada yükseköğretim kurumlarının çeşitliliği oldukça fazladır. Ülkeler kendi yapılarına uygun, farklı özelliklere sahip, farklı amaçlar ile kurulmuş, farklı kesimlere hitap eden, farklı kaynak yöntemleri ile finanse edilen, akademik programları ve içerikleri farklı olan üniversitelere sahiptir. Üniversitelerin, kapsamalarını ve etkilerini doğru analiz edebilmek, farklılaşma boyutlarını algılayabilmek, performans değerlendirmesini sağlıklı yapabilmek, standartlar tanımlayabilmek için sınıflandırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Ülkenin yüksek öğrenim politikaları oluşturabilmesi, problem alanları ve eksikliğin sağlıklı olarak tanımlanabilmesi için sınıflandırma metodolojisi gereklidir. Yapılan öngörülere göre ihtiyaç duyulan programlar veya araştırmalar daha sağlıklı planlanabilecektir.

Dünyada üniversitelerin sınıflandırılmasıyla ilgili araştırmalar çok yaygın olmamakla birlikte bazı çalışmalar bulunmaktadır. Bunlardan en geniş çaplı ve detaylı olanı ABD’de yapılan Carnegie sınıflandırmasıdır. Bu çalışma ilk kez araştırma programlarını desteklemek ve politika analizi yapmak amacıyla 1973’de icra edilmiştir. 2005 yılında tek boyutlu olan sınıflandırma çok boyutlu paralel sınıflandırma yöntemi ile geliştirilmiştir. Büyüklük ve yerleşim, verilen eğitim programları (lisans, yüksek lisans, doktora vb.), kampus dağılımı; hizmet ettiği bölge (yerel, bölgesel, ulusal), kar amaçlı olup olmadığı; yönetim (özel veya kamu),

odaklanma (araştırma, uygulamalı bilimler, sanat, özel konular), eğitim süreleri ve kayıt profilleri bu sınıflandırmada kullanılan kriterlerden bazılarıdır (The Carnegie Foundation, 2009).

OECD tarafından 2003 yılında üniversitelerin sektörlere göre sınıflandırması ile ilgili bir çalışma yapılmıştır. Daha az kriter ile daha küçük kapsamlı olan bu sınıflandırma 30 ülke için (23 ülke katılmıştır) üniversitelerin devlet ile olan ilişkilerini tanımlamak amacıyla yapılmıştır. Sınıflandırma; denetim ilişkisi, finans ilişkisi ve hem denetim hem finans ilişkisi şeklinde tanımlanmıştır (OECD, 2003).

Üniversiteler ile ilgili yapılacak ulusal veya uluslararası araştırmalar için öncelikle amaca uygun bir sınıflandırma yapılması daha sonra analiz edilecek konunun bu zemin üzerinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Örneğin üniversitelerdeki öğrenci sayısını veya maliyetleri analiz edilmeye çalışıldığında alınan verilerin sağlıklı sonuçlar verebilmesi için aynı çerçevede olması gerekmektedir. Örneğin ABD ve İsveç, üniversite kavramının içerisine yetişkinlere eğitim veren cemiyet kolejlerini, araştırma üniversitelerini ve benzerlerini de katarak daha geniş bir perspektifle ele alırken, Yeni Zelanda üniversiteyi tamamen yalın boyutu ile ele almaktadır. Dolayısıyla üniversitelerde öğrenim gören genç neslin sayısı veya eğitimleri için harcanan kaynak karşılaştırılmaya kalkıldığında ortaya yanlış sonuçlar ve değerlendirmeler çıkabilmektedir. Bu sorun OECD'nin yaptığı sınıflandırma çalışmasında yaşanmıştır.

Yükseköğretim ile ilgili araştırmalara alt yapı sağlaması; karşılaştırma ve analizlerin doğru yapılabilmesi; sağlıklı öngörü ve politikaların üretilebilmesi için ulusal ve uluslararası düzeyde belirlenecek standartlara göre yükseköğretim kurumlarını kapsayan bir sınıflandırma yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Dinamik yapısı ve sürekli değişen şartlara uyum sağlaması sebebiyle bu kurumlara ait sınıflandırmanın da belli dönemlerde güncellenmesi gerekmektedir. Böyle bir çalışma, Bologna Süreci gibi uluslararası ortak çalışmalar için de önemli bir altyapı sağlayacaktır.

c. Süreç Modellemesi

Süreçlerle yönetim için en önemli faaliyet süreçlerin tanımlanmasıdır. Süreçlerin tanımlanması, yapılacak işin eksiksiz ve başarı ile yapılmasını sağlarken,

hata ve eksikliklerin görülerek süreçlerin geliştirilmesini ve etkinliğin artırılmasını mümkün kılar.

Alanya Üniversitesi için geliştirilen özgün tasarımın süreçlerini tanımlamak ve anlaşılır kılmak amacıyla süreç modellemesi yapılmıştır. Bu modellemede karmaşık süreçlerin tanımlanması ve modellenmesi için Prof. Wilhelm-August Scheer tarafından 1990'larda geliştirilen ve süreç yönetiminde endüstri standardı olarak kabul edilen Olaya Dayalı Süreç Zinciri (EPC - Event-driven Process Chain) yaklaşımı kullanılmıştır. EPC karmaşık iş akışlarını tanımlamakta oldukça etkili olarak kullanılabilmektedir. Süreç zincirleri, iş akışının sıralamasını gösterirken aynı zamanda veriler, girdiler, çıktılar ve süreçler arasındaki ilişkiyi de tanımlar. Ayrıca süreci icra eden ünite veya kişileri de tanımlamaktadır. İşlem süresi, maliyeti gibi süreçlere ait özellikler de yine bu metodolojide tanımlanabilmektedir. Olaylar birden fazla süreci tetikleyebileceği gibi bir süreç birden fazla olay ile de sonuçlanabilmektedir. EPC, niceliksel ve niteliksel olarak analiz imkanı ile süreçleri geliştirme imkanı sağlamaktadır (IDS Scheer, 2009).

Bu yaklaşımı kullanan ve Nesneye Dayalı Dizayn metodolojisini içeren ARIS (Architecture for Integrated Information Systems) yazılımı ile süreç modellemesi yapılmıştır. Bu yazılım strateji tanımlamadan, süreç tasarımına kadar çok geniş alanda kullanılabilmektedir.

Uygulama amacıyla önerilen ve uygulanan süreç, fonksiyonlar, girdi ve çıktılar ile birlikte fonksiyonlar arasındaki ilişkiler de tanımlanacak şekilde ARIS yazılımı ile modellenmiştir. Tez içerisinde ilişkiler sadece çizimler ile tanımlanmakla birlikte yazılım sayesinde tüm ilişkiler, görevler girdi ve çıktılar analiz edilerek simülasyonu yapılabilmektedir.

d. Analitik Hiyerarşi Yöntemi ve Odak Çalışma Grubu

Algılar, duygular, tecrübe, bilgi birikimi vb. birçok husus karar verirken etkili olmaktadır. Karar vereceğimiz konu ile ilgili kriterler arttıkça karar süreci de o kadar karmaşılaşır. Birçok kriterin etkili olduğu bir durumda karar vermek oldukça güçtür.

Çok Kriterli Karar Verme (MCDM-Multicriteria Decision Making) yöntemlerinden biri olan Analitik Hiyerarşi Yöntemi (AHP-Analytic Hierarchy Process) 1977 yılında Thomas L. Saaty tarafından geliştirilen çok ölçütlü karar

verme tekniklerinden biridir. AHP karar almada, grup veya bireyin önceliklerini de dikkate alan, nitel ve nicel değişkenleri bir arada değerlendiren matematiksel bir yöntemdir. Karmaşık problemlerin tanımlanmasında, kriterlerin etkilerinin ortaya çıkarılmasında ve karar verme sürecinde Analitik Hiyerarşı Yöntemi yaygın olarak kullanılmaktadır.

Katılımlı Toplantı Süreci içerisinde iç ve dış paydaşlar tarafından tanımlanan kriter ve alternatiflerin etkisini, önceliklerini ve etkileşimini analiz edebilmek amacıyla, Analitik Hiyerarşı Modeli kullanılmıştır. Analitik Hiyerarşı Modelinde yapılan hesaplamalar için Prof.Dr.Metin Ger'in özgün tasarımı olan yazılım kullanılmıştır.

Katılımlı toplantı sürecinde ayrıca Odak Grup Görüşme Yöntemi (OGGY) kullanılmıştır. OGGY kısa zamanda nitel (qualitative) bilgilerin elde edilebildiğı hızlı tarama yöntemlerinden birisidir. Genellikle 4-12 katılımcı ile gerçekleştirilir. Görüşmeyi yönlendiren kişi tartışma ortamı yaratacak sorular aracılığıyla farklı/aynı görüş, fikir ya da bilginin ortaya çıkmasını sağlar. Kısa sürede değişik bilgiye ulaşım kolaylığı esnek (beklenmedik, bilinmeyen) bulguların ortaya çıkmasına olanak sağlaması, uç olguların yakalanabilmesi ve maliyet etkin olması nedenleri ile son yıllarda oldukça sık başvurulanan bilgi toplama yöntemlerinden birisidir. Odak grup görüşme yöntemi için de katılımlı yöntem kullanılmış, iddia sahiplerinin gerçek dağılımlarını yansıtacak ve uzlaşma sağlayacak şekilde planlama yapılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BÖLGESEL YENİLİKÇİ BİR ÜNİVERSİTE İÇİN STRATEJİK YÖNETİM PLANI UYGULAMASI

1. BİR UYGULAMA ÖNERİSİ OLARAK ALANYA ÜNİVERSİTESİ TASARIMI

Alanya’da bir üniversite kurulması düşüncesi 1996’dan bu yana gündemde olmuştur. İlk girişim, Sunderland Üniversitesi’nden Prof. Dr. Alfred Moscardini’nin Alanya’ya gelerek inceleme ve görüşmeler yapmasıyla başlamıştır. 2007 yılında, düşüncenin olgunlaştırılması, yapılabilirliğinin tartışılması ve hayata geçirilmesi konusunda ciddi adımlar atılmış; eğitim ve öğretim amaçlı bir vakıf olan Hamdullah Emin Paşa ve Haremi Hatice Tahire Hanım Vakfı’na bağlı bir vakıf üniversitesi kurulması için ön çalışmalar başlatılmıştır. Hamdullah Emin Paşa Vakfının Yönetim Kurulu Başkanı, Alanya Kaymakamı Hulusi Doğan ve Vakıf Yönetim Kurulu Üyesi, Alanya Belediye Başkanı Hasan Sipahioğlu başta olmak üzere diğer Vakıf Yönetim Kurulu üyelerinin de desteği ile projenin yapılabilirlik çalışması başlatılmıştır. 19 Ocak 2008 tarihinde Alanya Kaymakamlığında yapılan ilk toplantıda, Alanya Üniversitesi kuruluş hazırlıkları kapsamında, katılımlı bir yöntem kullanılarak bir yol haritası oluşturulması kararlaştırılmıştır. Yapılan çalışma neticesinde; yenilikçi, bölgesel bir üniversitenin oluşturulabilmesi için gereken yol haritası ve yol haritasında takip edilecek tüm süreç modellenmiştir Genel süreç modeli EK.A’da, stratejik planlamayı içeren detaylı süreç de EK-B’de sunulmuştur. Bu süreçlerin uygulama yöntemleri ve çıktıları müteakip maddelerde açıklanmıştır. Alanya Üniversitesi Stratejik Planlama Sürecinde görev alan Alanya Üniversitesi Stratejik Planlama Ekibi EK-C’de sunulmuştur.

Hamdullah Emin Paşa ve Haremi Hatice Tahire Hanım Vakfı, Hamdullah Emin Paşa tarafından kurulmuştur. Hamdullah Emin Paşa, Mısır’da eğitim almış, Harbiye Mektebine devam etmiş, daha sonra da İsviçre ve Londra’da hukuk ve iktisat eğitimi almıştır. Hukuk doktoru olarak Mısır’a dönmüş, orada bir süre görev yapmış daha sonra köyüne geri gelerek ve yaşamını orada sürdürmüştür. 1909’da kurulan Birinci Meclis’te Antalya Milletvekili olarak görev yapan Hamdullah Emin Paşa, doğduğu yer olan Mahmut Seydi köyünde 1923 yılında eğitime başlayan bir

ilkokul yaptırmıştır. Daha sonra bu okula öğrenim görmek amacıyla çevre köylerden gelen öğrencilerin barınması için bir yurt yaptırmış ve öğrencilerin iâşe ve barınma giderlerini karşılamak üzere, eğitim ve öğretim amaçlı olarak 1932 yılında vakfı kurmuştur. Çok sayıda arazi ve gayrimenkulü kapsayan mülkü, eğitim amacıyla kullanılmak üzere vakfedilmiştir. 1939'da Hamdullah Emin Paşa'nın ölümünden sonra Vakfın işlerlik kazanabilmesi zaman almış ve ancak 1968 yılında etkinliğe başlayabilmiştir. Bu tarihte kuruluş vakıf senedinde olduğu gibi tüm mülk yeniden tespit edilmiş ve kiralama yoluyla gelir elde edilmeye başlanmıştır. Ayrıca Vakıf tarafından 2005 yılında 18 derslikli Hamdullah Emin Paşa Anadolu Teknik Lisesi yaptırılmış; Akdeniz Üniversitesi Alanya İşletme Fakültesi öğrencilerinin barınmasına yönelik olarak da İşletme Fakültesi yanına 132 öğrenci kapasiteli Hamdullah Emin Paşa Yükseköğretim Öğrenci Yurdu inşa edilerek, 2007 yılında Üniversite'ye devredilmiştir.

a. Durum Analizi

(1) Vakıf Üniversitelerine İlişkin Bir Değerlendirme

Alanya’da bir üniversite kurulmasında temel amaç, Alanya’nın sosyo-ekonomik ve kültürel dokusuna ve ihtiyaçlarına uygun, yerel ve bölgesel gelişimine önemli katkı sağlayacak bir üniversitenin tesis edilmesidir. Bu amaca hizmet etmesi yanında gerek öğrenci gerekse de öğretim elemanları için cazip olacak bir üniversite oluşumunu gerçekleştirmek için bir fark yaratmak gerektiği açıktır. Bu gerekçeden hareketle, Türkiye’deki vakıf üniversiteleri değişik ölçütlerle, sınıflandırılarak bir değerlendirme yapılmıştır. Böylece vakıf üniversitelerinin boş bıraktıkları alanları tanımlamak ve bu alanlarda etkinlik göstererek istenen farkı yaratacak, cazibe merkezi oluşturacak bir üniversite oluşumunu gerçekleştirmek olanaklı olacaktır. Türkiye’deki vakıf üniversitelerin karşılaştırma ölçütleri olarak üniversitelerin yerleşim tipleri, büyüklükleri, var olan programlar, Türkiye’deki dağılımı, konumlanma ve öğretim dili seçilmiştir.

(a) Yerleşim ve Büyüklük

Yerleşim sınıflandırmasında, üniversite yerleşimlerinin şehir yerleşimleri ile ilişkisi tanımlanmaktadır. Genel olarak kent içi üniversiteler ve kent dışı kampus üniversiteleri olarak ikiye ayrılmakla beraber kent içinde kalan kampüslerin yine şehir hayatıyla kısmen iç içe olması sebebiyle kent içi kampus sınıflandırması da bu kategoriye dahil edilmiştir. Kent üniversitesi, kent ile iç içe, kentin sosyal ve ekonomik gelişimi için doğrudan katma değer üreten, sosyal donatı yatırımı az olan, kentin mevcut altyapısını kullanan, üzerinde bulunduğu cadde veya sokaktan erişimi olan yerleşim tipi olarak sınıflandırılmıştır.

Kampus üniversitesi ise kentten bağımsız, etrafı çevrilmiş bir alanda tesis edilmiş olan üniversitedir. Öğrenci ve çalışanlar için sosyal imkânlar daha sınırlı olup, kentin sosyo-ekonomik yapısından kopuk, yeniden belediye altyapı hizmetleri oluşturulmasını ve sunulmasını gerektiren bir yapılanmadır. Teknik ve altyapı hizmetlerinin oluşturulması ve sürdürülebilmesi ise yatırım ve işletme maliyetini arttıran ciddi bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

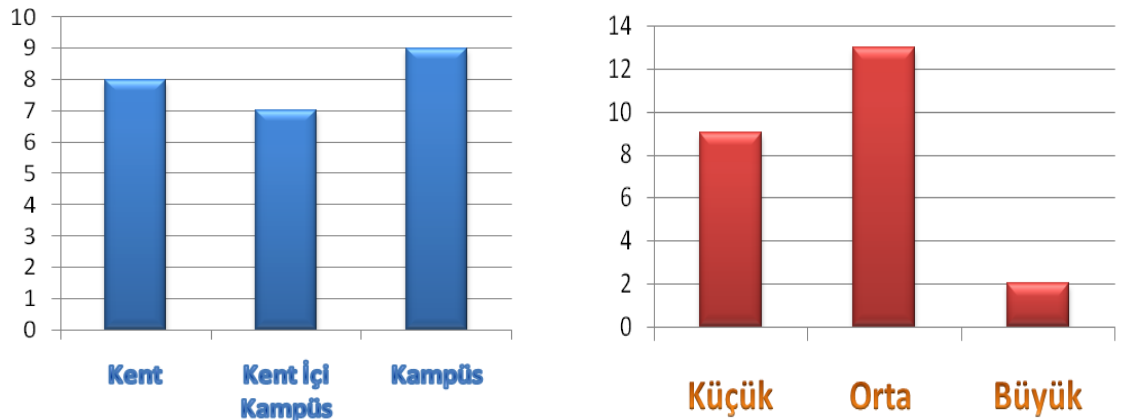
Kent içi kampüsler ise ikisinin arasında bir yerde konumlanmaktadır. Üniversite yerleşimi kentin içinde olmakla birlikte yine sınırları tanımlanmış bir

alandadır ve dolayısıyla, ek teknik ve altyapı maliyetlerini içinde barındırmaktadır.

Büyüklik öğrenci sayısı ile ilişkili bir kavram olup, 3.000 den az öğrencisi olan üniversiteler küçük, 3.000 ile 10.000 öğrencisi olanlar orta, 10.000’den fazla öğrencisi olan üniversiteler büyük üniversite olarak sınıflandırılmıştır.

Büyük üniversitelerde kaynak gereksinimi yüksek olurken; kontrol, yönetim ve kurumsal kültür yaratmak güçleşmekte, ancak, ölçek ekonomisi elde edilmekte; küçük üniversitelerde ise kaynak gereksinimi azalırken odaklanma ve kalite artmakta, projelendirme ve gerçekleştirme daha kolay olmakta, kurumsal kültür de göreceli olarak daha kolay yaratılmaktadır.

Yerleşim ve büyüklük kriterleri esas alınarak yapılan analizde, Şekil 2’de görülen dağılımlar bulunmuştur. 2008’de kurulan ve henüz bilgileri yer almayan vakıf üniversiteleri değerlendirmeye alınmamıştır.

Şekil 2. Vakıf Üniversitelerinin Yerleşim ve Büyüklük Ölçütlerine Göre Sayısal Dağılımları

Her iki ölçüt bir arada değerlendirildiğinde Tablo 1’de verilen dağılım elde edilmektedir. Boşluğun iki kategoride oluştuğu gözlenmektedir; küçük kent üniversitesi ve büyük üniversite kategorileri.

Tablo 1. Vakıf Üniversitelerinin Yerleşim ve Büyüklük Ölçütlerine Göre Oransal Dağılımları

	Küçük	Orta	Büyük
Kent	%8	%25	%0
Kent İçi Kampus	%12.5	%12.5	%4
Kampus	%17	%17	%4

(b) Programlar

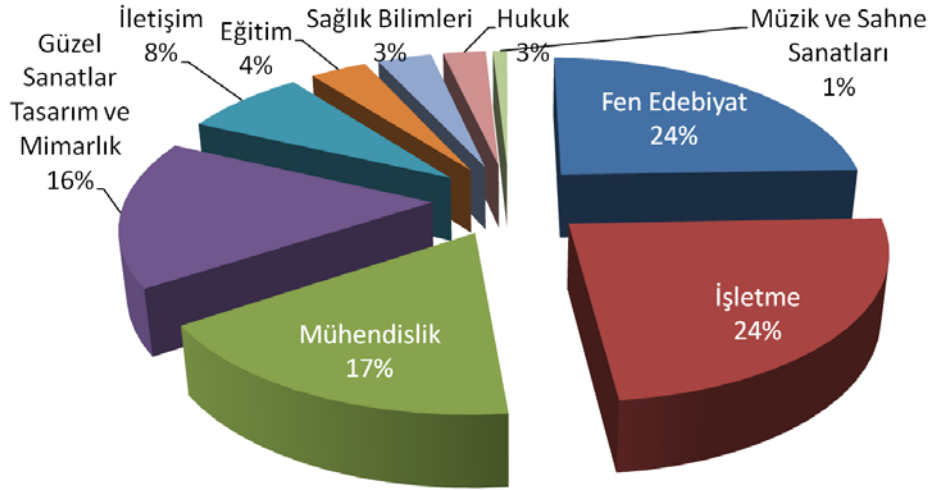
Programlar açısından yapılacak değerlendirme için YÖK Raporunda (YÖK, 2007) gösterilen vakıf üniversitelerinde, fakültelerin 22 değişik biçimde adlandırıldığı saptanmış ancak bunların tematik olarak 9 ana grupta toplanabileceği görülmüştür. Bu tematik alanlar ağırlık yüzdelere göre sırasıyla:

- Fen-Edebiyat
- İşletme
- Mühendislik
- Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık
- İletişim
- Eğitim
- Sağlık Bilimleri
- Hukuk
- Müzik ve Sahne Sanatları

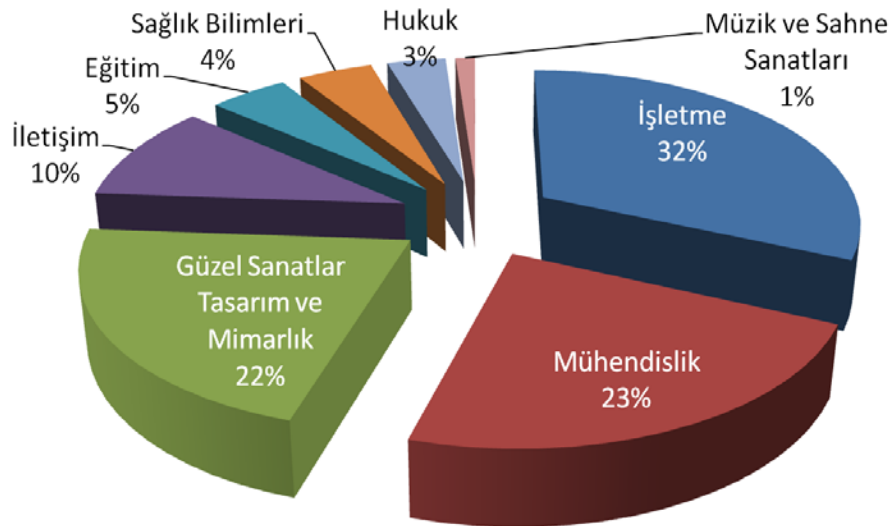
kümeleridir ve dağılımları Şekil 3’de görülmektedir.

Geçen yıla kadar açılması zorunlu tutulan Fen-Edebiyat Fakülteleri bu sınıflandırmadan çıkartıldığında ise fakültelerin oransal dağılımı Şekil.4’de sunulduğu gibidir.

Şekillerden de anlaşıldığı gibi, hâlihazırda vakıf üniversitelerinin sunduğu programların %55'i işletme ve mühendislik başlıkları altında toplanan fakülteleri altında yer almaktadır.

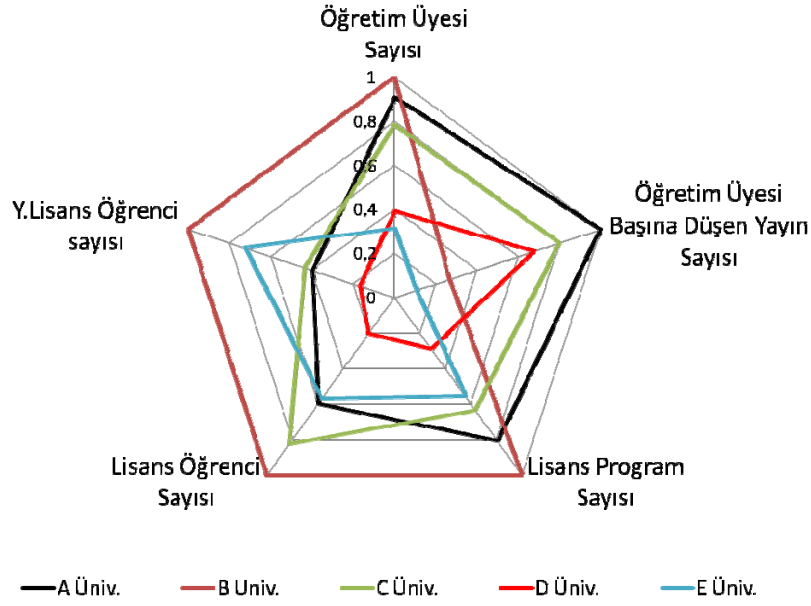
Şekil 3. Vakıf Üniversitelerinde Fakülte Dağılım Grafiği

Şekil 4. Vakıf Üniversitelerinde Fen-Edebiyat Fakültesi Dışında Kalan Fakültelerin Dağılım Grafiği

Üniversitelerin bilim üretme ve yaymaya yönelik faaliyetlerini değerlendirmek için kullanılan önemli bir ölçüt, yapılan yayın sayısıdır. Fakülte

sayısı, lisans programlarına kayıtlı öğrenci sayısı, yüksek lisans programlarına kayıtlı öğrenci sayısı, öğretim üyesi sayısı ve öğretim üyesi başına düşen yayın sayısı esas alınarak beş temsili vakıf üniversitesinin verileri ile yapılan genel bir karşılaştırmada elde edilen dağılım Şekil.5’deki grafikte verilmiştir. Karşılaştırmada seçilen üniversitelerin isimleri belirtilmemiştir.

Şekil 5. Beş Vakıf Üniversitesinin Seçilen Ölçütlere Göre Karşılaştırma Grafiği

Örnekleme için; öğrenci sayısı, öğretim üyesi sayısı, yüksek lisans öğrenci ve program sayısı yüksek orta ve az olan beş üniversite seçilmiştir. Şekil.5’de görselleştirildiği gibi bilim üretkenliği ile üniversitenin dört kriterde tanımlı büyüklüğü arasında doğrudan bir ilişkiye rastlanılmamıştır.

(c) Türkiye Geneline Dağılım

Vakıf Üniversiteleri’nin Türkiye genelinde dağılımlarına bakıldığında 2007 yılı itibarı ile 20’sinin İstanbul’da, 6’sının Ankara’da, 3’ünün İzmir’de 1’inin de Tarsus’da olduğu görülmektedir. Alanya ise bu bölgelerden hayli uzaktaki konumuyla öne çıkmaktadır. Antalya ve Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi hariç

yakınında devlet üniversitesi de bulunmamaktadır. Vakıf Üniversiteleri'nin Türkiye genelinde dağılımları Şekil.6'da gösterilmiştir.

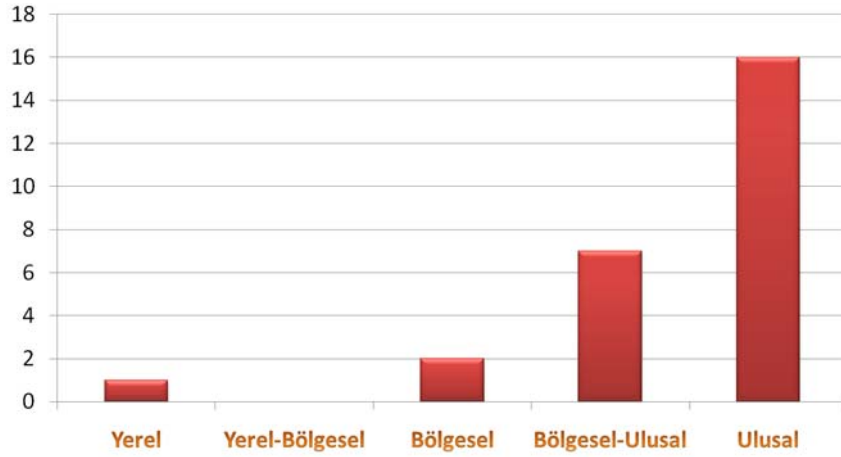
Şekil 6. Vakıf Üniversitelerinin Türkiye Geneline Coğrafi Dağılımı

(d) Konumlanma

Bu raporda konumlanma kavramından anlaşılması gereken yerel, bölgesel ve ulusal üniversite kavramlarıdır. Yerel üniversite, bulunduğu yerel bölgenin gelişimine katkı sağlayan ve çoğunlukla yerel öğrenciler tarafından tercih edilen üniversiteler iken; bölgesel üniversiteler, bölgesel gelişime katkıda bulunan ve öğrencilerini çoğunlukla o bölgeden temin eden üniversitelerdir. Ulusal üniversiteler ise tüm yurttan öğrencilerin tercih ettiği ve ulusal düzeyde katkı sağlayan üniversitelerdir. Bu bağlamda üniversitelerin keskin sınırlarla ayrılmadığı da göz önünde bulundurularak ara kesitler de tanımlanmış;

- Yerel
- Yerel-Bölgesel
- Bölgesel
- Bölgesel-Ulusal
- Ulusal

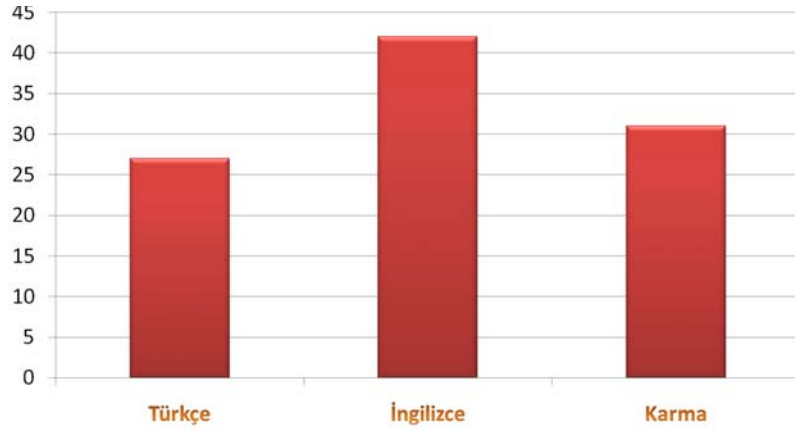
olmak üzere beşli bir sınıflandırma yapılmıştır. Bu analizde elde edilen dağılımın grafiği Şekil.7'da görülmektedir. Yerel-Bölgesel sınıflandırmasına girecek bir üniversite bulunmamaktadır.

Şekil 7. Vakıf üniversitelerinin konumlanma ölçütüne göre dağılımı

(e) Dil

YÖK Vakıf Üniversiteleri Raporunda (2007) ve üniversitelerin lisans eğitimi yönetmeliklerinde öğretim dili belirtilmek zorundadır. Buna göre belirtilen diller Türkçe, İngilizce veya karma şeklindedir. Vakıf üniversitelerinde zorunlu İngilizce hazırlık eğitimi verilmekteyse de öğretim dili sadece Türkçe, sadece İngilizce olabilmekte, öğretim dili karma olduğunda ise bazı dersler Türkçe, bazı dersler İngilizce olmakta, öğrenciler bazı dersleri de Fransızca veya Almanca alabilmektedirler. Türkçe eğitim hem öğretim elemanı temininde kolaylık sağlamakta hem de anadilde olması nedeniyle daha verimli olmaktadır. Buna karşılık İngilizce eğitim, öğretim elemanı teminini zorlaştırmakta, ancak yabancı öğrenciler için önem arzetmektedir. Karma eğitim düzeni ise dilde çeşitlilik nedeniyle öğretim elemanı teminini göreceli kolaylaştırmakta, yabancı öğrenciler için yine önem arzetmektedir. Vakıf üniversitelerinde eğitim dili dağılım grafiği Şekil.8’de görülmektedir.

Şekil 8. Vakıf üniversiteleri eğitim dili dağılımı

b. Alanya Üniversitesi Stratejik Planlama Uygulaması

Alanya Üniversitesi stratejik planlama çalışması için önerilen model EK.A ve EK.B’de sunulmuştur. Model’e göre, önce hedef ve amaçların (H/A) tesbiti yapılmış, bu hedef ve amaçlar gruplandırılarak konsolide edilmiş ve önceliklendirilmiştir. Bu önceliklendirmeye uygun olarak vizyon ve misyon (V/M) tümcesi oluşturulmuş; güçlü ve zayıf yanlar, fırsat ve tehditleri (GZFT) tespit etmek amacıyla bir SWOT analizi gerçekleştirilmiştir. SWOT analizi sonucunda elde edilen unsurlar V/M ve H/A’lara uygun olarak strateji düzleminde konumlandırılarak, stratejik planlama bölgesinde yer alan unsurların belirlenmesi sağlanmıştır. Daha sonra H/A’ların bağımlılık analizi yapılmış, strateji düzleminde yer alan unsurlarla ilişkilendirilerek, oluşturulacak stratejik planın gerçekleştirilmesi için yapılması gereken etkinlikler/projeler kararlaştırılmış ve bu veriler ışığında bir uygulama planı ortaya konulmuştur.

Bu uygulamada stratejik planlama sürecinin aşamaları şu başlıklar altında toplanmıştır:

- Kuruluşun etkinlik alanlarının netleştirilmesi, iç ve dış paydaşların tanımlanması
- Vizyon-Misyon (V/M) tümcesinin oluşturulması
- Amaç-Hedef (A/H) listesinin oluşturulması
- A/H öncelikleri konusunda anlaşma, yol haritası oluşturma

- Kuruluşun faaliyetlerini etkileyen çevresel etmenlerin değerlendirilmesi (GZFT Analizi)

- Amaç hedefleri gerçekleştirecek mekanizmaların belirlenmesi
- Mekanizmalara uygun eylemlerin belirlenmesi

Stratejik planlama çalışmasında paydaşların tanımlanması, paydaş görüşlerinin sürecin her aşamasında yansıtılması ve uzlaşma oluşturulması açısından önemlidir. Bu çalışmalarda, herkesin bireysel olarak görüşlerini dile getirdiği “Atina forumu” tipi ortamlar değil temsiliyetin sağlandığı ortamlar yaratılmalıdır. Uzlaşma sürecinde fikrin sorulması, ilgili kararlarda mutlaka son sözü söylemek anlamını taşımaz. Uzlaşmanın olması için paydaşların “ben bu kararla yaşayabilirim” demesi yeterlidir. Paydaşların ve karar vericilerin gözden kaçırdığı en önemli nokta genellikle bu ayırım olmaktadır.

Stratejik planlama çalışmalarında, V/M tümcesi ile A/H’ler arasında bir ilişkilendirme yapılmamasının sıklıkla rastlanılan bir sorun olduğu göze çarpmaktadır. Bu nedenle, Alanya’da bir üniversite kurulması amacıyla yapılan bu özgün stratejik planlama çalışmasında, henüz kuruluşa dair beyin fırtınası yapılan bir aşamada bulunulduğundan, öncelikle paydaş beklentilerinde bir uzlaşma sağlanmasının gerekli olduğu değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, A/H çalışmasının, misyon tümcesi yazılmasından önce yapılmasının daha gerçekçi ve verimli bir yaklaşım olacağı düşünülmüş, toplantı akışı bu mantığa göre tasarlanmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde, paydaşlar bir yandan iç ve dış paydaşlar olarak sınıflandırılırken, öte yandan üniversite, kamu ve özel kesim temsilcileri ile Sivil Toplum Kuruluşları(STK) ve medyadan temsilciler olarak belirlenmiş ve Tablo.2’de görülen katılımcı haritası oluşturulmuştur. Çalışma, katılımcı haritasına uygun olarak toplantıya davet edilen paydaşlardan, katılanlarla gerçekleştirilmiştir. Toplantıya katılanların listesi EK.D’de sunulmuştur. Çalışmanın sürdürüldüğü üç gün boyunca ortalama otuzbeş kişi, tartışma forumlarında ve odak grup çalışmalarında aktif olarak görev almıştır.

Tablo 2. Katılımcı haritası

TEMSİLİYET	ÜNİVERSİTE	KAMU KESİMİ	ÖZEL KESİM	STK/BASIN	TOPLAM
İÇ PAYDAŞLAR	5	9	4	9	27
DIŞ PAYDAŞLAR	6	2	3	2	13
TOPLAM	11	11	7	11	40

(1) Katılımcılar için Uygulama ile İlgili Açıklamalar

(a) Amaç/ Hedef

Amaç/Hedefler (A/H), Vizyon/Misyonun (V/M) gerçekleştirilebilmesi için ulaşılmaması istenen sonuçlara ilişkin, “Gelecekte nasıl/ne olacağız veya olmalıyız?” “Nasıl algılanmayı isteriz?” ve benzeri sorulara yanıt veren açık uçlu ve ileriye dönük genel ifadelerdir. Vizyon/Misyon ise, tanım olarak; “Varlık nedenimiz ya da varoluşumuzun temel nedeni nedir?, yani, “Ne için varız?” sorusu ile gerçekçi ve inanılabilir bir geleceğin ifadelendirildiği “Ne olmak istiyoruz?” sorularını yanıtlamalıdır. Uygulamanın bu bölümünde bu sorulara yanıt aranmıştır.

Alanya’da, Alanya’nın dokusuna ve ihtiyaçlarına uygun, yerel ve bölgesel gelişimine önemli katkı sağlayacak bir “Vakıf Üniversitesi” oluşumu amaçlandığından; A/H’ler yükseköğretim alanındaki bir boşluğu dolduracak nitelikte olması; Alanya ile ilgili olması; genel olarak bir üniversitenin temel işlevlerini tanımlayan “eğitim öğretim, toplum hizmeti ve araştırma” olarak ifade edilebilecek üç bakış açısı ile de ilişkilendirilmiş olması ve bu üç bakış açısı bağlamında mutlaka önceliklendirilmiş olması sağlanmıştır. Herhangi bir stratejik planlama çalışmasında A/H önceliklendirmesinin yapılması, karar aşamasında öncelikli hedef ve amaçların gerçekleştirilmesini sağlayacak eylemlerin ve projelerin oluşturulması açısından büyük önem arz etmektedir.

(b) Misyon

Misyon, “Varlık nedenimiz ya da varoluşumuzun temel nedeni nedir?” sorusunu yanıtlarken, öncelikli hedef /amaçlarla ilişkilendirerek ifade eder nitelikte olması sağlanmıştır. Daha önce de değinildiği gibi Misyon tümcesinin A/H’lerle ilişkilendirilmesi istendiğinden ve katılımcılar konuya ilişkin daha önce bir uzlaşma arayışı çalışması yapmış olmadıklarından dolayı öncelikle A/H’ler tesbit edilmiş, misyon tümcesi çalışması bundan sonra yapılmıştır.

(c) GZTF Analizi

Bir kurum/kuruluşun Güçlü ve Zayıf yanları iç dinamiklerden kaynaklı iken, Fırsat ve Tehditler dış dinamikler kaynaklıdır. Bu bağlamda GZFT’ye ilişkin görüş belirtilirken göz önünde bulundurulması gereken hususlar paydaşlara şu şekilde özetlenmiştir:

- Güçlü Yan: A/H’leri gerçekleştirmek için bugün sahip olunan kaynaklar.
- Zayıf Yan: Bugün için A/H’lerin gerçekleştirmesini engelleyecek zaaflar,
- Fırsat: Bugün ve gelecekte, A/H’lerin gerçekleştirmesinde, tamamıyla dış unsurlara bağlı olarak fırsat oluşturacak etmenler
- Tehdit: Bugün ve gelecekte, A/H’lerin gerçekleştirmesinde, tamamıyla dış unsurlara bağlı olarak engel oluşturacak etmenler

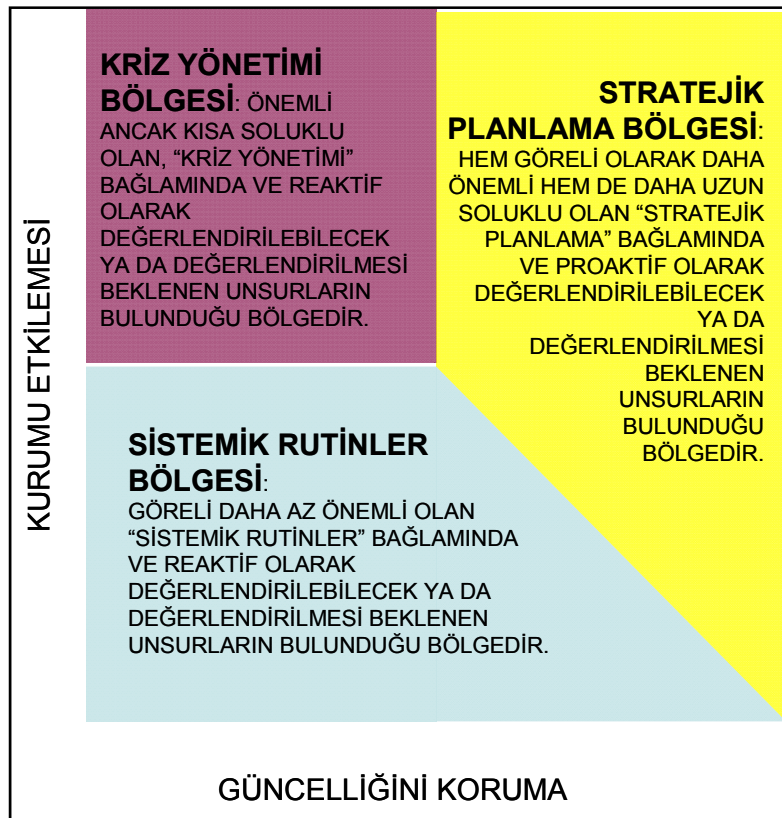
Bu analizin sonucunda ortaya çıkan güçlü yanlar ve fırsatları değerlendirecek, zayıf yanları ve tehditleri ortadan kaldıracak mekanizmalar tanımlanarak, A/H’lerin gerçekleştirilmesi sağlanmıştır.

(d) Strateji Düzlemi

Stratejik kararlar operasyonel kararlardan farklı olduğu ve karıştırılmaması gerektiği katılımcılara vurgulanmıştır. Stratejik kararların, karmaşık bir yapıya sahip olduğu, belirsizlikler altında alınan, kurumun operasyonel faaliyetlerini etkileyen, bütünsel bir yaklaşım gerektiren ve değişime işaret eden kararlar olduğu belirtilmiştir. Operasyonel kararlar ise, tanımı gereği, bir işin nasıl yapılacağına dair kararlardır. Bir kurumu stratejik plan olmaksızın günlük hatta anlık operasyonel

kararlarla başarıyla yönetmek mümkündür. Ancak, kurum ve kuruluşlarda iddia sahiplerinin kuruluşun misyonuna uygun öncelikler üzerinde anlaşma sağlamaları ve bu önceliklere ilişkin bir bağlılık oluşturulması sürdürülebilirliğin sağlanması açısından önemlidir. Sistemik bir süreç olan stratejik planlama ise bunu sağlayan çok önemli bir araçtır.

Şekil.9’da görüldüğü gibi, GZTF unsurları kurumu etkileme ve güncelliğini koruma açısından değerlendirildiğinde, GZTF strateji düzleminde üç ayrı bölgede yer alabilmektedir. Kriz yönetimi bölgesi uzun soluklu olması beklenmeyen ancak kurumu görece olarak fazlaca etkileyebilecek GZTF unsurlarının bulunduğu bölgedir. Sistemik rutinler bölgesindeki GZTF unsurları için ise kurum içinde geliştirilen rutinleşmiş uygulamalarla çözüm üretilebilecektir. Stratejik planlama bölgesi ise kurumu etkileme açısından önemli ve uzun soluklu olabilecek, dolayısıyla stratejik planlama bağlamında ele alınması gereken GZTF unsurlarını kapsamaktadır. Bu nedenle, GZTF analizinde öne çıkan unsurlar, mutlaka ‘kurumu etkileme’ ve ‘güncelliğini koruma’ açılarından değerlendirilmeli, strateji düzleminde hangi GZTF unsurlarının stratejik planlama açısından ele alınacağı belirlenmelidir.

Şekil 9. GZTF unsurlarının strateji düzleminde dağılımı

(2) Katılımlı Toplantı Bulguları

14-16 Mart 2008 tarihinde Hamdullah Emin Paşa Vakfınca Alanya’da düzenlenen Alanya Üniversitesi Stratejik Planlama toplantısında iç ve dış paydaşların katılımıyla gerçekleştirilen beyin fırtınası ve odak grup çalışmalarında elde edilen bulgular aşağıda belirtilmiştir. Odak grup çalışmalarında, yapılacak çalışmaya göre, önceden belirlenmiş ortalama 10’ar kişilik gruplar, çalışmanın gereklerine göre; iç paydaşlar ve dış paydaşlar olarak veya karma gruplar olarak planlanmıştır.

(a) Amaç/Hedeflerin (A/H) Belirlenmesi

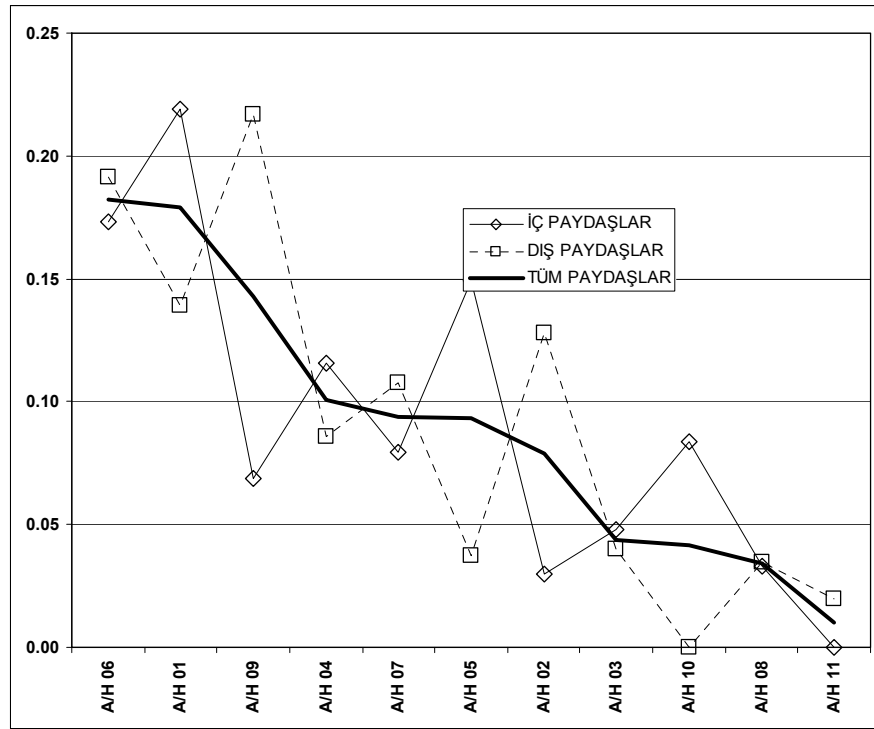
A/H belirlenmesi için odak grup çalışması yapılmış, bu çalışma için iç ve dış paydaşlar kendi içlerinde 2’şer grup olarak planlanmıştır. İç paydaşlar ve dış paydaşların ayrı ayrı oluşturdukları bu 4 gruptan kendi aralarında uzlaşarak en az 5, en çok 10 A/H tanımı yazmaları, tanımları 20 kelimeyi geçmeyecek şekilde ifadelendirmeleri, A/H’in ilgili olduğu bakış açısı/açıları bir açıklama yapmaksızın işaretlemeleri, A/H’in Alanya ile ilgisini kısa notlar şeklinde ifadelendirmeleri, A/H’in genel olarak yüksek öğretim bağlamında boşluğu nasıl dolduracağını kısa notlar şeklinde yazmaları istenmiştir.

İç paydaşlardan ve dış paydaşlardan gelen listeler önce ayrı ayrı birleştirilmiş ve katılımcılardan bu listeyi forum ortamında yapılan bir oturumda tartışarak konsolide etmeleri istenmiştir. Konsolidasyon bir kolaylaştırıcı nezaretinde yapılmıştır. Liste son olarak onbir maddeden oluşan bir A/H listesi haline indirgenmiştir (Tablo.3).

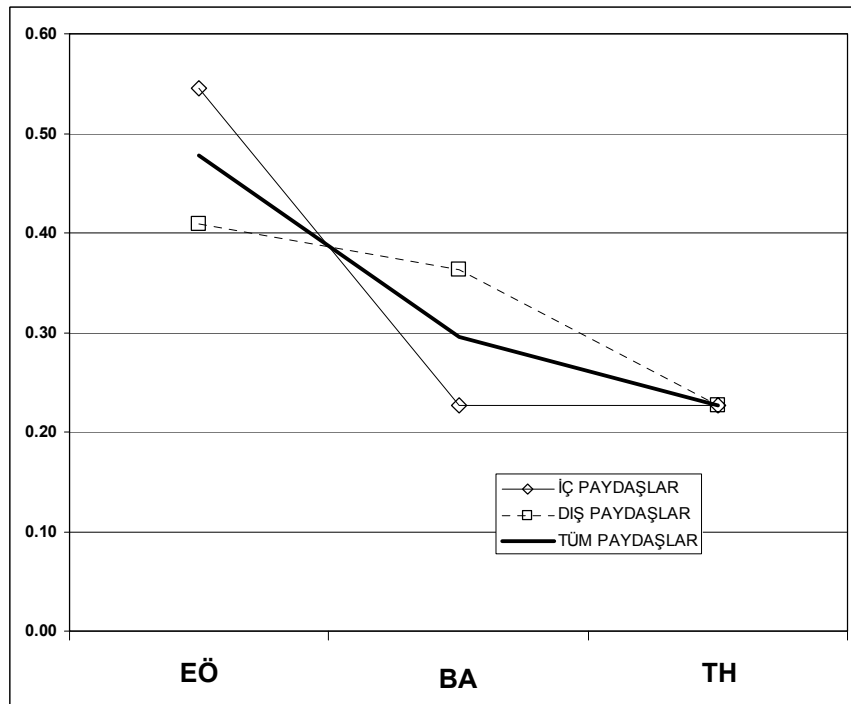
A/H’lerin önceliklendirilmesi için iç ve dış paydaşlardan karma gruplar oluşturarak odak grup çalışması yapmıştır. Çalışmada, “eğitim-öğretim”, “araştırma” ve “toplum hizmeti” bakış açılarının her birisi için ayrı ayrı olmak üzere; onbir A/H’den önemli görülen beş tanesinin seçilerek, en önemli görülen bir, en az önemli görülen beş olmak üzere, birden beşe kadar önem sırasına konulması istenmiştir. Bu oturumda, gruplardan ayrıca eğitim öğretim, araştırma ve toplum hizmeti bakış açılarını genel olarak değerlendirmeleri ve en önemlisi bir, en az önemlisi üç olmak üzere birden üçe kadar sıralamaları istenmiştir. Grupların değerlendirmelerinden elde edilen sonuçlar Şekil.10 ve 11’de verilmiştir.

Tablo 3. Konsolide edilmiş A/H listesi

A/H 01	KENTİN VE BÖLGENİN SOSYAL VE KÜLTÜREL YAPISINA KATKI SAĞLAMALI
A/H 02	YEREL VE BÖLGESEL GEREKSİNİMLERİ KARŞILAYACAK BÖLÜMLER BULUNMALI
A/H 03	BÖLGENİN SOSYO-EKONOMİK DİNAMİKLERİ GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULMALI
A/H 04	KIYISAL KAYNAKLAR YÖNETİMİ ALANINDA FARKLI EĞİTİM VE ARAŞTIRMA SUNMALI
A/H 05	GELİŞMİŞ TARIM TEKNİKLERİ YÖNETİMİ ALANINDA EĞİTİM VE ARAŞTIRMA SUNMALI
A/H 06	TURİZM YÖNETİMİ ALANINDA FARKLI EĞİTİM VE ARAŞTIRMA SUNMALI
A/H 07	ALANYANIN DOĞAL KAYNAKLARINI İLERİ TEKNOLOJİ İLE BAĞDAŞTIRMAYA YÖNELİK EĞİTİM VERMELİ
A/H 08	ALANYANIN TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRASININ DİSİPLİNLER ÜSTÜ BİR YAKLAŞIMLA ELE ALMALI
A/H 09	ULUSLARARASI ARENADAKİ KALİTELİ ÖĞRETİM ÜYELERİ İÇİN CAZİBE MERKEZİ OLMALI
A/H 10	FARKLI DİLLERDE EĞİTİM YAPILMASINA İMKAN SAĞLAMALI
A/H 11	KALİTELİ ÖĞRENCİLER İÇİN CAZİBE MERKEZİ OLMALI

Şekil 10. A/H Önceliklendirmesi

Şekil 11. Eğitim-Öğretim (EÖ), Bilimsel Araştırma (BA) ve Toplum Hizmeti (TH) Bakış Açılarının Önceliklendirmesi

(b) Misyon Tümcesi

Misyon tümcesinin oluşturulması için icra edilen odak grup çalışmasında, karma gruplar planlanmıştır. Gruplardan, misyon ifadesini en fazla dört önerme içerecek şekilde yazmaları, eēitim ēretim, bilim üretme ve toplum hizmeti bakış açıları, Alanya ile ilgisi ve genel olarak yüksek ēretim alanında dolduracaēı boşluk baēlamalarında ayrı ayrı gerekelendirilmeleri istenmiştir.

Dört karma gruptan gelen misyon tümceleri genel görüşmeye açılmıştır. Görüşmeler sırasında misyon tümcesine her gruptan birer katılımcı ile oluşturulacak bir komisyonca son şeklinin verilmesi kararlaştırılmıştır. Dört gruptan gelen misyon tümceleri ve komisyonca son şekli verilen misyon tümcesi ařaēıda verilmektedir.

- Grup 1’e ait misyon tümcesi: Alanya niversitesi, kentin ve bölgenin doēal ve tarihi dokusunu koruyarak, sosyo-ekonomik ve kültürel yapısına katkı saēlayacak, özellikle turizm, tarım ve kıyısız kaynaklar yönetimi alanlarında uluslararası düzeyde eēitim ve araştırma imkanı sunan bir niversite olmalıdır.

- Grup 2’ye ait misyon tümcesi: Bölgenin doēal, kültürel, ekonomik ve sosyal gereksinimlerini ve ülke turizmindeki önemli konumunu göz önüne alarak; aēdař teknolojiye hakim, yüksek nitelikli eēitim, ēretim, araştırma ve uygulama programlarıyla; kentsel ve bölgesel kalkınmaya katkı saēlayan nc ve örnek bir niversite olmaktır.

- Grup 3’e ait misyon tümcesi: Bulunduēu bölgenin gereksinimlerini karşılayacak üstün nitelikli akademik programlar geliştirmek, bölgenin kaynaklarını en verimli şekilde kullanarak yörenin sorunlarına çözüm üretecek bilimsel faaliyetlerde bulunmak ve paydaşların hizmetine sunmak, bulunduēu kentin ve bölgenin sosyal ve kültürel yapısına katkıda bulunmak.

- Grup 4’e ait misyon tümcesi: Ulusal ve uluslararası ölçekte, alanya bölgesinin doēal ve kültürel kaynaklarını temel alan aēdař, katılımcı, araştıran ve bilim üreten, yörenin turistik tarımsız sosyal ve ekonomik varlıklarını deēerlendiren bir niversite olmak

- Oluşturulan Misyon Tümcesi: Alanya niversitesi; bölgenin doēal, kültürel, ekonomik ve sosyal gereksinimlerini göz önüne alarak; özellikle turizm, tarım ve kıyısız kaynaklar yönetimi alanlarında, aēdař teknolojiye hakim, yüksek nitelikli eēitim, ēretim, araştırma ve uygulama programlarıyla; kentsel ve bölgesel

kalkınmaya katkı ve katılım sağlayan öncü ve örnek bir üniversite olmayı hedeflemektedir.

(c) GZTF Unsurları

Güçlü ve zayıf yanlar ile fırsat ve tehditlerin belirlenmesi için iç ve dış paydaşlar odak gruplarda ayrı ayrı çalışmışlardır. İç paydaşlar güçlü ve zayıf yanları, dış paydaşlar ise fırsat ve tehditleri değerlendirmişlerdir. Çalışmada, belirlenen unsurların hangi A/H ile ilişkili olduğunun da belirtilmesi istenmiştir.

Gruplardan gelen tespitler forum ortamında katılımcılarla tartışılmış ve listelere son hali verilmiştir. İç ve dış paydaşların birlikte tartışmasıyla, üzerinde uzlaşma sağlanarak oluşturulan listeler Tablo.4, 5, 6 ve 7’de görülmektedir.

Tablo 4. Güçlü Yanlar

G 01	GÜÇLÜ VAKIF KAYNAKLARININ VARLIĞI
G 02	EĞİTİM ALANINDA YÜKSEK ORANDA HAYIRSEVER KATKISININ BULUNMASI
G 03	ULUSLARARASI OLARAK TANINAN, ÇOK SAYIDA YABANCI UYRUKLUNUN YERLEŞTİĞİ, GÜVENLİ BİR TURİZM KENTİ OLMASI
G 04	TARIM, TURİZM, DENİZCİLİK VE İNŞAAT ALANLARINDA ZENGİN UYGULMALI EĞİTİM VE İŞ İMKANININ VARLIĞI
G 05	GELİŞMİŞ BİR TURİZM YAPILAN UZUN KIYI BANDININ VE TAM DONANIMLI SAĞLIK KURULUŞLARININ VARLIĞI
G 06	BÖLGENİN İDARİ, EKONOMİK VE SOSYAL ALANDA MERKEZİ DURUMUNDA OLMASI
G 07	ULUSLARARASI ALANDA İLGİ UYANDIRAN ZENGİN TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRASA SAHİP OLMASI
G 08	YÜKSEK ÖĞRENİM KONUSUNDA DA KONSENSUS SAĞLAMIS GÜÇLÜ BİR YEREL ÖRGÜTLENMENİN VARLIĞI
G 09	KARAYOLU İLE ULAŞILABİLİRLİK
G 10	ALANYA’NIN ULUSLARARASI TANINIRLIĞI

Tablo 5. Zayıf yanlar

Z 01	ALANYA'NIN ÖRGÜTSEL OLARAK İLÇE İDARİ YAPISINDA BULUNMASI
Z 02	AKADEMİSYENLER İÇİN YETERLİ YAŞAM ÇEVRESİNİN BULUNMAMASI
Z 03	ÖĞRETİM ÜYESİ BULMA GÜÇLÜĞÜ
Z 04	FİZİKSEL ALTYAPININ HAZIR OLMAYIŞI
Z 05	VAKIF MALVARLIĞININ LİKİT OLMAYIŞI
Z 06	HAVA YOLU ERİŞİMİNİN YETERSİZLİĞİ
Z 07	TURİZME ENDEKSLİ YAŞAM TARZI

Tablo 6. Fırsatlar

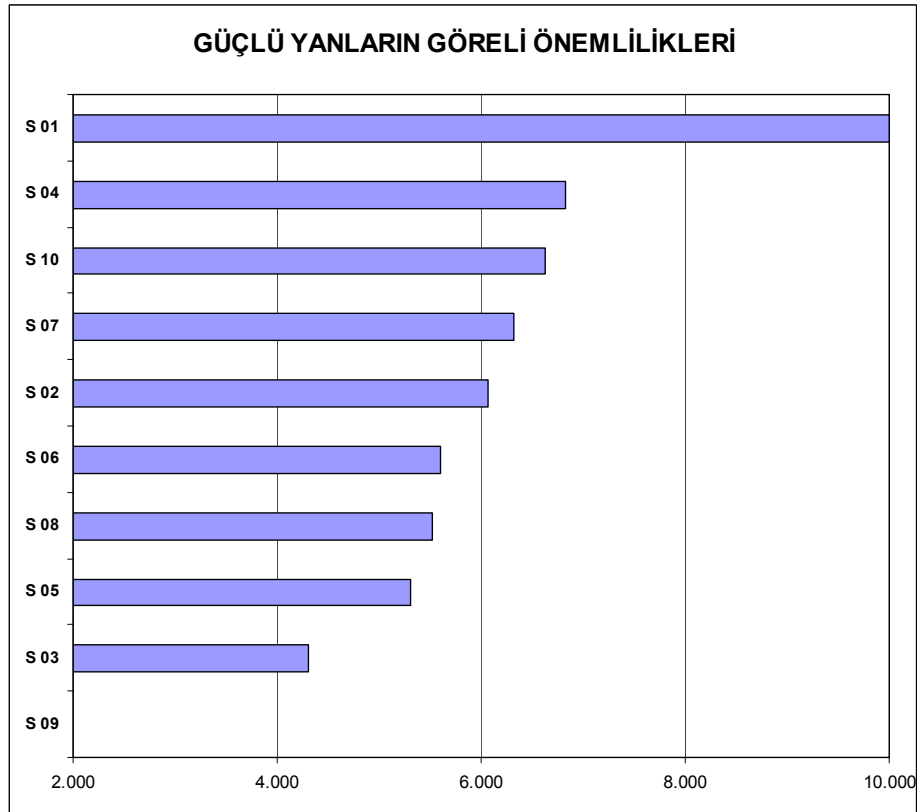
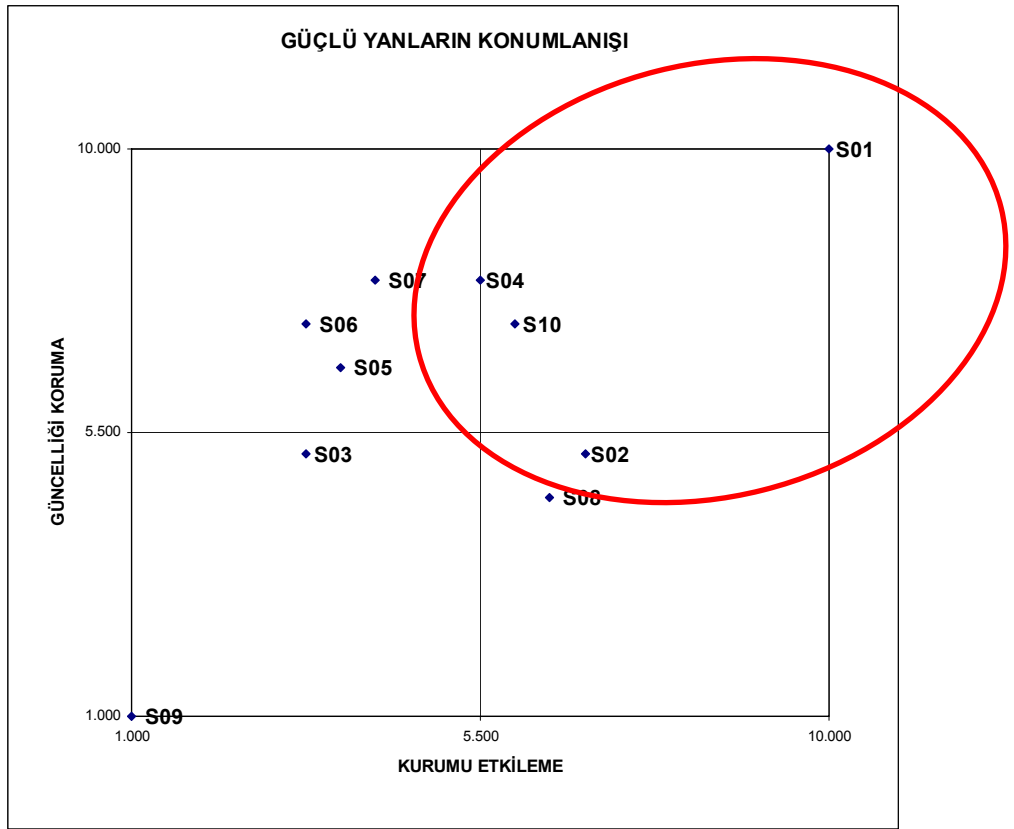
O 01	ALANYA’NIN ULUSLARARASI TANINIRLIĞI
O 02	TÜRK YÜKSEK ÖĞRETİMİNDE YENİ BÖLÜM VE KURUMLARA DUYULAN GEREKSİNİM
O 03	ALANYA’NIN TARİHİ VE DOĞAL GÜZELLİĞİ
O 04	KENTİN TOPLUMSAL VE KÜLTÜREL YAPISININ İYİ OLMASI
O 05	ULAŞIM OLANAKLARININ İYİ OLMASI
O 06	ULUSAL VE ULUSLARARASI ÖĞRETİM ÜYESİ MOBİLİTESİNİN ARTMASI
O 07	ULUSAL VE ULUSLARARASI ÖĞRENCİ MOBİLİTESİNİN ARTMASI
O 08	TÜRKİYE’DE YÜKSEK ÖĞRETİM TALEBİNİN YÜKSEKLİĞİ
O 09	BÖLGEDE BAŞKA BİR VAKIF ÜNİVERSİTESİNİN BULUNMAMASI
O 10	AKDENİZ VE GEORGETOWN ÜNİVERSİTESİNİN VARLIĞI
O 11	TOPLUMDA PARALI EĞİTİME KAYNAK AYRILMASININ YAYGINLAŞMASI
O 12	MERKEZİ YÖNETİMİN VAKIF ÜNİVERSİTELERİ KURULUŞUNA DESTEĞİ
O 13	TURİZM SEKTÖRÜNÜN GÜÇLENMESİ

Tablo 7. Tehditler

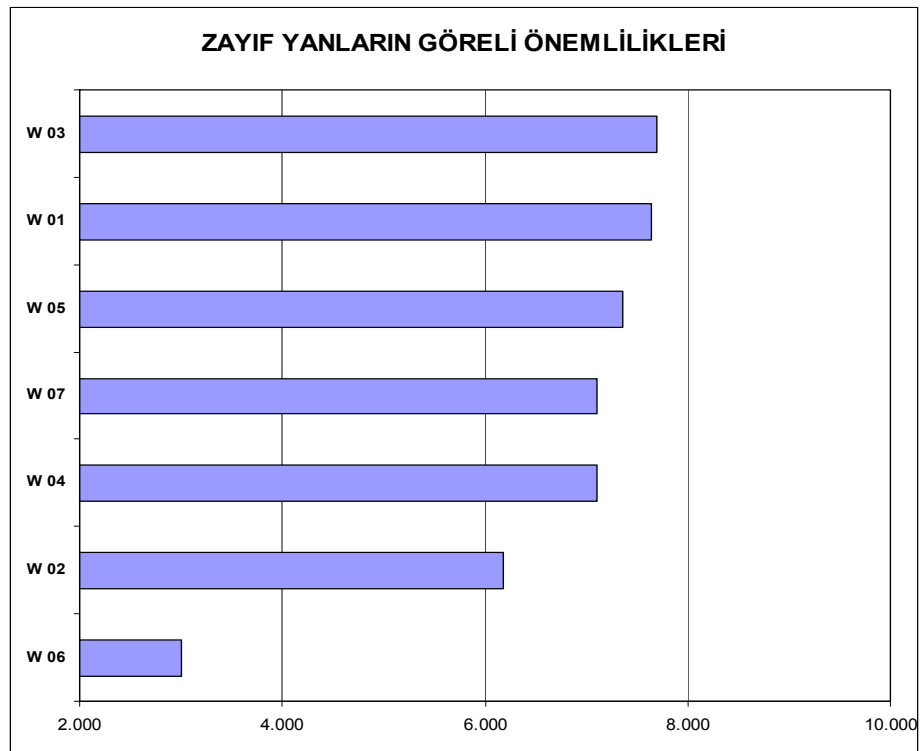
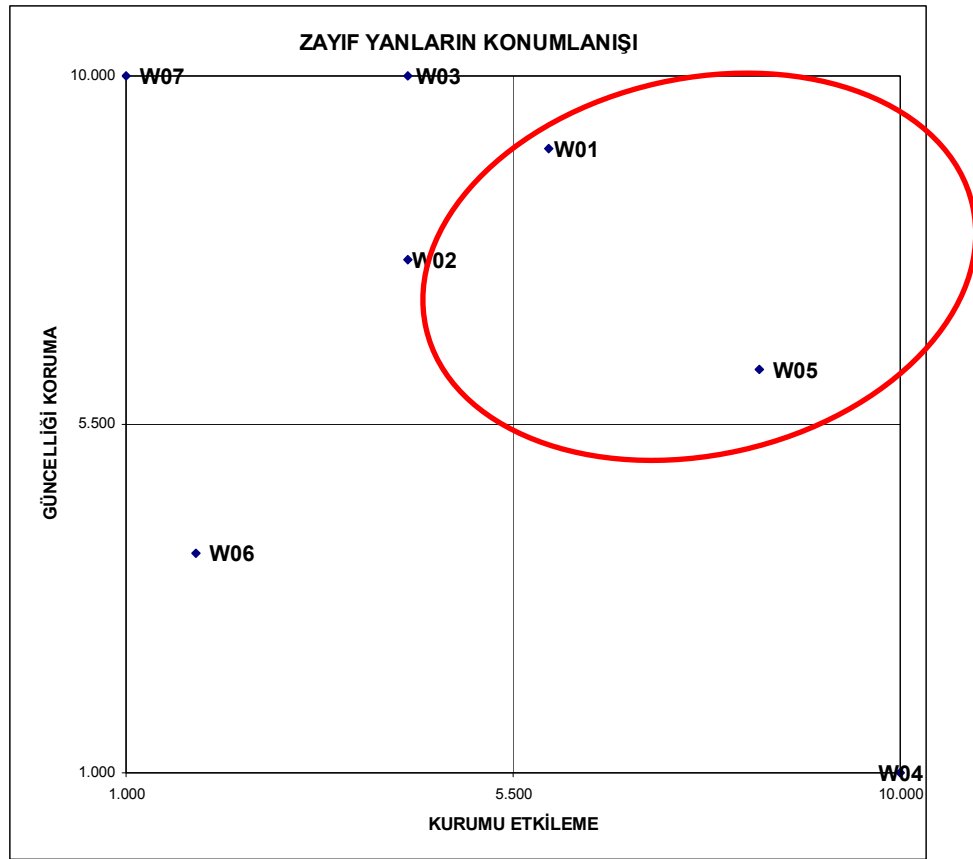
T01	ALANYA’NIN KÜÇÜK BİR KENT OLARAK ALGILANIYOR OLMASI NEDENİYLE ÖĞRENCİ İÇİN CAZİP OLMAMASI
T02	AKDENİZ ÜNİVERSİTESİNİN BULUNMASI
T03	KÜRESEL ISINMA VE ANİ İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ
T04	ULAŞIM ZORLUĞU
T05	ALANYA’NIN İL MERKEZİ OLMAMASI
T06	ALANYA HALKININ TURİZM VE TARIMLA YETİNMESİ
T07	VAKFIN LİKİDİTE SORUNU
T08	ARTAN ÜNİVERSİTE SAYISI VE METROPOLLERDEKİ ÜNİVERSİTELERİN REKABETİ
T09	SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM VE KALKINMA POLİTİKALARININ YOKLUĞU
T10	EĞİTİMLİ NÜFUSUN İSTİHDAM OLANAKLARININ KISITLILIĞI
T11	NİTELİKLİ ÖĞRETİM ELEMANI SAYISININ YETERSİZ OLMASI
T12	ARAŞTIRMA YATIRIMLARINA YETERSİZ TEŞVİK VE ZAYIF ÜNİVERSİTE-SANAYİ İLİŞKİLERİ
T13	TURİZME ENDEKSLİ YAŞAM TARZI

(d) Strateji Düzleminin Oluşturulması

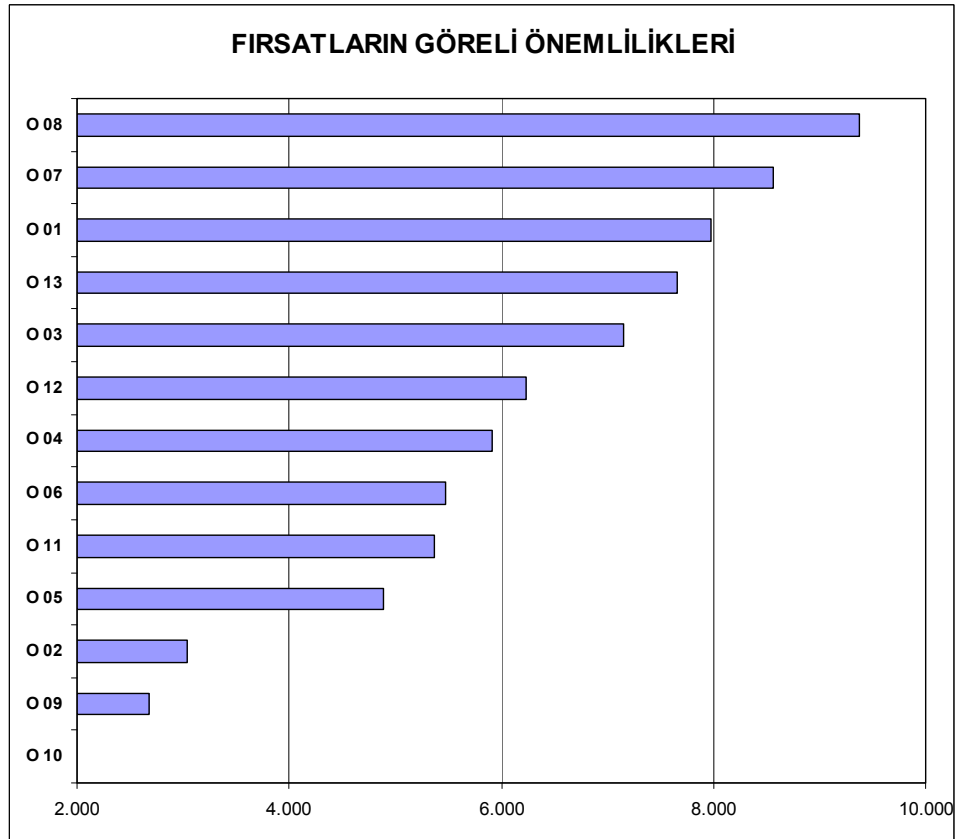
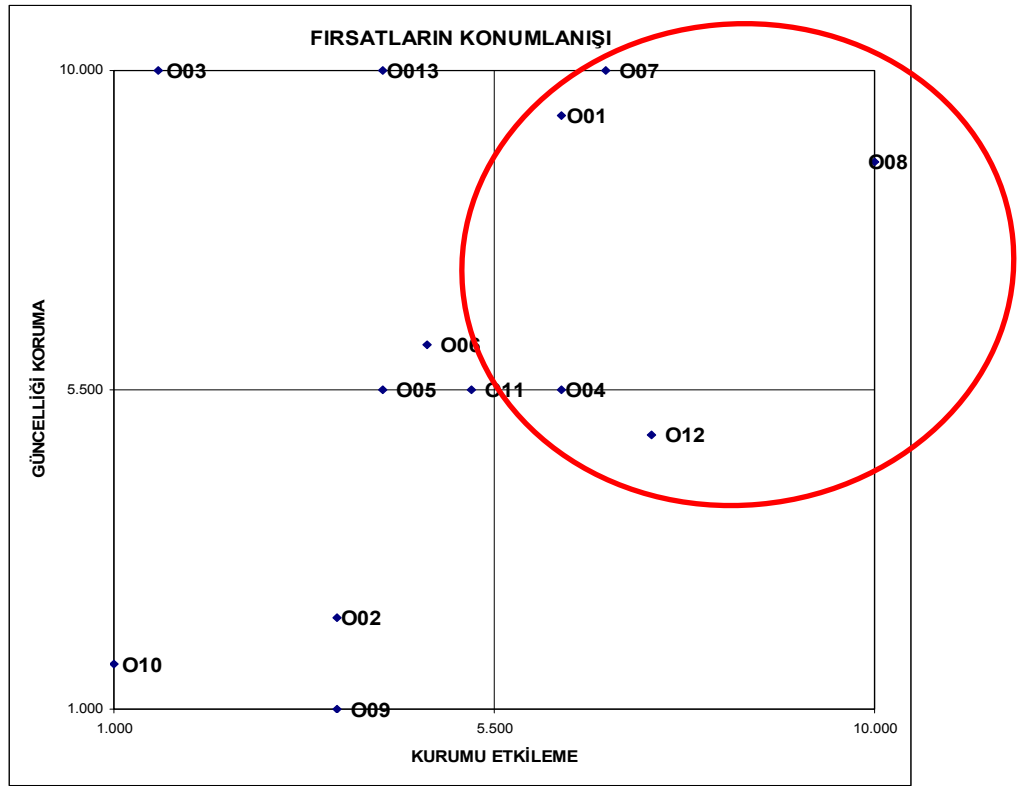
GZFT unsurlarının tespitini takiben bu faktörler, kurumu etkileme ve güncelliğini koruma yönlerinden değerdendirilmişlerdir. Bunun için karma gruplarla odak grup çalışması yapılmış ve listede yer alan tüm güçlü yan, zayıf yan, fırsat ve tehdit unsurlarının her birisi için ayrı ayrı olmak üzere: “kurumu etkileme açısından bir en az önemli, on en önemli” ve “güncelliğini koruma açısından bir güncelliğini en az koruyacak, on güncelliğini en uzun koruyacak” olmak üzere numaralandırmaları istenmiştir. Bu değerdendirmeler ışığında unsurların strateji düzlemindeki konumlanmaları ve gördeli önemlilikleri şekil.12, 13, 14 ve 15’de verilmektedir.

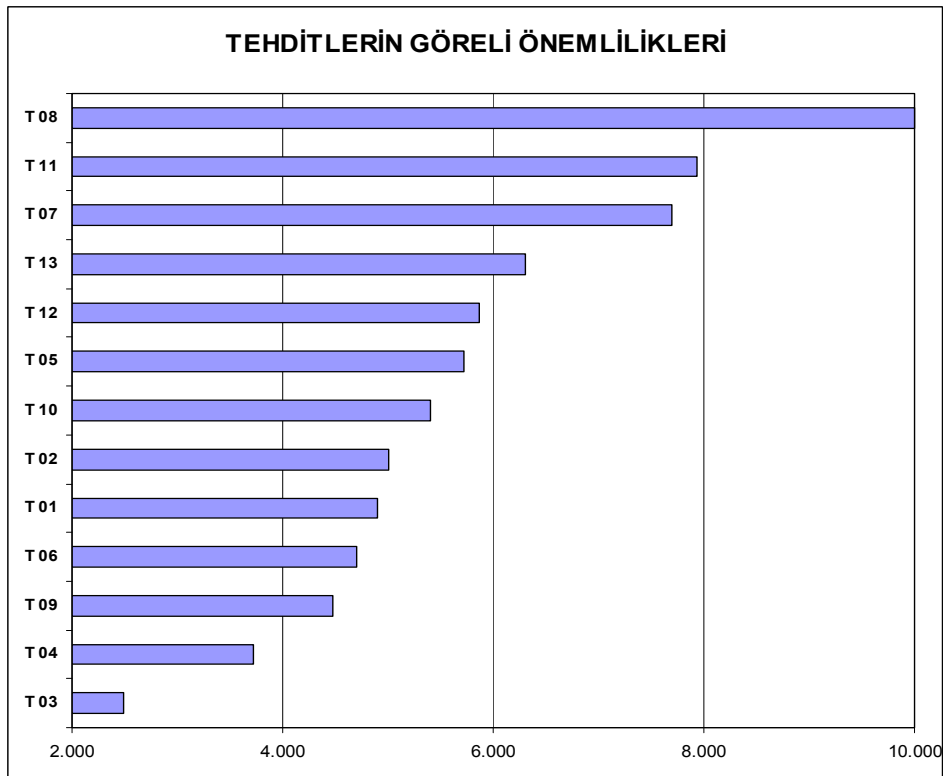
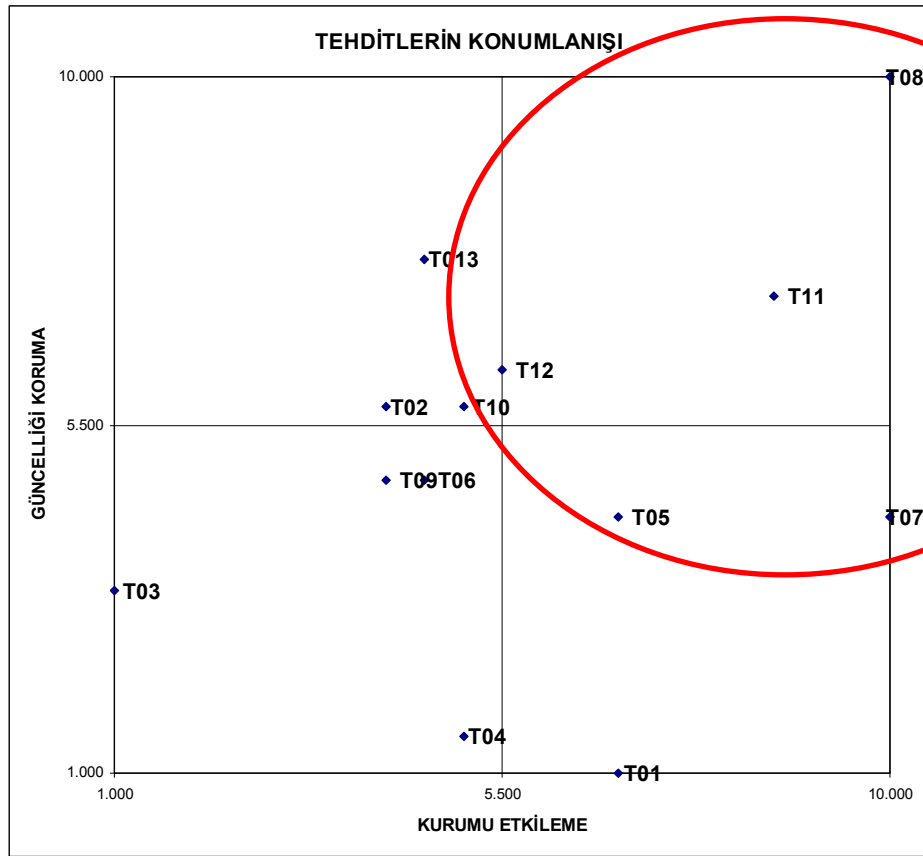
Şekil 12. Güçlü Yanların Strateji Düzleminde Konumlanışı ve Görelî Önemlilikleri

Şekil 13. Zayıf Yanların Strateji Düzleminde Konumlanışı ve Görelî Önemlilikleri

Şekil 14. Fırsatların Strateji Düzleminde Konumlanması ve Görelî Önemlilikleri

Şekil 15. Tehditlerin strateji düzleminde konumlanması ve görelî önemlilikleri

(3) Katılımlı Toplantı Bulgularının Değerlendirilmesi

Katılımlı toplantı sonuçları proje grubu tarafından analiz edilmiş ve sonuçları katılımcılara sunulmuştur. Mevcut bilgi ve bulguların analizi neticesinde, ortaya çıkan akademik yapılanma taslağı ortaya konulmuştur. Akademik yapılanmanın şekillenmesine müteakip paydaşlar ile yeniden değerlendirilmiş ve taslak akademik yapı tanımlanmıştır.

İç ve dış paydaşların ayrı ayrı yazdıkları A/H listelerinde, önce iç paydaşlar tarafından onaltı, dış paydaşlar tarafından altı A/H belirlenmiştir. Bu listeler forum ortamında birlikte tartışılarak sadeleştirilmiş ve tüm paydaşların üzerinde uzlaştıkları, Tablo.3’de verilen, onbir maddelik A/H listesi oluşturulmuştur.

Bu listenin önceliklendirme çalışması karma gruplarla yapılan odak grup çalışması ile belirlenmiş, bu verilerden Şekil.10 ve 11’de verilen önceliklendirme analizi yapılmıştır. Bu analize göre iç ve dış paydaşlar, Amaç/Hedeflerden A/H01, A/H05 ve A/H10’u iç paydaşlara göre daha az görece önemli görmekte ve buna karşın iç paydaşlar da Amaç/Hedeflerden A/H02 ve A/H09’u dış paydaşlara göre daha az görece önemli görmektedir. Diğer Amaç/Hedefler, A/H 06, A/H 04, A/H 07, A/H 03, A/H08 ve A/H11, için görece öncelik düzeylerinde iç ve dış paydaşlar arasında bir uyum söz konusudur.

Her iki grubun önem sırasında en fazla ayrıldıkları iki A/H maddesi AH/01 ve A/H09’dur. İç Paydaşlar kurulacak üniversitenin, kentin ve bölgenin sosyal ve kültürel yapısına katkı sağlamasını (A/H01) en önemli A/H olarak görmekte iken dış paydaşlar uluslararası arenadaki kaliteli öğretim üyeleri için cazibe merkezi olmalı (A/H09) olarak ifadesini bulan A/H’i en önemli olarak değerlendirmektedir.

İkinci en büyük ayrışmanın ise A/H05 ve A/H 02’de olduğu göze çarpmaktadır. İç paydaşlar, A/H’ler arasında gelişmiş tarım teknikleri yönetimi alanında eğitim ve araştırma sunmalı maddesini öne çıkartırken, dış paydaşlar daha kapsamlı bir yaklaşımla, yerel ve bölgesel gereksinimleri karşılayacak bölümler bulunmasını daha çok önemsemektedirler.

A/H 10’da, farklı dillerde eğitim yapılmasına imkân sağlayan bir üniversite yapılanması, dış paydaşların en az önemseydiği madde olmuştur. Buna karşılık iç paydaşlar üniversitede bu imkânın bulunmasını öne çıkartmışlardır.

İç ve dış paydaşlardan alınan bu geribildirimle yapılan genel analiz neticesi, Şekil.8’de tüm paydaşlar olarak gösterilmektedir. Şekilde tanımlanan A/H’lere ilişkin görelî öncelik sıralaması bu analize göre yapılmıştır. Görelî öncelikler incelendiğinde, A/H06, A/H01 ve A/H09’dan oluşan birinci öncelikli grup ile A/H04, A/H07, A/H05 ve A/H02’den oluşan ikinci öncelikli grupla A/H10, A/H08 ve A/H11’den oluşan üçüncü öncelikli grup arasında bir eşik oluştuğu gözlenmektedir. Ayrışmanın belirginleştiği eşğin altında kalan ve uluslararası arenadaki kaliteli öğretim üyeleri için cazibe merkezi olmalı, farklı dillerde eğitim yapılmasına imkân sağlamalı, kaliteli öğrenciler için cazibe merkezi olmalı olarak ifade edilen görelî en az öncelikli üç A/H, Alanya Üniversitesinde eğitim öğretimde farklılığı yaratacak olan bir program yapısının tanımlanması durumunda hangi dilde eğitim yapıldığından bağımsız olarak kaliteli öğrenci ve öğretim elemanı temin edilebileceği konusunda bir uzlaşmanın var olduğu anlamına gelmektedir.

Önem seviyesi farklı olmakla birlikte eğitim öğretim, bilim üretme ve topluma hizmet bakış açıları A/H’lerden bağımsız olarak değerlendirildiğinde, tüm paydaşların benzer bir eğilim ortaya koydukları söylenebilir. Bu sıralamada eğitim öğretim en öncelikli, bilim üretme ikinci öncelikli, topluma hizmet ise üçüncü öncelikli olarak tezahür ederken, iç paydaşlar bilim üretme ile topluma hizmeti eşit ağırlıkta görmekte, dış paydaşlar ise bilim üretmeyi iç paydaşlardan daha fazla önemsemektedir.

Bu değerlendirmedeki önemlilik sırasına bakarak misyon tanımına uygun, belirlenen öncelikli A/H’lerin hayata geçirilmesi halinde, iyi bir eğitim-öğretim ve bilgi üretilmesinin sonucu olarak topluma hizmet unsurunun doğal bir süreç olarak ortaya çıkacağını, tüm paydaşlarca, ifade edildiği sonucuna varılmıştır.

SWOT analizi sonucunda; güçlü vakıf kaynaklarının varlığı dokuz güçlü yan arasında en belirgin güçlü yan olurken; tarım, turizm, denizcilik ve inşaat alanlarında zengin uygulamalı eğitim ve iş imkânının varlığı, Alanya’nın uluslararası tanınırlığı, uluslararası alanda ilgi uyandıran zengin tarihi ve kültürel mirasa sahip olması bunu izleyen diğer güçlü yanlar olmaktadır.

Zafiyetler olarak toplam yedi zafiyet unsuru listelenmiş olup, bunların önemlilik değerlendirilmesinde, öğretim üyesi bulma güçlüğü, Alanya'nın örgütsel olarak ilçe idari yapısında bulunması, vakıf malvarlığının likit olmayışı görece olarak öne çıkan unsurlar olmuştur.

Fırsat olarak görülen onüç unsurdan Türkiye'de yüksek öğretime talebin yüksekliği, ulusal ve uluslararası öğrenci hareketliliğinin artması ve Alanya'nın uluslararası tanınırlığı öne çıkmıştır.

Toplam onüç tehdit unsuru arasında, artan üniversite sayısı ve büyük şehirlerdeki üniversitelerin rekabeti diğerlerinden belirgin olarak öne çıkarken, katılımcılar nitelikli öğretim elemanı sayısının yetersiz olması ve Vakfın likidite sorununu önemli tehditler arasında görmektedirler.

Şekil 12, 13, 14 ve 15'ün incelenmesinden de görüleceği gibi, güçlü ve zayıf yanlar ile fırsat ve tehditler, kurumu etkileme ve güncelliğini koruma açılarından değerlendirildiklerinde, önemlilik sıralamasında öne çıkan unsurların, her zaman stratejik unsurlar olarak değerlendirmeyecekleri açık bir biçimde görülmektedir. Stratejik kararların alınmasında gözönünde bulundurulması gereken unsurlar, strateji düzleminin sağ üst bölgesine yakın, işaretli alanlarda kalan unsurlardır. GZTF unsurlarının kurumu etkileme ve güncelliğini koruma açısından değerlendirilmeleri bu nedenle çok önemlidir.

(a) Misyon-Amaç /Hedef Matrisi ve Bağımlılık Analizi

Katılımlı toplantıdan elde edilen bulgular, proje grubunca değerlendirilerek, saptanan amaç hedeflerin misyonu oluşturan dört ana tümce ile ilişkili olup olmadığı kontrol edilmiştir. Bu dört tümce şöyledir:

- Bölgenin doğal, kültürel, ekonomik ve sosyal gereksinimlerini göz önüne alarak,
- Özellikle turizm, tarım ve kırsal kaynaklar yönetimi alanlarında,
- Çağdaş teknolojiye hakim, yüksek nitelikli eğitim, öğretim, araştırma ve uygulama programlarıyla,
- Kentsel ve bölgesel kalkınmaya katkı ve katılım sağlayan öncü ve örnek bir üniversite olmak.

Şekil.16’de görülen Misyon-A/H matrisinde misyon tümceleri ile birinci derecede ilişkili A/H’ler siyahla, ikinci derecede ilişkili olanlar ise gri ile işaretlenmiştir. Şekilden de görüldüğü gibi, tüm misyon tümceleri A/H’lerce kapsanmış olup, dışarıda kalan bir misyon tümcesi bulunmamaktadır.

	AH01	AH02	AH03	AH04	AH05	AH06	AH07	AH08	AH09	AH10	AH11
M01											
M02											
M03											
M04											

Şekil 16. Misyon-A/H Matrisi

Daha önce belirtildiği gibi, Türkiye’deki üniversitelerin stratejik planlama çalışmalarında sıklıkla rastlanan, A/H’lerle Misyon ilişkisinin bulunmaması durumu ile karşı karşıya kalınmadığı açıkça anlaşılmaktadır.

Stratejik planlama çalışmalarında önemli olan diğer bir eksikliğin de A/H’lerin önceliklendirilmemesi sorunu olduğundan söz edilmişti. Bu bağlamda, katılımlı toplantıda belirlenen hedeflerin önceliklendirmesi yapılmıştır. A/H’lerin tümünün gerçekleştirilmesi için her bir A/H’in gerçekleştirilmesine aynı anda başlanması gerçekçi olmadığı gibi, olanaklı da değildir. Bu nedenle, bir A/H’in gerçekleştirilmesi için diğer A/H’lerden hangilerinin gerçekleştirilmesine ‘başlanmış olması’ gerektiğine karar verilmeli, hangi A/H’lerin öncelikli olarak ele alınacağı belirlenmelidir. Eylem planının yapılması da ancak ve ancak bu bağımlılık analizi ve önceliklendirmenin yapılması ile olanaklı olacaktır.

Katılımlı toplantıda oluşturulan A/H listesinin bağımlılık ilişkilendirmesi Şekil.17’deki matriste görülmektedir. “A/H01: Alanya Üniversitesi kentin ve bölgenin sosyal ve kültürel dokusuna katkı sağlamalı” önermesinin gerçekleştirilmeye başlanması diğer tüm A/H’lerin gerçekleştirilmeye başlanması ile olanaklıdır. Diğer bir deyişle, A/H01’in gerçekleştirilmeye başlanması için diğer tüm A/H’lerin gerçekleştirilmeye başlanmış olması gereklidir. A/H03 ise kendisinden başka hiçbir A/H’e bağımlı değildir; yani Alanya Üniversitesinin yapılandırılması sırasında “Bölgenin sosyo-ekonomik dinamikleri gözönünde bulundurulması” bu

amaç hedefin gerçekleştirilmesi için yeterlidir. A/H07'nin gerçekleştirilmesi de tıpkı A/H03 gibi başka hiçbir A/H'e bağımlı değildir. Benzer biçimde A/H2 ve A/H10'un da diğer hedeflere bağımlılığı daha azdır. Bu durumda A/H02, A/H03, A/H07, A/H10 ivedilikle ele alınması gereken A/H'ler olarak belirmektedir.

		A/H 01	A/H 02	A/H 03	A/H 04	A/H 05	A/H 06	A/H 07	A/H 08	A/H 09	A/H 10	A/H 11
A/H 01	ALANYA ÜNİVERSİTESİ KENTİN VE BÖLGENİN SOSYAL VE KÜLTÜREL DOKUSUNA KATKI SAĞLAMALI											
A/H 02	ALANYA ÜNİVERSİTESİNDE YEREL VE BÖLGESEL GEREKSİNİMLERİ KARŞILAYACAK BÖLÜMLER BULUNMALI											
A/H 03	ALANYA ÜNİVERSİTESİ YAPILANDIRILIRKEN BÖLGENİN SOSYO-EKONOMİK DİNAMİKLERİ GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULMALI											
A/H 04	ALANYA ÜNİVERSİTESİ KİYISAL KAYNAKLAR YÖNETİMİ ALANINDA FARKLI EĞİTİM VE ARAŞTIRMA OLANAKLARI SUNMALI											
A/H 05	ALANYA ÜNİVERSİTESİ GELİŞMİŞ TARIM TEKNİKLERİ YÖNETİMİ ALANINDA EĞİTİM VE ARAŞTIRMA OLANAKLARI SUNMALI											
A/H 06	ALANYA ÜNİVERSİTESİ TURİZM YÖNETİMİ ALANINDA FARKLI EĞİTİM VE ARAŞTIRMA OLANAKLARI SUNMALI											
A/H 07	ALANYA ÜNİVERSİTESİ ALANYANIN DOĞAL KAYNAKLARINI İLERİ TEKNOLOJİ İLE BAĞDAŞTIRMAYA YÖNELİK EĞİTİM VERMELİ											
A/H 08	ALANYA ÜNİVERSİTESİ ALANYANIN TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRASINI DİSİPLİNLER ÜSTÜ BİR YAKLAŞIMLA ARAŞTIRMALI											
A/H 09	ALANYA ÜNİVERSİTESİ ULUSLARARASI ARENADAKİ KALİTELİ ÖĞRETİM ÜYELERİ İÇİN ÇEKİM MERKEZİ OLMALI											
A/H 10	ALANYA ÜNİVERSİTESİNDE FARKLI DİLLERDE EĞİTİM YAPILMALI											
A/H 11	ALANYA ÜNİVERSİTESİ KALİTELİ ÖĞRENCİLER İÇİN ÇEKİM MERKEZİ OLMALI											

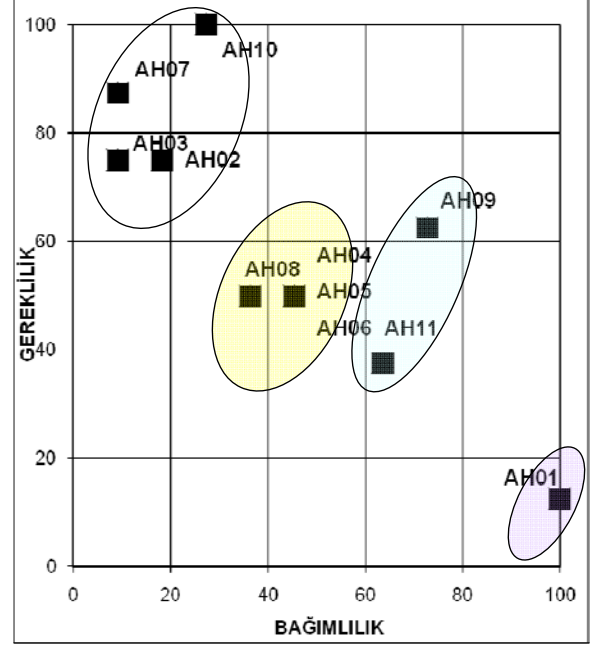
Şekil 17. A/H bağımlılık ilişkisi matrisi

Nitekim bu durum A/H'lerin bağımlılık ve gereklilik açılarından yerleştirildikleri strateji düzleminde de açıkça görülmektedir (Şekil.18). GZFT unsurlarına benzer biçimde, diğer A/H'lere bağımlılık, ve gereklilik açılarından A/H'ler de, bir strateji düzlemine yerleştirilmelidir. Şekilde görüldüğü gibi, A/H02, A/H03, A/H07, A/H10'un diğer A/H'lere bağımlılığı düşük düzeydedir ve strateji düzlemi düşünüldüğünde, kurumu etkileme açısından ivedilikle ele alınması gereken unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

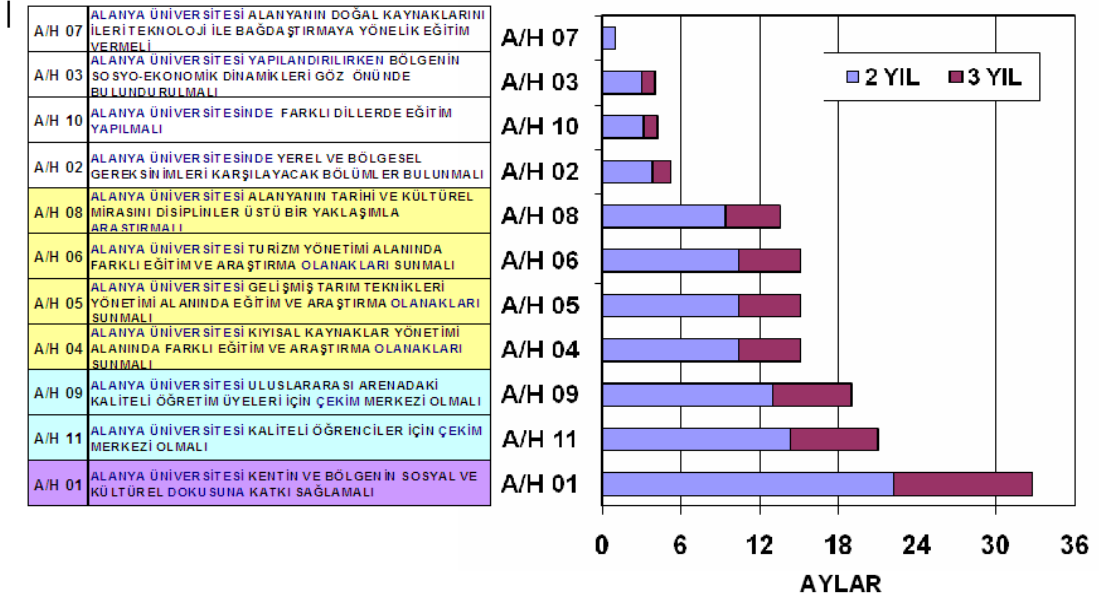
Buna karşılık A/H04, A/H05, A/H06, A/H08, A/H09 ve A/H11'in diğer A/H'lere bağımlılığı daha yüksek düzeyde olup, orta vadede ele alınması gereken unsurlardır. A/H01'in gerçekleştirilmeye başlaması ise ancak diğer tüm A/H'lerle ilgili adımların atılmaya başlanmış olması ile olanaklı olacaktır. Diğer A/H'lerin gerçekleştirilmesi için karar alınması ve uygulamaya başlanması ile birlikte, Alanya Üniversitesinin "Kentın ve Bölgenin sosyal ve kültürel dokusuna katkı sağlamak" işlevini, doğal bir süreçte yerine getirmesi beklenmelidir.

Önceliklendirme çalışmasından elde edilen veriler ışığında hazırlanan, üniversitenin kuruluşu için karar alınması ile birlikte A/H'lerin hangi vadelere gerçekleştirilmeye başlanacağına ilişkin, 2 ve 3 yıllık vade için alternatifli olarak hazırlanan bir zaman çizelgesi Şekil.19'da görülmektedir. A/H07 en kısa sürede ele alınacak A/H olarak ortaya çıkmakta, her iki alternatifte de aynı sürede başlanması gerektiği görülmektedir.

A/H 01	ALANYA ÜNİVERSİTESİ KENTİN VE BÖLGENİN SOSYAL VE KÜLTÜREL DOKUSUNA KATKI SAĞLAMALI
A/H 02	ALANYA ÜNİVERSİTESİNDE YEREL VE BÖLGESEL GEREKSİNİMLERİ KARŞILAYACAK BÖLÜMLER BULUNMALI
A/H 03	ALANYA ÜNİVERSİTESİ YAPILANDIRILIRKEN BÖLGENİN SOSYO-EKONOMİK DİNAMİKLERİ GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULMALI
A/H 04	ALANYA ÜNİVERSİTESİ KİYISAL KAYNAKLAR YÖNETİMİ ALANINDA FARKLI EĞİTİM VE ARAŞTIRMA OLANAKLARI SUNMALI
A/H 05	ALANYA ÜNİVERSİTESİ GELİŞMİŞ TARIM TEKNİKLERİ YÖNETİMİ ALANINDA EĞİTİM VE ARAŞTIRMA OLANAKLARI SUNMALI
A/H 06	ALANYA ÜNİVERSİTESİ TURİZM YÖNETİMİ ALANINDA FARKLI EĞİTİM VE ARAŞTIRMA OLANAKLARI SUNMALI
A/H 07	ALANYA ÜNİVERSİTESİ ALANYANIN DOĞAL KAYNAKLARINI İLERİ TEKNOLOJİ İLE BAĞDAŞTIRMAYA YÖNELİK EĞİTİM VERMELİ
A/H 08	ALANYA ÜNİVERSİTESİ ALANYANIN TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRASINI DİSİPLİNLER ÜSTÜ BİR YAKLAŞIMLA ARAŞTIRMALI
A/H 09	ALANYA ÜNİVERSİTESİ ULUSLARARASI ARENADAKİ KALİTELİ ÖĞRETİM ÜYELERİ İÇİN ÇEKİM MERKEZİ OLMALI
A/H 10	ALANYA ÜNİVERSİTESİNDE FARKLI DİLLERDE EĞİTİM YAPILMALI
A/H 11	ALANYA ÜNİVERSİTESİ KALİTELİ ÖĞRENCİLER İÇİN ÇEKİM MERKEZİ OLMALI

Şekil 18. A/H'lerin 'Bağımlılık' ve 'Gereklilik' Bağlamında Strateji Düzleminde Dağılımları

Şekil 19. İki ve Üç Yıllık Vade İçin Alternatifli Hazırlanan A/H Zaman Çizelgesi

A/H'leri gerçekleştirecek kararların alınması sürecinde güçlü yanları öne çıkartırken zafiyetleri ortadan kaldıracak veya etkilerini azaltacak, fırsatları değerlendirirken tehditlerin etkisini engelleyecek mekanizmaların tanımlanması için GZFT unsurlarının A/H'lerle ilişkilerinin belirlenmesi gerektiğinden söz edilmişti. Proje Grubu'nca bu amaçla, A/H'lerle GZFT unsurlarının ilişkileri değerlendirilmiştir. Güçlü yanlar, zayıf yanlar, fırsatlar ve tehditler için elde edilen ilişki matrisleri Şekil 20, 21, 22 ve 23'de sırasıyla verilmiştir. Şekillerde her bir A/H'in ilişkili olduğu GZFT unsurlarına karşılık gelen kareler siyahla boyanmıştır ve bu unsurların neler olduğu en sağdaki sütunda yazılı olarak sunulmaktadır. Katılımlı toplantıda katılımcılarca, 'kurumu etkileme' ve 'günceliğini koruma' yönlerinden değerlendirilerek strateji düzleminin stratejik planlama bölgesinde konumlandırılan GZFT unsurları ise şekillerde kırmızıyla işaretlenmişlerdir. Şekil 24'de ise her bir A/H'in ilişkili olduğu tüm GZTF unsurlarının dağılımı yine siyaha boyalı karelerle gösterilmiştir. Stratejik planlama bölgesinde konumlanan GZTF unsurları da Şekil 24'de yine kırmızı ile işaretli olanlardır.

		S 01	S 02	S 03	S 04	S 05	S 06	S 07	S 08	S 09	S 10	
A/H 01	KENTİN VE BÖLGENİN SOSYAL VE KÜLTÜREL YAPISINA KATKI SAĞLAMALI											
A/H 02	YEREL VE BÖLGESEL GEREKSİNİMLERİ KARŞILAYACAK BÖLÜMLER BULUNMALI											TARIM, TURİZM, DENİZCİLİK VE İNŞAAT ALANLARINDA ZENGİN UYGULMALI EĞİTİM VE İŞ İMKANININ VARLIĞI
A/H 03	BÖLGENİN SOSYO-EKONOMİK DİNAMİKLERİ GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULMALI											ALANYANIN ULUSLARARASI TANINIRLIĞI
A/H 04	KIYISAL KAYNAKLAR YÖNETİMİ ALANINDA FARKLI EĞİTİM VE ARAŞTIRMA SUNMALI											TARIM, TURİZM, DENİZCİLİK VE İNŞAAT ALANLARINDA ZENGİN UYGULMALI EĞİTİM VE İŞ İMKANININ VARLIĞI
A/H 05	GELİŞMİŞ TARIM TEKNİKLERİ YÖNETİMİ ALANINDA EĞİTİM VE ARAŞTIRMA SUNMALI											TARIM, TURİZM, DENİZCİLİK VE İNŞAAT ALANLARINDA ZENGİN UYGULMALI EĞİTİM VE İŞ İMKANININ VARLIĞI
A/H 06	TURİZM YÖNETİMİ ALANINDA FARKLI EĞİTİM VE ARAŞTIRMA SUNMALI											TARIM, TURİZM, DENİZCİLİK VE İNŞAAT ALANLARINDA ZENGİN UYGULMALI EĞİTİM VE İŞ İMKANININ VARLIĞI
A/H 07	ALANYANIN DOĞAL KAYNAKLARINI İLERİ TEKNOLOJİ İLE BAĞDAŞTIRMAYA YÖNELİK EĞİTİM VERMELİ											
A/H 08	ALANYANIN TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRASININ DİSİPLİNLER ÜSTÜ BİR YAKLAŞIMLA ELE ALMALI											ULUSLARASI ALANDA İLGİ UYANDIRAN ZENGİN TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRASA SAHİP OLMASI
A/H 09	ULUSLARARASI ARENADAKİ KALİTELİ ÖĞRETİM ÜYELERİ İÇİN CAZİBE MERKEZİ OLMALI											GÜÇLÜ VAKIF KAYNAKLARININ VARLIĞI; ULUSLARASI ALANDA İLGİ UYANDIRAN ZENGİN TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRASA SAHİP OLMASI; ALANYANIN ULUSLARARASI TANINIRLIĞI
A/H 10	FARKLI DİLLERDE EĞİTİM YAPILMASINA İMKAN SAĞLAMALI											
A/H 11	KALİTELİ ÖĞRENCİLER İÇİN CAZİBE MERKEZİ OLMALI											GÜÇLÜ VAKIF KAYNAKLARININ VARLIĞI; TARIM, TURİZM, DENİZCİLİK VE İNŞAAT ALANLARINDA ZENGİN UYGULMALI EĞİTİM VE İŞ İMKANININ VARLIĞI

Şekil 20. A/H lerin İlişkili Olduğu Güçlü Yanlar

		W01	W02	W03	W04	W05	W06	W07	
A/H 01	KENTİN VE BÖLGENİN SOSYAL VE KÜLTÜREL YAPISINA KATKI SAĞLAMALI								
A/H 02	YEREL VE BÖLGESEL GEREKSİNİMLERİ KARŞILAYACAK BÖLÜMLER BULUNMALI								
A/H 03	BÖLGENİN SOSYO-EKONOMİK DİNAMİKLERİ GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULMALI								ALANYANIN ÖRGÜTSEL OLARAK İLÇE İDARİ YAPISINDA BULUNMASI
A/H 04	KIYISAL KAYNAKLAR YÖNETİMİ ALANINDA FARKLI EĞİTİM VE ARAŞTIRMA SUNMALI								VAKIF MALVARLIĞININ LİKİT OLMAYIŞI
A/H 05	GELİŞMİŞ TARIM TEKNİKLERİ YÖNETİMİ ALANINDA EĞİTİM VE ARAŞTIRMA SUNMALI								VAKIF MALVARLIĞININ LİKİT OLMAYIŞI
A/H 06	TURİZM YÖNETİMİ ALANINDA FARKLI EĞİTİM VE ARAŞTIRMA SUNMALI								VAKIF MALVARLIĞININ LİKİT OLMAYIŞI
A/H 07	ALANYANIN DOĞAL KAYNAKLARINI İLERİ TEKNOLOJİ İLE BAĞDAŞTIRMAYA YÖNELİK EĞİTİM VERMELİ								VAKIF MALVARLIĞININ LİKİT OLMAYIŞI
A/H 08	ALANYANIN TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRASININ DİSİPLİNLER ÜSTÜ BİR YAKLAŞIMLA ELE ALMALI								VAKIF MALVARLIĞININ LİKİT OLMAYIŞI
A/H 09	ULUSLARARASI ARENADAKİ KALİTELİ ÖĞRETİM ÜYELERİ İÇİN CAZİBE MERKEZİ OLMALI								ALANYANIN ÖRGÜTSEL OLARAK İLÇE İDARİ YAPISINDA BULUNMASI; AKADEMİSYENLER İÇİN YETERLİ YAŞAM ÇEVRESİNİN BULUNMAMASI; VAKIF MALVARLIĞININ LİKİT OLMAYIŞI
A/H 10	FARKLI DİLLERDE EĞİTİM YAPILMASINA İMKAN SAĞLAMALI								VAKIF MALVARLIĞININ LİKİT OLMAYIŞI
A/H 11	KALİTELİ ÖĞRENCİLER İÇİN CAZİBE MERKEZİ OLMALI								ALANYANIN ÖRGÜTSEL OLARAK İLÇE İDARİ YAPISINDA BULUNMASI; VAKIF MALVARLIĞININ LİKİT OLMAYIŞI

Şekil 21. A/H'lerin İlişkili Olduğu Zayıf Yanlar

		O01	O02	O03	O04	O05	O06	O07	O08	O09	O10	O11	O12	O13	
A/H 01	KENTİN VE BÖLGENİN SOSYAL VE KÜLTÜREL YAPISINA KATKI SAĞLAMALI														ALANYANIN ULUSLAR ARASI TANINIRLIĞI; KENTİN TOPLUMSAL VE KÜLTÜREL YAPISININ İYİ OLMASI; ULUSAL VE ULUSLARARASI ÖĞRETİM ÜYESİ MOBİLİTESİNİN ARTMASI; ULUSAL VE ULUSLARARASI ÖĞRENCİ MOBİLİTESİNİN ARTMASI; TÜRKİYE'DE YÜKSEK ÖĞRETİM TALEBİNİN YÜKSEKLİĞİ; AKDENİZ VE GEORGETOWN ÜNİVERSİTESİNİN VARLIĞI; TOPLUMDA PARALI EĞİTİME KAYNAK AYRILMASININ YAYGINLAŞMASI
A/H 02	YEREL VE BÖLGESEL GEREKSİNİMLERİ KARŞILAYACAK BÖLÜMLER BULUNMALI														
A/H 03	BÖLGENİN SOSYO-EKONOMİK DİNAMİKLERİ GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULMALI														
A/H 04	KIYISAL KAYNAKLAR YÖNETİMİ ALANINDA FARKLI EĞİTİM VE ARAŞTIRMA SUNMALI														ULUSAL VE ULUSLARARASI ÖĞRETİM ÜYESİ MOBİLİTESİNİN ARTMASI; TÜRKİYE'DE YÜKSEK ÖĞRETİM TALEBİNİN YÜKSEKLİĞİ; AKDENİZ VE GEORGETOWN ÜNİVERSİTESİNİN VARLIĞI; TOPLUMDA PARALI EĞİTİME KAYNAK AYRILMASININ YAYGINLAŞMASI
A/H 05	GELİŞMİŞ TARIM TEKNİKLERİ YÖNETİMİ ALANINDA EĞİTİM VE ARAŞTIRMA SUNMALI														ULUSAL VE ULUSLARARASI ÖĞRETİM ÜYESİ MOBİLİTESİNİN ARTMASI; TÜRKİYE'DE YÜKSEK ÖĞRETİM TALEBİNİN YÜKSEKLİĞİ; AKDENİZ VE GEORGETOWN ÜNİVERSİTESİNİN VARLIĞI; TOPLUMDA PARALI EĞİTİME KAYNAK AYRILMASININ YAYGINLAŞMASI
A/H 06	TURİZM YÖNETİMİ ALANINDA FARKLI EĞİTİM VE ARAŞTIRMA SUNMALI														ULUSAL VE ULUSLARARASI ÖĞRETİM ÜYESİ MOBİLİTESİNİN ARTMASI; TÜRKİYE'DE YÜKSEK ÖĞRETİM TALEBİNİN YÜKSEKLİĞİ; AKDENİZ VE GEORGETOWN ÜNİVERSİTESİNİN VARLIĞI; TOPLUMDA PARALI EĞİTİME KAYNAK AYRILMASININ YAYGINLAŞMASI
A/H 07	ALANYANIN DOĞAL KAYNAKLARINI İLERİ TEKNOLOJİ İLE BAĞDAŞTIRMAYA YÖNELİK EĞİTİM VERMELİ														
A/H 08	ALANYANIN TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRASININ DISİPLİNLER ÜSTÜ BİR YAKLAŞIMLA ELE ALMALI														ULUSAL VE ULUSLARARASI ÖĞRETİM ÜYESİ MOBİLİTESİNİN ARTMASI; TÜRKİYE'DE YÜKSEK ÖĞRETİM TALEBİNİN YÜKSEKLİĞİ; AKDENİZ VE GEORGETOWN ÜNİVERSİTESİNİN VARLIĞI; TOPLUMDA PARALI EĞİTİME KAYNAK AYRILMASININ YAYGINLAŞMASI
A/H 09	ULUSLARARASI ARENADAKİ KALİTELİ ÖĞRETİM ÜYELERİ İÇİN CAZİBE MERKEZİ OLMALI														ALANYANIN ULUSLAR ARASI TANINIRLIĞI; KENTİN TOPLUMSAL VE KÜLTÜREL YAPISININ İYİ OLMASI; ULUSAL VE ULUSLARARASI ÖĞRETİM ÜYESİ MOBİLİTESİNİN ARTMASI
A/H 10	FARKLI DİLLERDE EĞİTİM YAPILMASINA İMKAN SAĞLAMALI														ALANYANIN ULUSLAR ARASI TANINIRLIĞI; ULUSAL VE ULUSLARARASI ÖĞRENCİ MOBİLİTESİNİN ARTMASI
A/H 11	KALİTELİ ÖĞRENCİLER İÇİN CAZİBE MERKEZİ OLMALI														ALANYANIN ULUSLAR ARASI TANINIRLIĞI; KENTİN TOPLUMSAL VE KÜLTÜREL YAPISININ İYİ OLMASI; ULUSAL VE ULUSLARARASI ÖĞRETİM ÜYESİ MOBİLİTESİNİN ARTMASI; ULUSAL VE ULUSLARARASI ÖĞRENCİ MOBİLİTESİNİN ARTMASI; TÜRKİYE'DE YÜKSEK ÖĞRETİM TALEBİNİN YÜKSEKLİĞİ; AKDENİZ VE GEORGETOWN ÜNİVERSİTESİNİN VARLIĞI

Şekil 22. A/H'lerin İlişkili Olduğu Fırsatlar

		T01	T02	T03	T04	T05	T06	T07	T08	T09	T10	T11	T12	T13	
A/H 01	KENTİN VE BÖLGENİN SOSYAL VE KÜLTÜREL YAPISINA KATKI SAĞLAMALI														
A/H 02	YEREL VE BÖLGESEL GEREKSİNİMLERİ KARŞILAYACAK BÖLÜMLER BULUNMALI														
A/H 03	BÖLGENİN SOSYO-EKONOMİK DİNAMİKLERİ GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULMALI														ALANYANIN İL MERKEZİ OLMAMASI; VAKFIN LİKİDİTE SORUNU; ARAŞTIRMA YATIRIMLARINA YETERSİZ TEŞVİK VE ZAYIF ÜNİVERSİTE-SANAYİ İLİŞKİLERİ
A/H 04	KIYISAL KAYNAKLAR YÖNETİMİ ALANINDA FARKLI EĞİTİM VE ARAŞTIRMA SUNMALI														VAKFIN LİKİDİTE SORUNU; ARTAN ÜNİVERSİTE SAYISI VE METROPOLLERDEKİ ÜNİVERSİTELERİN REKABETİ; NİTELİKLİ ÖĞRETİM ELEMANI SAYISININ YETERSİZ OLMASI
A/H 05	GELİŞMİŞ TARIM TEKNİKLERİ YÖNETİMİ ALANINDA EĞİTİM VE ARAŞTIRMA SUNMALI														VAKFIN LİKİDİTE SORUNU; ARTAN ÜNİVERSİTE SAYISI VE METROPOLLERDEKİ ÜNİVERSİTELERİN REKABETİ; NİTELİKLİ ÖĞRETİM ELEMANI SAYISININ YETERSİZ OLMASI
A/H 06	TURİZM YÖNETİMİ ALANINDA FARKLI EĞİTİM VE ARAŞTIRMA SUNMALI														VAKFIN LİKİDİTE SORUNU; ARTAN ÜNİVERSİTE SAYISI VE METROPOLLERDEKİ ÜNİVERSİTELERİN REKABETİ; NİTELİKLİ ÖĞRETİM ELEMANI SAYISININ YETERSİZ OLMASI
A/H 07	ALANYANIN DOĞAL KAYNAKLARINI İLERİ TEKNOLOJİ İLE BAĞDAŞTIRMAYA YÖNELİK EĞİTİM VERMELİ														VAKFIN LİKİDİTE SORUNU
A/H 08	ALANYANIN TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRASININ DISİPLİNLER ÜSTÜ BİR YAKLAŞIMLA ELE ALMALI														VAKFIN LİKİDİTE SORUNU; ARTAN ÜNİVERSİTE SAYISI VE METROPOLLERDEKİ ÜNİVERSİTELERİN REKABETİ; NİTELİKLİ ÖĞRETİM ELEMANI SAYISININ YETERSİZ OLMASI
A/H 09	ULUSLARARASI ARENADAKİ KALİTELİ ÖĞRETİM ÜYELERİ İÇİN CAZİBE MERKEZİ OLMALI														VAKFIN LİKİDİTE SORUNU; ARTAN ÜNİVERSİTE SAYISI VE METROPOLLERDEKİ ÜNİVERSİTELERİN REKABETİ; NİTELİKLİ ÖĞRETİM ELEMANI SAYISININ YETERSİZ OLMASI
A/H 10	FARKLI DİLLERDE EĞİTİM YAPILMASINA İMKAN SAĞLAMALI														VAKFIN LİKİDİTE SORUNU
A/H 11	KALİTELİ ÖĞRENCİLER İÇİN CAZİBE MERKEZİ OLMALI														VAKFIN LİKİDİTE SORUNU; ARTAN ÜNİVERSİTE SAYISI VE METROPOLLERDEKİ ÜNİVERSİTELERİN REKABETİ; NİTELİKLİ ÖĞRETİM ELEMANI SAYISININ YETERSİZ OLMASI; TURİZME ENDEKSİLİ YAŞAM TARZI

Şekil 23. A/H'lerin İlişkili Olduğu Tehditler

		S 01	S 02	S 03	S 04	S 05	S 06	S 07	S 08	S 09	S 10	S 11	S 12	S 13	
A/H 01	ALANYA ÜNİVERSİTESİ KENTİN VE BÖLGENİN SOSYAL VE KÜLTÜREL DOKUSUNA KATKI SAĞLAMALI														
A/H 02	ALANYA ÜNİVERSİTESİNDE YEREL VE BÖLGESEL GEREKSİNİMLERİ KARŞILAYACAK BÖLÜMLER BULUNMALI														
A/H 03	ALANYA ÜNİVERSİTESİ YAPILANDIRILIRKEN BÖLGENİN SOSYO-EKONOMİK DİNAMİKLERİ GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULMALI														
A/H 04	ALANYA ÜNİVERSİTESİ KIYISAL KAYNAKLAR YÖNETİMİ ALANINDA FARKLI EĞİTİM VE ARAŞTIRMA OLANAKLARI SUNMALI														
A/H 05	ALANYA ÜNİVERSİTESİ GELİŞMİŞ TARIM TEKNİKLERİ YÖNETİMİ ALANINDA EĞİTİM VE ARAŞTIRMA OLANAKLARI SUNMALI														
A/H 06	ALANYA ÜNİVERSİTESİ TURİZM YÖNETİMİ ALANINDA FARKLI EĞİTİM VE ARAŞTIRMA OLANAKLARI SUNMALI														
A/H 07	ALANYA ÜNİVERSİTESİ ALANYANIN DOĞAL KAYNAKLARINI İLERİ TEKNOLOJİ İLE BAĞDAŞTIRMAYA YÖNELİK EĞİTİM VERMELİ														
A/H 08	ALANYA ÜNİVERSİTESİ ALANYANIN TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRASININ DISİPLİNLER ÜSTÜ BİR YAKLAŞIMLA ARAŞTIRMALI														
A/H 09	ALANYA ÜNİVERSİTESİ ULUSLARARASI ARENADAKİ KALİTELİ ÖĞRETİM ÜYELERİ İÇİN ÇEKİM MERKEZİ OLMALI														
A/H 10	ALANYA ÜNİVERSİTESİNDE FARKLI DİLLERDE EĞİTİM YAPILMALI														
A/H 11	ALANYA ÜNİVERSİTESİ KALİTELİ ÖĞRENCİLER İÇİN ÇEKİM MERKEZİ OLMALI														

Şekil 24. A/H'lerin Tüm GZFT Unsurları ile İlişkilendirme Matrisi

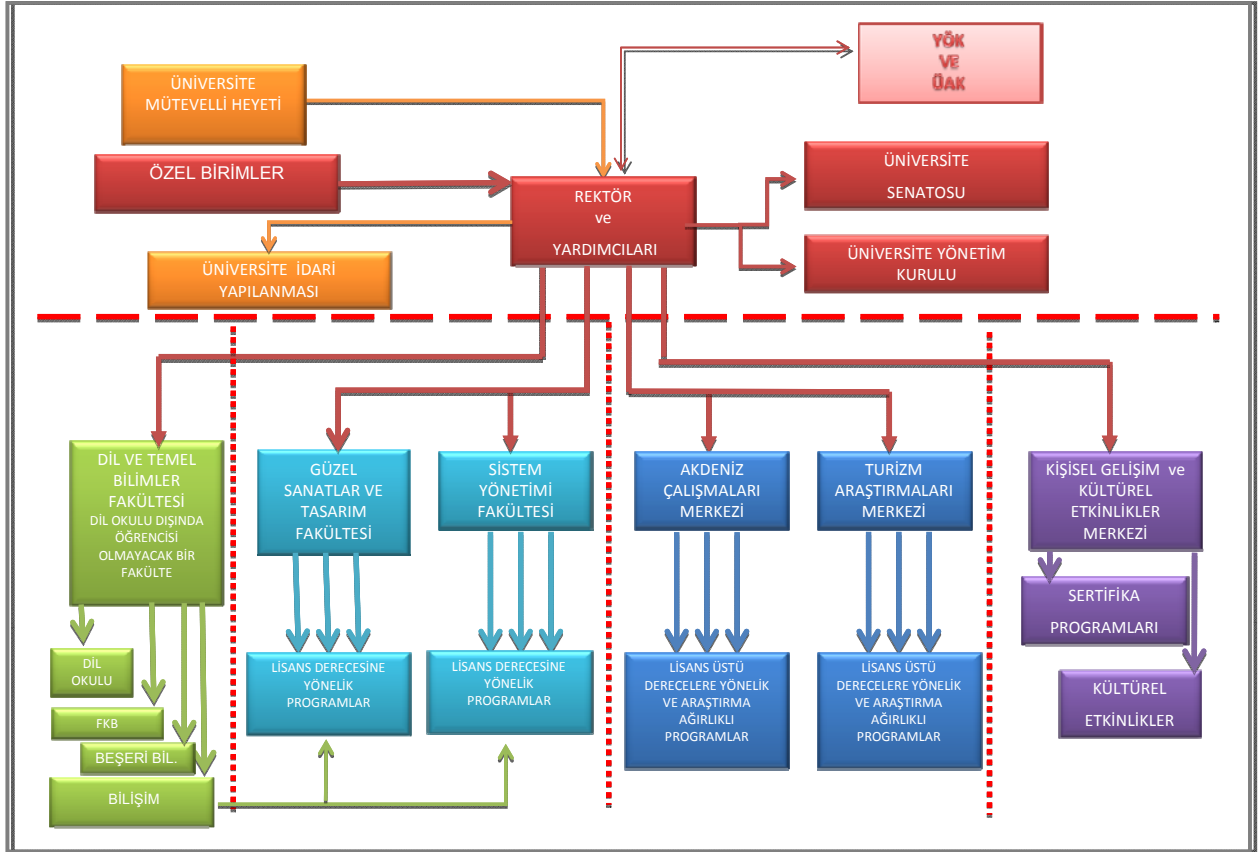
Katılımlı toplantı bulgularına ait bölümde Strateji Düzleminin Oluşturulması başlığı altında da vurgulandığı gibi güçlü ve zayıf yanlar ile fırsat ve tehditler, kurumu etkileme ve güncelliğini koruma açılarından değerlendirildiklerinde, önemlilik sıralamasında öne çıkan unsurlar, her zaman stratejik unsurlar olarak ortaya çıkmayacaklardır. O halde, A/H'lerin gerçekleştirilmesinde kullanılacak mekanizmalar tanımlanırken stratejik unsurlar mutlaka göz önünde bulundurulmalı ve fırsatları kullanarak zayıf yanları güce dönüştürecek mekanizmaları tanımlayacak eylemler belirlenmelidir. Tablo.8'de strateji düzleminde stratejik planlama bölgesinde konumlandırılan GZFT unsurlarının listesi verilmiştir.

Tablo 8. Strateji Düzlemi, Stratejik Planlama Bölgesinde Yerleşen GZFT Unsurlarının Listesi

G 01	GÜÇLÜ VAKIF KAYNAKLARININ VARLIĞI
G 04	TARIM, TURİZM, DENİZCİLİK VE İNŞAAT ALANLARINDA ZENGİN UYGULMALI EĞİTİM VE İŞ İMKANININ VARLIĞI
G 07	ULUSLARASI ALANDA İLGİ UYANDIRAN ZENGİN TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRASA SAHİP OLUNMASI
G 10	ALANYA’NIN ULUSLARARASI TANINIRLIĞI
Z 01	ALANYA’NIN ÖRGÜTSEL OLARAK İLÇE İDARİ YAPSINDA BULUNMASI
Z 02	AKADEMİSYENLER İÇİN YETERLİ YAŞAM ÇEVRESİNİN BULUNMAMASI
Z 05	VAKIF MALVARLIĞININ LİKİT OLMAYIŞI
F 01	ALANYA’NIN ULUSLAR ARASI TANINIRLIĞI
F 04	KENTİN TOPLUMSAL VE KÜLTÜREL YAPISININ İYİ OLMASI
F 06	ULUSAL VE ULUSLARARASI ÖĞRETİM ÜYESİ MOBİLİTESİNİN ARTMASI
F 07	ULUSAL VE ULUSLARARASI ÖĞRENCİ MOBİLİTESİNİN ARTMASI
F 08	TÜRKİYE’DE YÜKSEK ÖĞRETİM TALEBİNİN YÜKSEKLİĞİ
F 11	TOPLUMDA PARALI EĞİTİME KAYNAK AYRILMASININ YAYGINLAŞMASI
F 12	MERKEZİ YÖNETİMİN VAKIF ÜNİVERSİTELERİ KURULUŞUNA DESTEĞİ
T 07	VAKFIN LİKİDİTE SORUNU
T 08	ARTAN ÜNİVERSİTE SAYISI VE METROPOLLERDEKİ ÜNİVERSİTELERİN REKABETİ
T 11	NİTELİKLİ ÖĞRETİM ELEMANI SAYISININ YETERSİZ OLMASI
T 12	ARAŞTIRMA YATIRIMLARINA YETERSİZ TEŞVİK VE ZAYIF ÜNİVERSİTE-SANAYİ İLİŞKİLERİ
T 13	TURİZME ENDEKSLİ YAŞAM TARZI

c. Çalışmalar Sonucu Ortaya Çıkan Akademik Yapılanma

Katılımlı toplantı verileri, bulguları ve tüm sonuçların değerlendirilmesiyle, paydaşlar ile tartışmak üzere, bir akademik yapılanma taslağı hazırlanmıştır. Taslak yapı Şekil.25’de görülmektedir.

Şekil 25. Alanya Üniversitesi Akademik Yapılanma Taslağı

Şekilde yatay kesik kırmızı çizginin üstünde kalan kısım tipik bir üniversite yapılanmasıdır. YÖK ve Üniversitelerarası Kurul üniversitenin üstünde şemsiye kuruluşlar olarak bulunmakta; rektörlük, mütevelli heyete bağlı çalışmakta, üniversite senatosu ve yönetim kurulu rektörlüğe bağlı bulunmaktadır. Bu kısımda rektörlüğe bağlı olarak, üniversite idari yapılanması dışında, bir de özel birimler bulunmaktadır. Bunlar AB proje koordinatörlüğü vb. ünitelerdir ve ayrıntılandırılmamışlardır.

Şekil.25’de yatay kesik kırmızı çizginin altında ise fakülte, enstitü ve merkezler bulunmaktadır. Üniversitede:

- Dil ve Temel Bilimler

- Güzel Sanatlar ve Tasarım
- Sistem Yönetimi

olmak üzere üç fakülte,

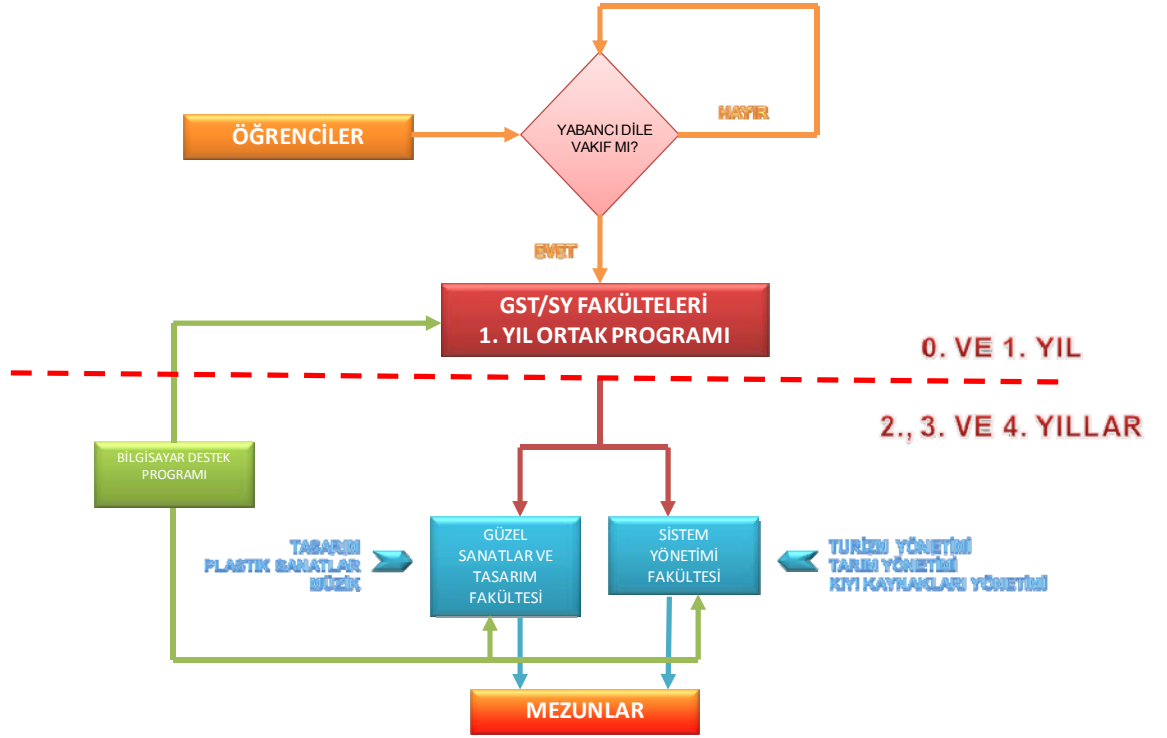
- Akdeniz Çalışmaları
- Turizm Araştırmaları

olmak üzere iki araştırma enstitüsü, bir de “Kişisel Gelişim ve Kültürel Etkinlikler Merkezi” bulunacaktır.

(a) Lisans Eğitimi ve Fakülteler

Dil ve Temel Bilimler Fakültesi; temel dil eğitimi okulu dışında seçmeli yabancı dil dersleri ile servis dersleri olarak nitelendirilebilecek, Fizik Kimya Biyoloji ve Beşeri Bilimlerden oluşan Temel Bilimler dersleri ve Bilişim derslerinin verilmesini sağlayan bir fakülte olacak, fakülte altında lisans diploması veren bir bölümü bulunmayacaktır. Ancak, bu fakültelerdeki öğretim üyeleri lisansüstü eğitime yönelik araştırmalar dahil, tüm araştırmaların sürdürüleceği merkezlerde çalışmalar yapabileceklerdir.

Alanya Üniversitesinde lisans programı eğitim akışının Şekil 26’da gösterildiği gibi olması öngörülmektedir. Bu yapılanma, A/H’lerde öne çıkan, Alanya Üniversitesinde çok dilli bir eğitim yapılması hedefini olanaklı kılacaktır. Akış şemasından anlaşılacağı gibi, üniversiteye gelen öğrencinin bir yabancı dile vakıf olup olmadığı sınanacaktır. Bölgenin ve verilmek istenen eğitimin özellikleri göz önünde tutularak, bu dillerin öncelikle İngilizce, Almanca ve Rusça olabileceği düşünülmektedir. Öğrencinin dersleri takip edebilecek düzeyde bir yabancı dile vakıf olmadığının belirlenmesi halinde, bir yıl Temel Dil Eğitimi Okulu’nda seçmeli bir dilin eğitimini alması sağlanacaktır. Yabancı dil bilgisi yeterli olan öğrenciler doğrudan birinci sınıfa devam edecektir. Birinci sınıftan itibaren dersler esas olarak Türkçe verilecek, bazı derslerin ise yukarıda öncelikli olarak belirtilen yabancı dillerde verilmesi teşvik edilecektir.

Şekil 26. Alanya Üniversitesi İçin Öngörülen Lisans Programları Bağlamında Eğitim Akış Şeması

Belirlenen A/H’lerde öne çıkan konular itibarıyla da Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi (GST) bünyesinde:

- Tasarım
- Müzik
- Plastik Sanatlar

bölümleri, Sistem Yönetimi (SY) Fakültesi bünyesinde ise:

- Turizm Yönetimi
- Tarım Yönetimi
- Kıyı Kaynakları Yönetimi

bölümleri olması öngörülmektedir. Sistem Yönetimi Fakültesinde, geleneksel turizm, tarım ve kıyı kaynakları eğitiminden çok farklı olarak, bu bölümlerden mezuniyetinde, ilgili özgül sistemi tüm yönleriyle kavramış, sistemdeki eksik, hata ve iyileştirmeye açık alanları doğru tesbit edecek ve bunları giderecek önlemlerin

alınmasını bilimsel yöntemlerle sağlayacak yöneticilerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.

Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesinde, konservatuar eğitiminin yanısıra plastik sanatlar ve tasarım bölümleri bulunacaktır.

Tasarım bölümünde kentsel tasarım, grafik tasarımı ve uzaktan eğitim de dâhil, bilişimin her alanında önemli hale gelen animasyon tasarımı programları olması planlanmaktadır.

Sistem Yönetimi Fakültesi, Türkiye için yeni bir fakülte olmakla birlikte dünyada örnekleri bulunmaktadır. Bir tür uzmanlaşmış işletmecilik ya da endüstri mühendisliği benzetmesi yapılabilir. Türkiye’de bu alanda önemli bir işgücü açığı olduğu ve bu şekilde bir kombine eğitim programının olmadığı bilinmektedir. Önemli bir boşluğun doldurulacağı ve yetiştirilecek mezunlarla ülkemizin temel ekonomilerinden olan tarım alanında katma değer artışına katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Farklı bir fakülte tasarlandığı için bölümleri ayrıntılı olarak tanıtılacaktır.

Turizm Yönetimi Bölümü, Turizm ve konaklama sektöründe işletmecilik bilgileri ile donanmış ancak kültürel boyuta vurgu yapan, dolayısıyla Türkiye’deki benzerlerinden değişik bir bölüm olarak düşünülmektedir. Geleneksel turizm işletmeciliği bölümlerinde bulunan muhasebe, maliyet muhasebesi, finans, pazarlama insan kaynakları yönetimi, organizasyon davranışları, hukuk, yönetim bilgi sistemleri, yiyecek-içecek yönetimi, kongre organizasyonu gibi derslerin bulunacağı müfredatın ana karakteri kültürel kaynakların yönetimi olarak düşünülmüştür.

Bu bağlamda, Müze Yönetimi (koleksiyon yönetimi, sergileme yoluyla iletişim yönetimi, kuratörlük, halka yönelik etkinlik planlama ve yönetimi, müze bilgi sistemleri yönetimi vb.), Kültürel Mirasın ve Varlıkların Yönetimi (tarihi yapıların korunması, koruma alanlarının yönetimi, kültürel etnografik dokular, tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesi, denizcilik mirasının korunması, koruma proje yönetimi vb.) ve Kültür ve Sanat Yönetimi (kültür turizmi, kültürel organizasyonlarda mali yönetim ve iş planlaması, kültürel örgütlerde yönetim, arkeolojik kaynakların yönetimi, kültür merkezleri geliştirme ve yönetimi, sanat galerisi yönetimi, sanat piyasaları, telif hukuku ve telif yönetimi vb) konularının de bu bölüm altında yer alması gerektiği düşünülmektedir.

Böyle bir yapılanma, turizmi kültürel boyutuyla da ele alırken, tasarım bölümü ile interdisipliner çalışma ortamını yaratacak, ileride lisansüstü eğitimle ilgili bölümde değinilecek olan Akdeniz Çalışmaları ve Turizm Araştırmaları Merkezlerine de altyapı sağlayacaktır.

Kanada’da University of Victoria, İngiltere’de City University London, Yunanistan’da Trinitiy Int.School of Tourism Management gibi dünyada bu tür yapılanmalara ilişkin örnekler bulunmaktadır.

Tarım Yönetimi Bölümünde tarım, biyoloji ve fiziksel bilimlerin; işletmecilik, yönetsel bilimler ve teknik becerilerle birleştirildiği bir müfredat söz konusu olacaktır. Öğrencilerin tarım teknolojilerinin uygulamasına yoğunlaşmaları; ticaret, tarımsal işletmeler (çiftlikler/seralar) ve gıda endüstrileri alanında işletmecilik bilgileri ile de donanmaları öngörülmektedir. Mezunlar, sistem yaklaşımı ile sorun tespit etme, alternatif çözümler geliştirme, sorun çözümleme ve en uygun çözümü bularak uygulayabilecek kapasitede yetiştirilecektir.

Başlıca ders alanları; optimum tarımsal ürün deseni belirlemeden başlayarak, ürün seçiminden ürün pazarlamaya kadar tedarik zinciri yönetimini de kapsayan sistemik “tarımsal ürün yönetimi”, tarımsal işletme yapılarından, hayvan stokunun yönetimine, bölgesel kalkınmadan meyve-sebze toplama yöntemlerine kadar uzanan bir yelpazede verimlilik ve üretkenlik faktörlerini ön planda tutan “tarımsal yapılanma ve süreç yönetimi”, çevre, insan sağlığı, sürdürülebilirlik, organik/ekolojik tarım, su ve toprak kaynakları yönetimi, ürün standartları ve kalite sertifikasyonu gibi unsurları kapsayan “çevre sistemleri yönetimi”; ve pazarlama, satış planlaması, ürün planlaması, teknik destek, envanter denetimi gibi işlevleri içeren “Teknik Satış Yönetimi” şeklinde düşünülmüştür.

Ayrıca stratejik tarımsal planlama ve yönetim, tarımda finansal yönetim (yatırım değerlendirme, nakit akışı, risk analizi, vb.) ve planlama, tarım ürünlerinde fiyatlandırma, tarımsal bilgi sistemleri yönetimi, tarımda insan kaynaklarının yönetimi, uluslararası tarımsal ürün ticareti ve kurumları, iş ve ticaret hukuku gibi dersler de sunulacaktır.

ABD’de University of Florida, North Dakota State University, Iowa State University, Avustralya’da Charles Sturt University dünyada bu tür yapılanmalara ilişkin örneklere olarak verilebilir.

Kıyı Kaynakları Yönetimi programı, kıyı bölgelerinde kıyısız kaynakların bütüncül olarak ele alınması ve değerlendirilmesi amacını taşımaktadır. Dünya Bankasının tanımına göre karalarla denizlerin birleştiği yerlerdeki kaynakların ve ilgili insan etkinliklerinin yönetimidir. Balıkçılık, denizcilik, tersanecilik, ulaşım, enerji üretimi, spor, boş zaman değerlendirme ve eğlence, kirlenme, iklim, deniz canlıları ve biyolojisi, deniz hukuku gibi alanlarda dersler verilecektir. Ayrıca diğer bölümlerle birlikte işletmecilik dersleri de alınabilecektir. Programlarda yer alacak önemli özgün ders başlıkları arasında; kıyılarda yaşayanların sosyo-psikolojisi, kritik kıyı habitat'ları, deniz kültürü, su kalitesi ve korunması yönetimi, kıyısız tehditler, kıyı ekosistemlerinin yönetimi gibi dersler sayılabilir.

Mezunların bu alanlarda sistem tasarımcısı ve yöneticisi olarak görev yapması beklenmektedir. Türkiye'de bu alanlarda Deniz Bilimleri Enstitülerinde yüksek lisans düzeyinde bilimsel eğitimler verilmekte ve araştırmalar yapılmaktadır. En eski ve en yakın kuruluş ODTÜ Erdemli Deniz Bilimleri Enstitüsüdür. Ancak bu programda amaçlanan bilimsel bilgilerin yönetsel işlevlerle kaynaştırılarak, sistem yaklaşımıyla donanmış mezunlar yetiştirmektir. Operasyonel sahada sorumluluk üstlenmesi hedeflenen mezunların, kıyı bölgelerinde yararlı toplumsal/iktisadi dönüşümlere öncülük edeceği ve böylelikle ulusal kaynaklarımız arasında bulunan kıyı kaynaklarımızın değerlendirilmesinde önemli bir eksikliği gidereceği umulmaktadır. Kanada'da Dalhousie University ve ABD'de University of Rhode Island bu tür yapılanmaya örnek olarak verilebilir.

Birinci yılda, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi (GST) ve Sistem Yönetimi (SY) Fakültesi öğrencileri tamamen ortak dersler alacak, ikinci sınıftan başlayarak alacakları bölüm dersleri ile farklılaşma sağlanacaktır (Şekil 27).

Şekilde ✓ işaretli, ilgili fakültelerden ve ikinci sınıftan itibaren alınacak derslerin dağılımını göstermektedir. ✓m işaretli ise bölümlerin müfredatı düzenlenirken göz önünde bulundurulacaktır. Örneğin 2inci yılda GST fakültesinin öğrencileri bölümlerine göre, SY ile ortak dersleri olabilecektir. İkinci sınıftan başlayarak ortak alınacak dersler azalacak, 4 yıl ise tüm fakültelerin bölümlerinde sadece ilgili bölüm dersleri alınacaktır.

Tasarlanan bu özgün yapılanmada, sistem yöneticileri eğitimi ve çoklu dilde eğitim kadar önemli bir diğer konu da bilişim teknolojilerine mezunlar

yetiştirilmesidir. Bu nedenle, çağın ve bölgenin gereksinimlerini karşılamaya yönelik bu eğitim programının çok önemli bir ayağını, bilişim teknolojileri eğitimi oluşturacaktır. Ancak, interdisipliner karakteri nedeniyle, bu alanın kendi başına bir program olarak tasarlanması yerine, uygulanacak programlarda bilişim teknolojileri açısından donanımlı bireyler yetiştirilecek nitelikte bir müfredat düzenlenmesi yeğlenmiştir.

		GST				SY			
		1. YIL	2. YIL	3. YIL	4. YIL	1. YIL	2. YIL	3. YIL	4. YIL
DTBF		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
GST/ORTAK		✓	✓	✓ _m		✓	✓ _m		
SY/ORTAK		✓	✓ _m			✓	✓	✓ _m	
GST	TASARIM		✓	✓	✓				
	GÜZEL SANATLAR		✓	✓	✓				
	MÜZİK		✓	✓	✓				
SY	TURİZM						✓	✓	✓
	TARIM						✓	✓	✓
	KIYI KAYNAKLARI						✓	✓	✓

Şekil 27. Alanya Üniversitesinde, Öngörülen Lisans Programları Bağlamında, Dersler İçin Genel Çerçeve

(b) Lisansüstü Eğitim

Alanya Üniversitesinde, ikinci yıldan başlayarak lisansüstü programlara yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin alınması öngörülmektedir. Lisansüstü dersleri ilgili fakültelerden alınırken, tez çalışmaları, kurulacak araştırma merkezleri bünyesinde sürdürülecek olup, lisansüstü programa kayıtlı öğrenciler araştırmalarını bu merkezlerde yürütülen araştırma konularında yapacaklardır. Böylece merkezler araştırmaları için bu işgücünden yararlanırken öğrenciler de lisansüstü çalışmalarını tamamlamış olacaklardır.

Araştırma Merkezleri, hem lisans ve hem de lisansüstü programlarda alternatif dersler vermek hem de kurulacak Araştırma Merkezlerinde çalışmak üzere yurt içi ve dışından donanımlı öğretim üyelerini geçici sürelerle Üniversiteye çekebilmenin teşvik edici bir unsuru olarak değerlendirilmektedir. Doktora sonrası

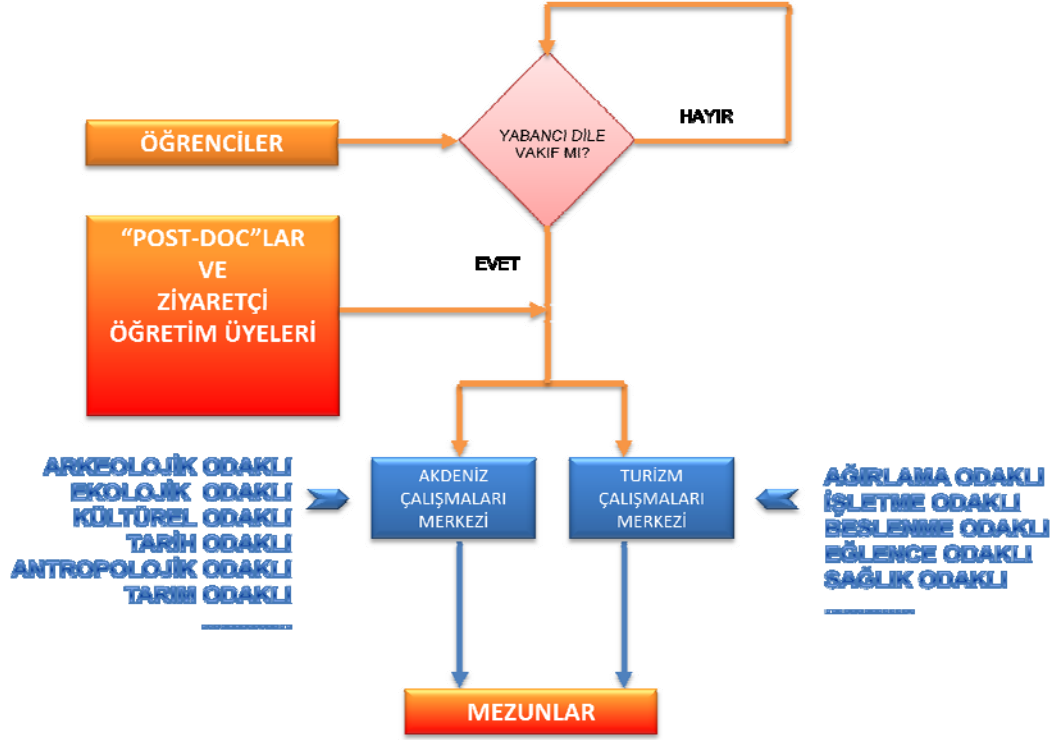
alışmalarını değişik bir ülke ya da üniversitede yaparak ufkunu genişletmek isteyen genç araştırmacılara verilecek araştırma olanakları, araştırma merkezlerinin çekim odağı olmasını sağlayacaktır.

Yurtiçi ve yurtdışında kendi bulundukları üniversitelerden izinli olarak ayrılıp başka bir yerde araştırma faaliyeti sürdürmek isteyen (sabbatical) ya da sunulacak konularda çalışma yapmak isteyen ziyaretçi (visiting) ğretim elemanlarının geçici bir süre de olsa istihdam edilmeleri ile hem Alanya niversitesinin ulusal ve uluslararası tanınırlığı artacak, hem de araştırma konularında çeşitlilik sağlanacaktır. Üniversitenin bir zenginliği olarak değerlendirilmesi gereken bu çeşitlilik ise yine Alanya niversitesinin hem ğrenci hem de ğretim elemanı açısından çekim merkezi olmasına hizmet edecek ve A/H'lerde vurgu yapılan Alanya niversitesi'nin uluslararası açılımlarını sağlamakta önemli bir işlevi yerine getirecektir. Alanya niversitesinde ngrlen lisansüstü eğitim bağlamında eğitim akış şeması şekil.28'de görülmektedir.

Kurulması ngrlen Akdeniz alışmaları Merkezi ve Turizm Araştırmaları Merkezinde, bazı başlıklar listelenmiştir. Çalışmaların bu başlıklarla sınırlandırılmış olmadığı, yukarıda bahsedilen zenginliğe imkan sağlayacak şekilde eşitlendirilmeleri gerektiği özellikle tekrar vurgulanmalıdır.

Vurgulanması gereken bir diğer husus da Akdeniz alışmaları Merkezinin sadece Türkiye'nin Akdeniz sahili ile sınırlı bir yapılanma olmadığı, tüm Akdeniz çanağı ile ilgili araştırmaların kastedildiğidir. Verilecek eğitimde bir diğer zenginlik ve uluslararası boyutta çekim oluştırma hedefinin bu bakış açısı ile sağlanacağı unutulmamalıdır.

Lisansüstü eğitime kabul edilen öğrencilerin de, lisans eğitimine giren öğrenciler gibi yabancı dil bilgileri sınanacak, yabancı dil bilgisi yeterli olmayan öğrencilerin yabancı dil okuluna gitmesi gerekecektir.

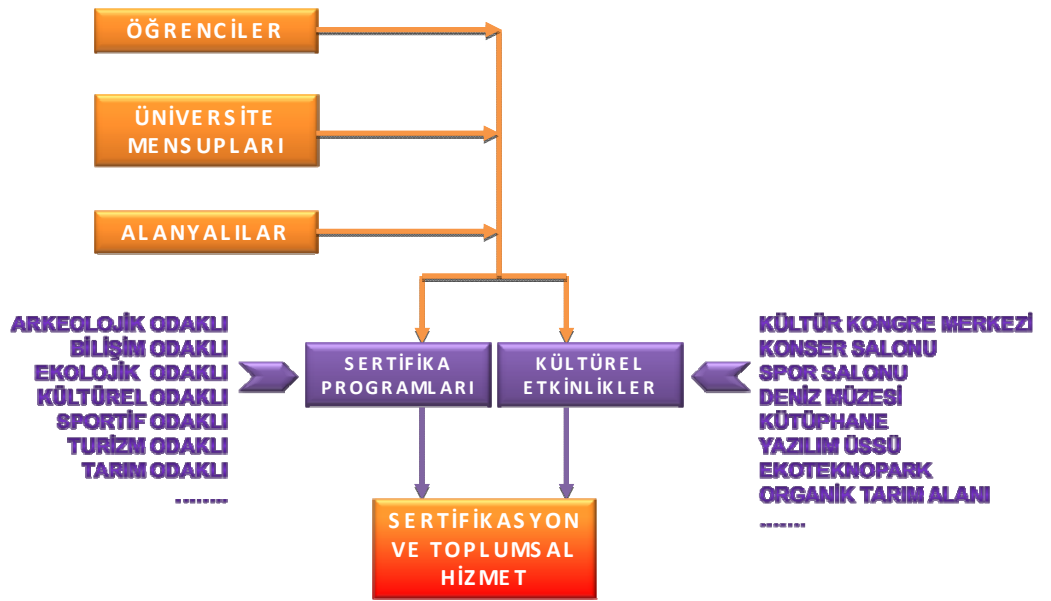

Şekil 28. Alanya Üniversitesinde Öngörülen Lisansüstü Eğitim Bağlamında Eğitim Akış Şeması

(c) Toplum Hizmeti

Alanya Üniversitesinin önemli bir işlevi de, Alanya’ya, turizm dışında, katkıda bulunan bir varlık haline gelmesidir. Bu işlevin gerçekleşmesi, yalnızca, kent içi üniversite yapılanması ile Alanya’ya sınırlı da olsa bir ekonomik dinamizm getirmesi ile sağlanamaz. Topluma sunulacak hizmet ve gerçekleştirilecek etkinliklerle, Alanya halkının sosyo-kültürel anlamda üniversitenin kazanımlarını bizzat yaşamalarına bağlıdır. Bu bağlamda ele alındığında, üniversite bünyesinde açılacak ve yetkin eğitimcilerin ders verdiği sertifika programları ile bir yandan Alanya halkı ilgi veya ihtiyaç duyduğu alanlarda verilecek nitelikli eğitimlerden yararlanarak kişisel gelişimini sağlayacak diğer yandan da Üniversiteye maddi bir girdi olacaktır.

Toplumsal sorumluluğun bir diğer boyutu ise kültürel etkinlikler olmalıdır. Tesis edilecek bir kültür ve kongre merkezinde düzenlenecek sergi ve bilimsel kongre gibi etkinlikler yanında, Üniversite bünyesinde açılacak konservatuar ile konserler verilebilecek, üniversitenin spor salonunu ve kütüphanesi Alanya halkının da kullanımına sunulacaktır. Kurulacak bir deniz müzesi ile kültürel ilgi yaygınlaştırılacak, tasarlanacak yazılım üssü ile kentin ve sektörlerin gereksinimlerine uygun yazılımlar yapılacak, tarım araştırmalarında kullanılmak üzere bir organik tarım alanı tahsisi ile organik ürün temini yanında üretim yöntemlerine ilişkin bilgi paylaşımı olacak, çevreye duyarlı araştırmalara yönelik ‘ekoteknopark’ oluşumu gerçekleştirilerek teknolojik bilgi birikimine paralel olarak sürdürülebilirlikle ilgili farkındalık yaratılacaktır. Bu genel değerlendirmeler ışığında, toplum hizmeti bağlamında ortaya çıkan akış şeması Şekil.29’da görülmektedir.

Şekil 29. Alanya Üniversitesinde Öngörülen Toplum Hizmeti Bağlamında Akış Şeması

(d) Kent Üniversitesi Olma Gerekçeleri

Vakıf Üniversitelerinde yerleşim ve büyüklüğün tartışıldığı bölümde kent üniversitesi kavramı açıklanmıştı. Alanya’da kurulması istenen üniversitenin kampus

değil Alanya'nın içinde bir kent üniversitesi olmasının tercih edilmesi aşağıdaki avantajları gündeme getirmektedir.

Kampus üniversiteleri Rektörlüğe ciddi boyutta bir belediyecek külfeti getirmekte iken kent  niversiteleri var olan yapıyı değerlendirmekte ve böylece altyapı yatırımlarını azaltmanın yanında, hizmetlere ilişkin yükün rektörlüğün üzerinden, önemli ölçüde kalkmasını sağlamaktadır.

Kampus  niversitelerine ulaşım kentin trafiğine ek y k getirirken aynı zamanda  niversite mensup ve öğrencilerini ulaşım zorluğu ile karşı karşıya bırakmaktadır. Oysa Alanya'nın yerleşim alanının boyutları da göz önüne alındığında, kent içi yaya ve bisikletli ulaşım, araç trafiğini arttırmaksızın, az maliyetli ve ciddi bir alternatif olarak ortaya çıkmaktadır.

Kent içi bir  niversitenin kuruluşu, kent halkından kopuk bir  niversite yerine  niversite ile halkın içiçe olmasını, dolayısıyla da kente yeni bir ekonomik dinamizm getirirken kentteki her bireyce  niversitenin daha iyi algılanmasını sağlayacak bir mekanizma olarak ortaya çıkmaktadır.

A/H'lerde de ortaya çıktığı gibi konvansiyonel değil, Alanya için özgün bir  niversite yaratmaya yönelik çabalarda, deneyimli akademik liderlerle geç   bir akademik kadro oluşturulabilmesi halinde, yeni bir kurum, yeni bir kurumsal kültür; Alanya'ya yeni bir dinamizm getirecek, kentsel yaşamın bir parçası olma başarısını gösteren  niversite salt yapılar olarak değil, kavramsal olarak tüm Alanya halkınca benimsenecektir. Kısacası Alanya içerisinde özgün bir  niversite tasarlanmıştır.

(e) Tasarımın, Paydaşlar ile Değerlendirilmesi ve Tanıtımı

Elde edilen veri ve bulgulara ilişkin analizler dar kapsamlı bir katılımcı grubuyla (EK.E) paylaşılmış, katılımcılardan beliren akademik yapılanmaya ilişkin geribildirimler ve fizibiliteye ilişkin öneriler alınmıştır. Gerek yapılan stratejik planlama çalışmasının bütünü, gerekse beliren akademik yapılanma konusundaki geribildirimler olumludur. Uzmanlarca dile getirilen bazı hususlar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Alanya'nın iklimi göz önünde bulundurularak,    dönemli (trimester)  ğretim yılı değerlendirmeye alınabilir.

- Türkçe eğitimle öğrencinin kendini yazılı ve sözlü olarak daha iyi ifade edebilmesi önemli olmakla birlikte birden fazla yabancı dile vakıf olmanın da güncel kaynakların izlenmesi açısından çok önemli olduğu gibi değişim programlarından yararlanma açısından da önemli olduğu gözden kaçırılmamalıdır.
- Önerildiği gibi eğitim dilinin çoklu olması sağlanmalıdır.
- Hukuki süreçte Vakıf likitleri ve üniversiteye vakıf kaynaklarının aktarılmasına/devredilmesine ilişkin engellerle karşılaşılması için değerlendirme yapılmalı ve önlemler alınmalıdır.
- Sistem Yönetimi Fakültesinin ilgili sektöre makro düzeyde bakılmasını sağlayacak bir formasyon verecek olması nedeniyle çok önemli bir işleve sahip olacak, mezunların sektörün üretkenliği ve verimliliğini artırarak önemli avantajlar sağlayacaktır.
- Önerilerin gerçekleştirilmesi ile gerek ana dil yabancı dil dengesini iyi kurmuş, gerek gereksinimleri özgün akademik birimlerle karşılayan bir kent üniversitesi ile Alanya’da farklı ve özgün bir üniversite hedefi sağlanacaktır.
- Akdeniz Çalışmaları Merkezinin genelde Akdeniz Çanağına ilişkin çalışmalar olarak tanımlanması, uluslararası tanınırlığı sağlayacak bir yapılanma önerisidir ve etkisini Turizm Araştırmaları Merkezine de genişletecek bir yansıması olacaktır.

Prof. Dr. Metin Ger’in yöneticiliğini yaptığı, iç paydaşları temsilen Alanya Kaymakamı ve Alanya Belediye Başkanı, dış Paydaşları temsilen de her iki katılımlı toplantıda bulunmuş olan Doç. Dr. Erol Sayın ve Doç. Dr. Halime Demirkan’ın panelist olarak yer aldığı, Alanya halkına yönelik, geniş katılımlı bir panel gerçekleştirilmiştir. Alanya halkının girişimi ve gelişmeleri nasıl değerlendirdiğine dair bir geribildirim alınması amacıyla düzenlenen bu toplantıda katılımcıların soruları yanıtlanmış ve görüşleri kaydedilmiştir. Toplantı katılımcılarından görüş dile getirenlerin söylediklerinden Üniversite kurulması fikrinin Alanya halkı tarafından benimsendiği, yapılanmaya ilişkin önerilerin iyi anlaşıldığı ve genelde olumlu bulunduğu gözlemlenmiştir.

Uzman değerlendirmelerinin sonucunda, bir kent üniversitesi olarak tasarımılanan Alanya Üniversite’sinin tüm birimlerinin kent ve çevresinde nasıl bir dağılımda yerleşebileceği Vakfın mevcut yerleri ve Belediye olanakları gözetilerek

gözden geçirilmiştir. Buna göre işaretlenen yerler Şekil 30'daki haritada görülmektedir.

Şekil 30. Alanya Üniversitesi'nde Öngörülen Bölüm ve Araştırma Enstitüleri için Alternatif Yerleşim Alanları.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Doğasında yüzyıllar boyunca özerklik içeren üniversitelerin, siyasi, mali ve dini baskılardan uzak kalarak, gerçek üniversite anlamını taşıdığı sürece hem ulusal, hem de evrensel boyutta toplumsal gelişime büyük katkı sağlamaya devam edecektir. Üniversiteler, gerçek arayışını sürdürürken inanç ve amaç kısıtlarından uzak özerk yapılarını muhafaza etmelidirler.

Üniversitelerin bilgi üretme kapasiteleri ve eğitim-öğretim kapasiteleri artmıştır ancak, geçmişte olduğu gibi üniversiteler, kültürel boyutta katkı sağlayamamaktadır. Üniversitelerin sahip olduğu yapının karmaşıklık düzeyi toplumlarda, artan ihtiyaç, değişen talepler, koşullar ve üniversitelerin sosyoekonomik katkılarının farkına varılması ile birlikte artmaktadır. Rekabet, artan uzmanlık ihtiyacı, bilgi yoğunluğu, maliyet gibi konular üniversitelerin kurumsal yapılarını etkilemekte yeni yordam ve yöntemleri zorunlu kılmaktadır. Üniversitelerde araştırmanın önemi de son yıllarda önemli oranda artmıştır. Ancak eğitim ve öğretime ayrılan zamanın araştırmadan çalınan zaman olarak görülmesi veya hiçbir araştırma yapılmadan sadece eğitim ve öğretim verilmesi üniversite kavramı ile örtüşmemektedir. Bilgi ancak araştırma ile artmakta ve öğrenilmektedir.

Sosyal, endüstriyel veya devlet ihtiyaçları ile ortaya çıkan araştırmalar için interdisipliner yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle farklı yaklaşımlara, metotlara ve bilgi düzeylerine ihtiyaç duyulmaktadır. Mevcut üniversite modelleri bu ihtiyacı karşılamak için yeni yaklaşımlar geliştirmelidir.

Küreselleşme sonucu üniversitelerin fonksiyonel önemi artarken, standart kalıplara oturtulmaya çalışılması veya şirket süreçleri ile yönetilmeye çalışılması anlamlarını kaybetme riskini ortaya çıkartmaktadır. Araştırma görevlileri geçici çalışanlara dönüştürülmesi üniversite anlayışı ile örtüşmemektedir.

Kaynak yetersizlikleri ve artan maliyetler yüzünden öğrenciler üniversite eğitimi alabilmek için çok büyük maliyetleri üstlenmek zorunda kalmaktadırlar.

Ülkemizde yetersiz yükseköğretim politikaları nedeniyle gelişme yeterince sağlanamamaktadır. Ülkemizde sayıları 150'ye yaklaşan üniversitelerin artık farklılaşmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Birbirinin benzeri olan ve aynı işlevleri yerine

getiren üniversite modelleri yerine bölgesel kaynakları etkin olarak kullanabilecek ve bölgesel kalkınmayı ve gelişmeyi destekleyebilecek üniversite modellerinin ve stratejilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çalışma neticesinde, birbirine benzer üniversite modelleri yerine toplumsal, yerel, bölgesel, ulusal ihtiyaçlara cevap verebilecek, kalkınma modellerine ve toplumsal gelişime altyapı sağlayacak bir üniversite modeli ortaya konulmuştur.

Stratejik planlama sonucunda oluşturulan yol haritaları, herhangi bir kurum/kuruluştaki karar alma süreçlerinde, öncelikler ve önemliliklerle ilgili bir kılavuz niteliği taşımakta, kurumsal kültürün oluşmasında ve sürekliliğin sağlanmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Çünkü alınacak stratejik kararlar organizasyonların bugünkü başarısı kadar gelecekteki başarısını da belirleyici niteliktedir. Bu özellikleri nedeniyle de, karar vericilerin, organizasyon üzerinde uzlaşma sağlanmış misyonu çerçevesinde, öncelikli amaç ve hedeflere uygun olarak atacakları adımları, gerçekleştirilecek proje ve eylemleri belirlemelerinde çok önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu uygulamada vurgulanması gereken önemli bir husus da katılımlı yöntem ile yapılan stratejik planlama çalışmalarının; iç ve dış paydaşların alınacak kararları ve atılacak adımları benimsemesinde önemli bir etken olması, geniş bir desteği olanaklı kılmasıdır. Böylelikle sadece kısıtlı bir grup tarafından öngörülemez veya önemlilik derecesi farklılık taşıyan hususlar sağlıklı olarak ele alınarak analiz edilebilmektedir.

Ülkemizde üniversitelerin evrimleşme sürecine de etki edebileceği düşünülen Alanya Üniversitesi, tüm katılımcıların yoğun çabası ve birikimi ile ortaya konmuştur. Alanya Üniversitesi için öngörülen model tamamen katılımcılar ile birlikte tasarımı yapılan yenilikçi bir üniversite modelidir. Bu modelin uygulanması durumunda gözlenecek sonuçların yeni kurulacak üniversitelere ışık tutabileceği değerlendirilmektedir.

Yerel veya bölgesel bir üniversite; uluslararası standartlarda ve kalitede eğitim-öğretim sunması, araştırma yapması ve toplumsal ihtiyaca yönelik sürekli eğitim ve kültürel gelişim ortamı yaratması ile uluslararası arenada değerli ve önemli bir kurum olacaktır. Çünkü yerel kültür ve değerleri uluslararası etkileşime sunarak

gerçek anlamda bir katma değeri yaratmış, insanlığın üniversite maratonuna gerçek bir katkı sağlamış olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y. (1999). **Türk Eğitim Tarihi**. İstanbul: Alfa.
- Armytage, W. (1955). **Civic Universities**. London : Ernest Benn.
- Ataünal, A. (1998). **Türkiye'de Yükseköğretim (1923-1998)**.
- Atay, H. (2003). Gazali ve İbn Rüşd Felsefesinin Karşılaştırılması. **Kelam Araştırmaları** (s. 3-48). içinde
- Avrupa Birliği. (2007-2009). **About the Bologna Process**. Mart 16, 2009 tarihinde Towards th European Higher Education Area: Bologna Process: <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/about/> adresinden alındı
- Barney, J. B., & Hesterly, W. S. (2006). **Strategic Management and Competitive Advantage**. New Jersey: Prentice Hall.
- Bektaş, Y. (2007, October). "The German-Turk Miracle": Arnold Reisman's Turkey's Modernization. **Tecnology and Culture**, s. 840-843.
- Bell, D. (1976). **The Coming of Post Industrial Society**. Middlesex: Penguin Books.
- Berkem, A. R. (2003). **Yeni İstanbul Üniversitesi 70 Yaşında Reformdan Bugüne Üniversitelerimiz**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Budge, E. (1914). **The Literature of the Ancient Egypteans**. London.
- CAUT. (2008, May). **OECD Report Points Higher Education in Wrong Direction**. Mart 11, 2009 tarihinde CANADA'S VOICE FOR ACADEMICS: http://www.cautbulletin.ca/en_article.asp?SectionID=823&SectionName=News&VoIID=212&VolumeName=No%205&VolumeStartDate=5/16/2008&EditionID=9&EditionName=Vol%2055&EditionStartDate=1/17/2008&ArticleID=2154 adresinden alındı
- Clark, B. R. (1984). **Perspectives on Higher Education**. London: University of California Press.
- Clark, B. R. (1978). **Systems of Higher Education**. New York: ICED.
- Cobban, A. (1975). **The Mediaval Universities: Their Development and Organization**. London: Methuen.

Cowen, M. (1963). **Humanist without Portfolio: An Anthology of the writings of Wilhelm von Humboldt**. Detroit: Wayne State University Press.

Devlet Planlama Teşkilatı. (2000). **VIII.Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2001-2005**. Ankara: DPT.

Dooris, M. J., Kelley, J. M., & Trainer, J. F. (2004). Strategic Planning in Higher Education. M. J. Dooris, J. M. Kelley, & J. F. Trainer içinde, **Successful Strategic Management** (s. 5-11). San Francisco: Wiley.

DPT. (2006). **Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)**. Ankara: DPT.

DPT. (2001). **VIII.Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2001-2005**. Ankara: DPT.

Durgut, M. (2008). **Yeni Yüzyılda Devlet Üniversitesi**.

Ergün, M. (1999). Batılılaşma Dönemi Osmanlı Eğitimine Mukayeseli Bir Bakış. **Osmanlı Dünyasında Bilim ve Eğitim Milletlerarası Kongresi**. İstanbul: 1999.

Fish, S. (2009 , March 8). Neoliberalism and Higher Education. **New York Times** .

Flexner, A. (1930). **Universities: American, English, German**. London: Oxford University Press.

Gasset, J. O. (1997). **Üniversitenin Misyonu**. (N. G. Işık, Çev.) İstanbul: YKY.

Ger, M. (2007). **Yükseköğretim Kapsamında Stratejik Planlamanın Evrimi ve YÖK ve Üniversitelerin Strateji Belgelerinin Kritik Analizi**. Ankara.

Haskins, G. L. (1941). **The University of Oxford and the 'Ius ubique docendi'**. Oxford University Press.

Hatipoğlu, M. T. (1997). **Türkiye'de Üniversite Yasalarında Tanım, Amaç ve İlkeler**.

Hummel, C. (1994). Plato. **Prospects: The Quarterly review of education** (24), s. 329-342.

Hürriyet. (2009, Mart 4). **Araştırma Üniversiteleri geliyor**. İstanbul: Doğan Medya.

IDS Scheer. (2009). **ARIS Business Performance Edition**. Ocak 21, 2009 tarihinde ARIS: [http://www.ids-](http://www.ids-scheer.com/en/ARIS_ARIS_Business_Performance_Edition/89359.html)

[scheer.com/en/ARIS_ARIS_Business_Performance_Edition/89359.html](http://www.ids-scheer.com/en/ARIS_ARIS_Business_Performance_Edition/89359.html) adresinden alındı

- Ischinger, B. (2006, May). **Higher education for a changing world**. Mart 11, 2009 tarihinde OECD Observer:
http://www.oecdobserver.org/news/fullstory.php/aid/1868/Higher_education_for_a_changing_world.html adresinden alındı
- Jaffee, D. (2001). **Organization Theory**. New York: McGraw Hill.
- Kearney, H. (1970). **Scholars and Gentlemen: Universities and society in Pre-industrial Britain**. London: Faber.
- Landsberg, H. V. (2008). **Liberal Arts**. 03 07, 2009 tarihinde Wikipedia:
http://en.wikipedia.org/wiki/Liberal_arts adresinden alındı
- Lundgreen, P. (1982). **Differentiation in German Higher Education**. Stuttgart: Klett-Kotta.
- Martin, B. R., & Etzkowitz, H. (2000). **The Origin and Evolution of University Species**. Brighton: Science and Technology Policy Research.
- McMormick, A. C., & Zhao, C.-M. (2005). Rethinking and Reframing The Carnegie Classification. **Change** , 51-57.
- Murray, A. (1978). **Reason and Society in Middle Ages**. Oxford: Clarendon Press.
- Neugebauer, O. (1951). **The Exact Sciences in Antiquity**. Copenhagen.
- OECD CERI. (2004). **Six Scenarios for Universities**. OECD.
- OECD. (2003). **Sector Classification of Universities**. Paris: OECD.
- OECD-CERI. (2006). **Centre for Educational Research and Innovation**. Şubat 25, 2009 tarihinde OECD: <http://www.oecd.org/dataoecd/19/22/37552839.pdf> adresinden alındı
- OECD-CERI. (2006). **Globalization, Market forces and the Future of higher education - Expert Meeting**. Lisbon: OECD.
- OECD-IMHE. (2008). **2006-2008 Activity Report**. Paris: OECD.
- Oxford. (2008, 10 16). **A brief History of the University**. 03 07, 2009 tarihinde http://www.ox.ac.uk/about_the_university/introducing_oxford/a_brief_history_of_the_university/index.html adresinden alındı

- Pearce, J. A., & Robinson, R. B. (1997). **Formulation, Implementation and Control of Competitive Strategy**. IRWIN .
- Pedersen, O. (1997). **The First Universities, Stadium Generale and The Origins of University Education in Europe**. (R. North, Çev.) Cambridge: Cambridge University Press.
- Perkin, H. (1984). The Historical Perspective. B. R.Clark içinde, **Perspectives on Higher Education** (s. 17-50). London: University of California Press.
- Southern, R. W. (1970). **Mediavel Humanism and Other Studies**. Oxford: Blackwell.
- Steve Garlick, G. D. (2006). **Supporting the Contribution of Higher Education Peer Review Report: Atlantic Canada**. OECD.
- Sun Guo-cui, W. L.-s.-j.-c. (2008, January). Historical missions of universities under the guidance. **US-China Education Review** , s. 27-31.
- The Carnegie Foundation. (2009). Mart 15, 2009 tarihinde **The Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching**:
<http://www.carnegiefoundation.org/index.asp> adresinden alındı
- Titze, H. (1990). Enrollment Expansion and Academic Overcrowding in Germany. **History of Education Quarterly** , 47-78.
- TÜBİTAK. (2005). **Vizyon 2023**. Ankara: TÜBİTAK.
- Veblen, T. (1919, February 22). Our Commercialized Universities. **Nation** , s. 286-288.
- Veblen, T. (1965). **The Higher Learning in America**. New York: Hill and Wang.
- Wallerstein, I. (2009). Beş Yıl Sonra Küreselleşmeyi Hatırlamayacağız. **Newsweek** , 74.
- Wikipedia. (2009). **Knowledge**. Ocak 18, 2009 tarihinde
<http://en.wikipedia.org/wiki/Knowledge> adresinden alındı
- YÖK. (1993). **Çağdaş Yükseköğretim Sistemleri ve Ara Kuruluşlar**. Ankara: YÖK.

YÖK. (1999). **Tarihçe**. Ocak 14, 2009 tarihinde YÖK Raporları:
<http://www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/mart99/bolum2.html> adresinden alındı

YÖK. (2007). **Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi**. Ankara: YÖK.

YÖK. (2007). **Vakıf Üniversiteleri Raporu**. Ankara: YÖK.

EKLER

EK A. GENEL SÜREÇ MODELİ

EK B. STRATEJİK PLANLAMA SÜREÇ MODELİ

EK C. ALANYA ÜNİVERSİTESİ STRATEJİK PLANLAMA EKİBİ

**EK D. ALANYA ÜNİVERSİTESİ STRATEJİK PLANLAMA TOPLANTISI
KATILIMCI LİSTESİ**

**EK E. ALANYA ÜNİVERSİTESİ STRATEJİK PLANLAMA TOPLANTISI
DAR KAPSAMLI KATILIMCI LİSTESİ**

EK A. GENEL SÜREÇ MODELİ

EK B. STRATEJİK PLANLAMA SÜREÇ MODELİ

EK C. ALANYA ÜNİVERSİTESİ STRATEJİK PLANLAMA EKİBİ

Prof. Dr. A. Metin GER, ODTÜ İnşaat Mühendisliği Bölümü

Doç Dr. Erol SAYIN, ODTÜ Endüstri Mühendisliği Bölümü

Dr. Sema ONURLU, Sintek Mühendislik Ltd. Şti.

Ali Cem BAŞARIR, KHO Savunma Bilimleri Enstitüsü

EK D. ALANYA ÜNİVERSİTESİ STRATEJİK PLANLAMA TOPLANTISI KATILIMCI LİSTESİ

İç Paydaşlar

Hulusi DOĞAN, Alanya Kaymakamı

Hasan SİPAHİOĞLU, Alanya Belediye Başkanı

Şeref OK, Akdeniz Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanı

Ercüment OKUTMUŞ, Antalya Üniversitesi, Alanya İşletme Fakültesi Dekan Yardımcısı

İbrahim KÖSEOĞLU, Alanya İlçe Milli Eğitim Müdürü

Abdullah SÖNMEZ, Konaklı Belediye Başkanı

Sevim BULUT, Mahmutseydi İlköğretim Okulu Müdürü

Kerim TAÇ, ALTSO Başkanı

Hulki ÇAKICI, Alanya TED Koleji Temsilcisi

Burcu CİHAN BABA, Alanya Bahçeşehir Koleji Temsilcisi,

Kemal KAÇMAZ, Yaş Meyve ve Sebze İhracatçıları Birliği Başkanı

Servet ÜNLÜ, ALTSO Genel Sekreteri

Musa ÖZDEMİR, ALTAB Başkanı

Hayriye ARGUN, ALTİD Başkanı

Hüseyin GÜNEY, Alanya AKP İlçe Başkanı

Bülent KANDEMİR, Alanya CHP İlçe Başkanı

Cafer UYAR, Alanya MHP İlçe Başkanı

M.Ali DİM, Alanya Gazeteciler Derneği Başkanı

Ertuğrul ARSLAN, HEP Vakfı Genel Sekreteri

Mithat BİLEYDİ, ÖHEP Koleji Yönetim Kurulu Başkanı

Hasan UYSAL, Alaiye Resort Hotel sahibi

Dış paydaşlar

Prof.Dr. Cemali DİNÇER, İzmir Ekonomi Üniversitesi, Rektör Yardımcısı

Prof.Dr. Lale DURUİZ, Bilgi Üniversitesi Eski Rektörü

Prof. Dr.Orhan ARSLAN, Gazi Üniversitesi Biyoloji Bölümü

Prof.Dr. Ali AKDEMİR, Çanakkale Üniversitesi Rektörü

Prof.Dr. Osman Metin ÖZTÜRK, Giresun Üniversitesi Rektörü

Prof.Dr. Şerefettin CANDA, Antakya Üniversitesi Rektörü

Prof.Dr. Zuhale ULUSOY, İzmir Ekonomi Üniversitesi, Tasarım Fakültesi

Prof.Dr. Suna GÜVEN, ODTÜ Mimarlık Bölümü

Prof.Dr. Uğur BÜGET, Gaziantep Üniversitesi eski Rektörü

Önay ALPAGO, Doğan Grubu Hukuk Müşaviri, Yeditepe Üniversitesi Öğretim Görevlisi

Doç.Dr. Kudret YURTSEVEN, Yeditepe Üniversitesi Sistem Mühendisliği Bölümü

Doç.Dr. Halime DEMİRKAN, Bilkent Üniversitesi, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dekan Yardımcısı, İç Mimarlık Bölüm Başkanı

Prof. Dr. Güneş GÜR, Selçuk Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

Dr. Öner KABASAKAL, TOBAV Vakfı Genel Müdürü

Dr. Cemalettin TAŞÇI, Anadolu Üniversitesi Öğretim Görevlisi

Necip ÖZBEY, Akdeniz Üniversitesi, Rektör Danışmanı

EK E. ALANYA ÜNİVERSİTESİ STRATEJİK PLANLAMA TOPLANTISI DAR KAPSAMLI KATILIMCI LİSTESİ

İç Paydaşlar

Hulusi DOĞAN, Alanya Kaymakamı

Hasan SİPAHİOĞLU, Alanya Belediye Başkanı

Prof. Dr. Ahmet AKTAŞ, Antalya Üniversitesi, Alanya İşletme Fakültesi Dekanı

İbrahim KÖSEOĞLU, Alanya İlçe Milli Eğitim Müdürü

Servet ÜNLÜ, ALTSO Genel Sekreteri

Ertuğrul ARSLAN, HEP Vakfı Genel Sekreteri

Mithat BİLEYDİ, ÖHEP Koleji Yönetim Kurulu Başkanı

Dış paydaşlar

Prof. Dr. Güneş GÜR, Selçuk Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

Prof. Dr. Yahya ZABUNOĞLU, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Kadir VAROĞLU, Başkent Üniversitesi, İİBF Dekanı

Prof. Dr. Sencer YERALAN, Florida State University

Doç.Dr. Halime DEMİRKAN, Bilkent Üniversitesi, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dekan Yardımcısı, İç Mimarlık Bölüm Başkanı

Selçuk AYTİMUR, Kalite Uzmanı

Necip ÖZBEY, Akdeniz Üniversitesi, Rektör Danışmanı

Metin KAYAÇAĞLAYAN, Hukuk Müşaviri

